

Muratpaşa Belediyesi Kültür ve Sanat Yayını

antsanat

GÜZ 2022 / SAYI: 4

ÜMİT UYSAL İLE
ANTALYALI OLMAK
ÜZERİNE

ATİLLÂ DORSAY'IN
POLEMİK VE KAVGALARI

ANTALYA'DAN
İLHAN İREM GEÇTİ!

BİR KENT LİSESİNE
SAHİP ÇIKIYOR!

KALEİÇİ OLD TOWN
FESTİVALİ

HATIRLAMAK / UNUTMAK

Selahattin Tonguç, Ahmet Telli, Şükrü Erbaş, Ferruh Tunç, Hüseyin Özşahin, Ahmet Dökdök

7. ANTALYA EDEBİYAT GÜNLERİ

UNUTMAK / HATIRLAMAK

Ümit
nyşal
BELEDİYE
BAŞKANI

Tarih: 17-20 Kasım 2022 - Yer: Erdal İnönü Kent Parkı

Ümit Uysal
Belediye Başkanı

Genel Yayın Yönetmeni
Tuncer Çetinkaya

Yayın Danışmanı
Ferruh Tunç

Katkıda Bulunanlar

Ahmet Dökök, Ahmet Muhtar Kızıltan, Akif Kökçe,
Ali Can Sekmeç, Atilla Dorsay, Betül Dünder, Betül Satioğlu,
Birsen Atmaca, Bünyamin Tokmak, Cevahir Çokbilir,
Çiğdem Ekiz, Deniz Kararkurt Şekerci, Devrim Erbil, Efe Sembol,
Emine Tutar, Emre Baylan, Erdem Güner, Ergül Çetin,
Esra Sarıca, Evren Koç, Ferruh Tunç, Fikret Gülcü,
Güliden Bostancı, Gülnur Karaarslan, Gürsel Kaya, Hasan Ceylan,
Hayati Misman, Himmet Öcal, Hülya Arslanbay Özyol,
H. Cahit Kerse, İbrahim Karaoğlu, İlke Türkoğan,
Levent Yaylağül, Mahmut Temizyürek, Maya Arkan,
Mehmet Çimen, Mert Erkilavuz, Metin Maden, Muzaffer Kale,
Münevver Eminoğlu, Nadire Sönmez, Nail Güç, Nedret Öztokat
Kılıçeri, Nevin Yavuz, Nevzat Çevik, Nurcan Barcin Taşdemir,
Orhan Zafer, Oya Duran, Özcan Karabulut, Özen Burcu Yüceşen,
Özgür Marongoz, Seher Özen Karadeniz, Selahattin Tonguç,
Seyyit Saatçi, Sinan Demir, Şükrü Erbaş, Tuncer Çetinkaya,
Ümit Uysal, Vedat Sümbül, Yalçın Baykul, Yavuz Ali Sakarya,
Yavuz Özhan Önür, Zahit Büyükişleyen, Zeynep Köseoğlu.

antsanatergisi

Grafik Tasarım
Abdullah Yüksel

Kapak Fotoğrafi
Özen Burcu Yüceşen

Yayıncı

RG Gazetecilik Mat. Rek. Tic. ve San. Ltd. Şti.
Altındağ Mah. Güllük Cad. H. Eren Apt. No: 83/7 Kat:3
Muratpaşa / ANTALYA Tel: 0 242 244 30 45

Baskı

Kutlu Avcı Ofset Ambalaj Ltd. Şti. Organize Sanayi Bölgesi
1. Kısım 1. Caddesi No:7 Döşemealtı/ANTALYA-TÜRKİYE

Tel: +90 242 346 85 85 **Fax:** +90 242 335 53 92

Düzeltili

Oya Duran, Nail Güç

E-Posta

m_zamanlar@hotmail.com

Ücretsizdir. Parayla satılmaz.

Yazıların yasal sorumluluğu yazara aittir.

Kıymetli komşularım, değerli sanatseverler;

Antalya'nın tek kültür ve sanat dergisi olan AntSanat'ın dördüncü sayısı, Kaleiçi Old Town Festivali'mizin ardından sizlerle buluşuyor. Bu yıl 7'ncisini düzenlediğimiz etkinlik kapsamında düzenlediğimiz, "Kaleiçi Old Town Forum-2022", Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde Balkanlardan Avrupa'ya, Kuzey Afrika'dan Orta Doğu ve Güneydoğu Asya'ya, ada ülkeleri KKTC, Malta ve İrlanda'ya 27 ülkeden 52 şehrin katılımıyla toplandı. Forum bu yıl, "Yaşayan Tarihi Kentlerde Sürdürülebilir Turizme Yönelik Çevreci Faaliyetler" başlığıyla gerçekleşti ve katılımcı şehirler, sahip oldukları tarihi kent merkezleri ve arkeolojik miras alanlarında sürdürdükleri projeleri bizlerle paylaştı. Sunumlarının ardından çevreye ve kültürel bütünlüğe yönelik şehirlerin taahhüdü niteliğinde bir deklarasyon açıklandı. Oy birliğiyle kabul edilen ve tüm şehirler tarafından törenle imzalanan deklarasyon, Birleşmiş Milletler ve UNESCO başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlarla da paylaşılacak.

Bu yılki festivalimizle, Kaleiçi ve Antalya şehir merkezinde de turizmin 12 aya yayılması için dünya kentleri ile kalıcı kültür köprüleri inşa ettik. Antalya, kitle turizminde tartışmasız dünyanın en önemli destinasyonlarının başında geliyor; bunun için tüm sektör temsilcilerine teşekkür ediyoruz. Fakat kitle turizminin yanına kent merkezinde de 12 ay turizmi yaşatmamız gerekiyor. Bu amaçla Kaleiçi merkezli çalışmalarımızı 8 yıldır sürdürüyoruz, dünya ile köprüler kuruyoruz. 8 yıl önce akşam saatlerinde güvenlik güçlerinin bile girmekten çekindiği, özellikle kış aylarında tamamen ölü bir kente dönüşen bir Kaleiçi vardı. Artık turizmin,

kültür ve sanatın yıl boyunca devam ettiği yaşanabilir, canlı bir Kaleiçi görmek bizler için gurur verici.

Bildiğiniz gibi Kaleiçi Old Town Festivali'mizde, Bartın'da yaşanan maden faciası nedeniyle hafta sonu için planlanan tüm müzik, eğlence ve sahne etkinlikleri iptal edildi. Öncelikle faciada yaşamını yitiren tüm emekçi kardeşlerimiz Allah'tan rahmet, kederli ailelerine sabır dilerken; dünyada, çok daha fazla maden çıkaran ülkelerde can kaybı olmadığını anımsatıp, çok sıkı denetlenen bir yönergenin uygulanması gerektiğine dikkat çekmek istiyorum.

16-19 Kasım 2022 tarihleri arasında 7'nci kez düzenleyeceğimiz, -dergimizin dosya konusuna da adımı veren- "Hatırlamak / Unutmak" temalı Muratpaşa Edebiyat Günleri'nde buluşmayı dilerken, sizlere Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün hepimizin bildiği ünlü sözlerini hatırlatmak istiyorum: "Efendiler! Hepiniz mebus olabilirsiniz, hatta reisicumhur olabilirsiniz; fakat sanatkâr olamazsınız. Hayatlarını büyük bir sanata vakfeden bu çocukları sevelim."

Sevgilerimle...

Ümit Uysal
Muratpaşa Belediye Başkanı

8

Ateş Alpar

40

İlhan İrem

6

M. Kemal Atatürk

- 3 Sunuş / Uysal
- 6 Atatürk / Erbil & Sakarya
- 7 Payidar / Atmaca
- 8 Kaleiçi Old Town
- 10 Alg / Çimen
- 11 Nevin Yavuz / Sembol
- 12 Sergi / Eminoğlu
- 14 Soruşturma / Şekerci
- 18 Kitap / Koç
- 19 Sevgili Arsız Ölüm / Ekiz
- 20 Latife Tekin / Dündar
- 21 Şiir / Erbaş
- 22 Tekelioğlu / Tokmak
- 23 Karabibik / Kaya
- 24 Atillâ Dorsay / Çetinkaya
- 26 Türküler / Uysal
- 27 Şiir / Demirtaş
- 28 Abdullah Şanal / Sönmez
- 29 Şiir / Çetin
- 30 Yazı Dizisi / Kerse
- 31 Cahit Külebi / Tutar
- 32 Lise / Karadeniz
- 34 Latmos / Sarıca
- 35 Karikatür / Ceylan
- 36 Öykü / Güç

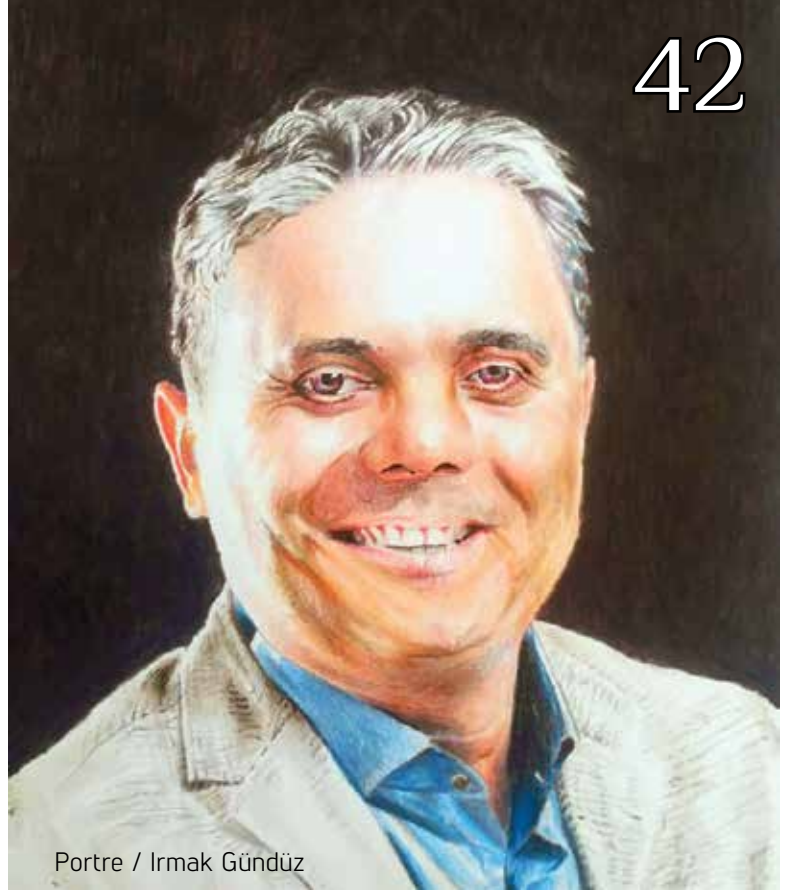
Altın Portakal

68

- 38 Pandemi / Karabulut
- 40 İlhan İrem / Güner
- 42 Ümit Uysal / Taşdemir
- 44 Şiir / Kale & Yıldız
- 45 İllüstrasyon / Demir
- 46 Ya Şimdi ve Gelecek? / Tunç
- 48 Antalya Edebiyat Günleri / Özyol
- 51 Sergi / Karaoğlu
- 52 İnsanoğlunun Cenneti / Çevik
- 54 Şairin Kâbusu / Temizyürek
- 56 Proust / Kılıçeri
- 57 Veysel Atayman / Baykul
- 58 Selahattin Tonguç / Sümbül
- 62 Sohbet / Marangoz (3 SAYFA)
- 65 Genç Çınarlar / Maden
- 66 Antalyalı Filmler / Sekmeç
- 68 Altın Portakal / Gülcü
- 72 Eleştiri / Yaylagül
- 74 Hüseyin Özşahin / Duran
- 76 Otoportre / Çokbilir
- 78 7 Mehmet / Türkdoğan
- 79 Ay'da Bir Antalyalı / Köseoğlu
- 80 Mutfak / Arkan
- 81 Sergi / Zafer & Büyükişleyen
- 82 Karikatür / Saatçi, Kökçe & Önür

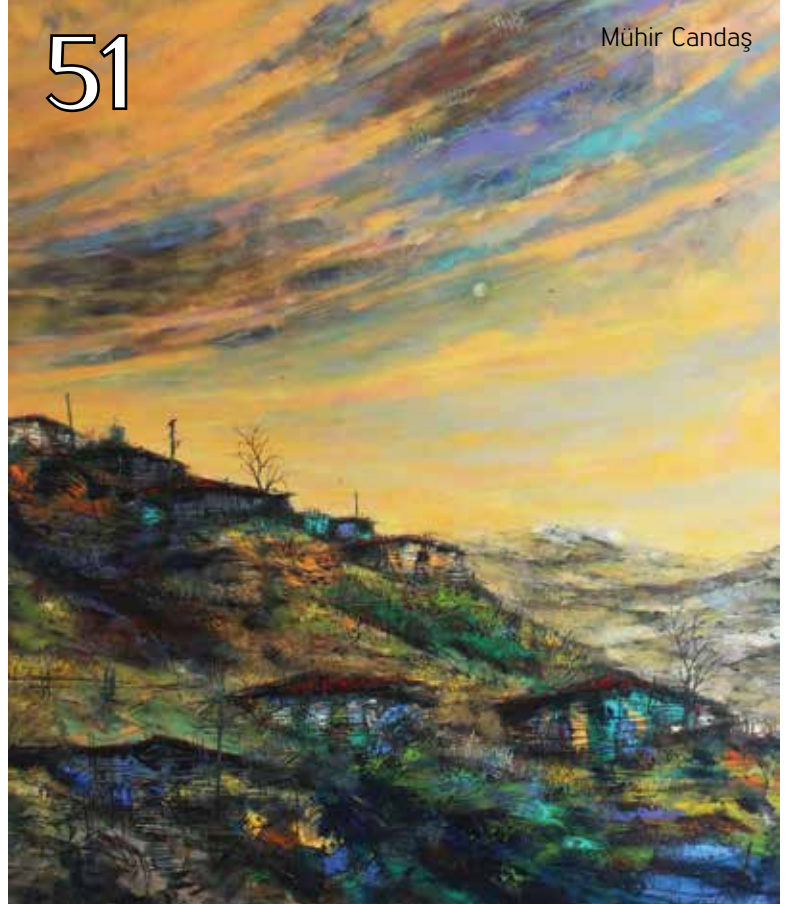
42

Portre / Irmak Gündüz

51

Mühir Candaş

"ATATÜRK, KURTULUŞ VE DEVRİMLER", DEVRİM ERBİL, 150X150 CM, TUVAL ÜZERİNE KARIŞIK TEKNİK

Yavuz Ali
SAKARYA

Atatürk: Bir Dünya Lideri

Tüm yaşamını bir toplumun esenliği, mutluluğu ve çağdaşlığı için adanmış, gerçek anlamda bir ulusun atası olmak kaç kişiye nasip olur? Tarihin sayfalarına gömülmekte olan geleneksel bir toplumun küllerinden çağdaş bir cumhuriyet yaratan Mustafa Kemal Atatürk, her alandaki ilerici düşünceleri ve uygulamaları ile sadece tarihin en kadim uluslarından biri olan Türk toplumunun değil, tüm dünyanın saygı duyduğu, örnek aldığı bir öncü, bir kılavuz, bir yol gösterici kimliğiyle karşımızdadır.

Mustafa Kemal Atatürk, gerçek bir "dahi"dir. O'nun binlerce yıllık tarihimizin en önde gelen isimlerinden biri, en çok iz bırakmasını söyleyebiliriz. 57 yıllık kısa sayılabilecek ömrünün neredeyse tümünü insanlığın esenliği için harcayan, toplumun dipten tavana kalkması için canını dişine takarak özveri ile çalışan,

bölünen, parçalanan, yer yer işgal edilen bir yurdu düşman çizmesinden kurtaran, bizi saygın yurttaş, topraklarımızı vatan yapan adamdır Mustafa Kemal. O, tarih yazan, tarih sayfalarına adını altın harflerle yazdıran gerçek bir kahraman kimliğindedir. Büyüklüğü, Türk ve dünya tarihindeki yeri tartışılmaz, tartışılmaz.

Dünya tarihinde Atatürk kadar vatanına düşkün, yurdunun insanına güvenen bir başka lidere rastlamak olası değildir. Farklı devlet adamları bile cephede kendisine karşı savaştıkları ve kaybettikleri savaşları değerlendirirken, Mustafa Kemal için imrenerek çeşitli sözler söylemişlerdir. Örneğin İngiliz Başbakanı David Lloyd George, Avam Kamarası'nda (İngiltere'deki Halk Meclisi) kendisine Çanakkale yenilgisi sorulduğu zaman, Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal'i kastederek, "Beyler, her yüzyılda bir dahi çıkar. Bizim de karşımıza Çanakkale'de çıktı. Bu defa bu dahi, Türklerle nasip oldu." demiştir. Savaş sırasında İngiliz Bahriye Nazırı Winston Churchill de Mustafa Kemal'in hakkını teslim ederek, "Şu an mağlubiyeti bütün damarlarımda hissetmekteyim. Çok üzgünüm. Oldukça, umutluydum; daha düne kadar, 'Çanakkale bizimdir' diyordum. Çünkü bu savaşı kazanmak için askeri, parayı, cephaneyi her şeyi hesaplamıştım. Hepsinde çok üstündük. Mutlaka yenecektik. Yalnız bir şeyi hesaba katmamışız. Mustafa Kemal'i. Bağırmda İngiliz gururu olmasa, Türkleri alından öpmek, onları ayakta alkışlamak isterdim." demiştir.

Bugün, toplum olarak aradan yüz yıl geçmiş olmasına karşın hala ayaklarımızın üzerinde dimdik durabiliyorsak, Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu çağdaş düzen, halkçı anlayış, devrimci ilkeler ve Cumhuriyet sayesinde. Gazi, "Egemenlik, kayıtsız şartsız ulusundur" diyerek, kurtuluş sonrasında kendisine önerilen her türlü unvanı elinin tersiyle iten biri olduğu için; Cumhuriyeti kurarak, demokrasi anlayışını yerleştirerek, hak ve özgürlükler tanıyarak, birbiri ardına devrimler yaparak, çağdaş uygarlığa yönelerek tüm dünyaya ve mazlum uluslara örnek olduğu için büyüktür. Bugün ulu önderin kuruculuğunu yaptığı Cumhuriyet yönetimi sayesinde esaret nedir bilmeyen bir ulusun saygın yurttaşları olarak alınımız açık, onurlu bir yaşam sürüyorsak, bunu onur ve gurur kaynağımız Mustafa Kemal'e ve arkadaşlarına borçluyuz. Bunu ulusumuz adına gösterilen büyük bir özveri olarak kabul ediyor, paha biçilmez bir armağan olarak görüyor, bu topraklarda bu özgür ortamı sürdürmeye kararlı ve azimli olduğumuzu söylüyoruz.

Her birimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün ilkelerini, devrimlerini yaşatmaya, kurduğu cumhuriyeti sonsuza kadar korumaya kararlıyız. Bu konuda sözümüz, ortak kararımız, yeminimiz var. Günler geçtikçe Mustafa Kemal'i daha iyi anlıyor, yarım bıraktıklarını tamamlamaya çalışıyoruz. Binbir emekle kurulan Cumhuriyet'i daha iyi koşullarda gelecek kuşaklara bırakmayı kutsal görev biliyoruz.

PAYIDAR DÖNÜYOR!

Eğitim İş Sendikası Antalya Şubesi'nce, Modern Zamanlar Sanat Derneği (Antalya Modern) ve Antalya Büyükşehir Belediyesi işbirliğinde hazırlanan ve Mustafa Kemallerin devrimci mirasına saygı anlamını taşıyan "Payidar" adlı tiyatro eseri, üç yıllık bir aranın ardından iki özel gösterimle seyircinin karşısına çıkmaya hazırlanıyor.

Birsen
ATMACA

120'den fazla amatör oyuncu, müzisyen ve dansçıdan oluşan, Antalya kültür tarihinin en kalabalık kadrolu oyunlarından biri olarak anımsanan "Payidar", Kurtuluş Savaşı'mıza ve ulusal önderimiz Atatürk'ün devrimlerine gerçekçi bir bakışla yaklaşmayı amaçlıyor. Kara Yılan'dan Hasan Tahsin'e, Ali Kemal'den ve Dürrizade Abdullah'tan Börekçizade Mehmet Rifat Efendi'ye, Yakup Kadri'den Halide Edip'e, General Trikopolis'ten İbrahim Çallı'ya tarihi şahsiyetlerin hatıralarından ve yaşanmış olaylardan yola çıkan oyun, eğitimci ve yazar Tuncer Çetinkaya tarafından kaleme alınıp yönetildi. Müzikleri Ercan Işkıncı tarafından bestelenen "Payidar"a İsmet Aydın korusu eşlik ediyor; eserde tango gösterisi ve zeybeklerin yanı sıra seferberlik türküleri ve koreografisi Birsen Atmaca tarafından hazırlanan modern danslar da yer alıyor.

Üç yıllık bir aradan sonra bir kez daha gündeme gelen ve yeni gösterimleri için yazılan sahnelerin seyirciyle ilk kez buluşacağı oyun, 30 Ekim 2022 akşamı, Eğitim İş Burdur Şubesi ve Burdur Belediyesi işbirliğinde Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Konferans ve Sergi Salonu'nda oynanacak. Payidar'ın Antalya yolculuğu ise 12 Kasım 2022 akşamı Atatürk Kültür Merkezi Aspendos Salonu'nda tamamlanacak.

Dünya Kaleiçi'nde Buluştu!

Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal, 27 ülkeden 52 şehrin katıldığı 7. Kaleiçi Old Town Festivali'nde atılan imzalarla son 1 ay içinde 4'üncü kardeş şehir protokolünü imzaladı. İmzalanan protokollerle Çekya'dan Tunus'a Muratpaşa ve Kaleiçi dünyayla buluşurken turizm de 12 aya yayılıyor.

Antalya'da Muratpaşa Belediyesi'nin bu yıl 7'ncisini düzenlediği Kaleiçi Old Town Festivali sona erdi. 13 Ekim Perşembe günü başlayan festival, 4 gün boyunca devam ederken Bartın'da yaşanan maden faciası nedeniyle festivalin hafta sonu tüm müzik, eğlence ve sahne etkinlikleri iptal edildi. Festivale bu yıl Balkanlardan Avrupa'ya, Kuzey Afrika'dan Orta Doğu ve Güneydoğu Asya'ya, KKTC, Malta ve İrlanda gibi ada ülkelerinin de aralarında bulunduğu 27 ülkeden 52 şehir katıldı. Konuk ülke heyetleri, Antalya'nın tarihi kent merkezinin sokaklarında, meydanlarında sanat çalışmaları, atölyeler ve söyleşilerle devam eden festival heyecanın parçası oldu.

Dört Ülke Bir Arada

Festival bu yıl, Muratpaşa Belediyesi ile İtalya'dan Gradara, Tunus'tan La Goulette ve Moldova'ya bağlı özerk cumhuriyet olan Gagavuzya'nın başkenti Komrat şehirleriyle 'kardeş şehir' protokol imza törenine de ev sahipliği yaptı. Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde düzenlenen törende Başkan Uysal'la birlikte Gradara Belediye Başkanı Filippo Gasperi, La Goulette Belediye Başkanı Amel Limam ve Komrat Belediye Başkanı Sergey Anastasov yer aldı. Dört ülkeden belediye başkanlarının aynı sahnede bir

araya geldiği tören İstiklal Marşı ve konuk ülke milli marşlarının çalınmasıyla başladı. Törende Başkan Uysal, kardeş şehir protokolü imzalanan şehirlerle yıllar içinde gelişen çok güçlü ilişkilerinin, bağlarının oluştuğunu söyledi. "Kişisel olarak zaten kardeş gibiyiz" diyen Başkan Uysal, bundan sonra şehirlerin de işbirliği yapacağını söyledi.

Kentlerle İşbirliği

Herkesin kazanacağı, herkesin karlı çıkacağı, herkesin birbirine katkı sağlayacağı ilişkilerin geleneksel hale geleceğini aktaran Başkan Uysal, şunları söyledi: "Umuyorum ki gelecekte katılımcı kentlerimizin birçoğuyla aynı duyguyu yaşarız. Herhangi bir rezervimiz, herhangi bir limitimiz yok. Kentlerin iş birliği duygusunun gücüne dayanıyoruz. Biz kültür varlıklarını korumak isteyen, dünya barışına katkıda bulunmak isteyen bütün kentlerle kardeş olmaya hazırız. Bunu arzuluyoruz. Bu duyguyu taşıyan, bu arzuyu, bu isteği taşıyan, nüfusunun kaç olduğu önemli değil, coğrafyası, bölgesi önemli değil, dili, kültürü önemli değil, bütün dünya kentleriyle iş birliği yapmak istiyoruz."

Festivalde kardeş şehir protokolleriyle birlikte Başkan Ümit Uysal ve Gürcistan Telavi Belediye Başkanı Levan Andriashvili tarafından iyi niyet ve işbirliği proto-

kolü imzalandı. Kaleiçi Old Town Festivali'yle şehirler arasında kalıcı kültür köprüleri inşa ettiklerini belirten Başkan Uysal, geçen ay Çekya'dan Prag 6 ile kardeş şehir protokolü imzaladıklarını hatırlattı. Bunun Kaleiçi ve Antalya şehir merkezinde turizmde 12 aya yayılmasını sağladığını belirten Başkan Uysal, Kaleiçi merkezli çalışmalarını 8 yıldır sürdürdüklerini söyledi.

Sergiler, Sanatsal Etkinlikler

Antalyahlara dolu dolu 4 gün yaşatan 7. Kaleiçi Old Town Festivali'nde Ebru Nalan Sülün'ün küratörlüğünde gerçekleşmeye devam eden "5. Açık Hava Sanat Alanı/ 5 th Open Air Art Space" bu yıl merceğini "Oksitosin Tıp ve Sanat Platformu"na yönlendirdi. Sanat ve Tıp Tarihi alanlarında akademik çalışmalarını yürüten Sülün ve Prof. Dr. Elif Vatanoglu Lutz disiplinlerarası bir birliktelik ve çalışma disiplini geliştirerek "Oksitosin Tıp ve Sanat Platformu"nun öğrettiklerini

ve tartıştıklarını kamusal alanda izleyenlere sundular. Bu kapsamda; teorik bağlamda da konuyu çok boyutlu olarak tartışmaya açmak amacıyla sanat çalışmalarına paralel workshop ve "Kök Tartışma Alanı" da izleyicilerle buluştu. Kamusal alanda ve The Soul'da Ateş Alpar, Ayça Ceylan, Aysun Bolten, Canan, Çağrı Saray, Eser Epözdemir, Ferhat Özgür, Mehmet Çimen, Mürsel Argunağa, Nezaket Ekici, Nurdan Aydınoglu, Serina Haratoka Tara ve Silvia Bener eserleri ile Antalyalıların beğenisini kazandı.

Festivalde, "Hayvanlar ve Paralar", "ANFAD Fotoğraf Sergisi", "Türkiye'm Fotoğraf Sergisi", "Ebru Atölyesi", "Taştaki Suretler: Yörtük Kızları", "Aynı Göğün Altında Karma Sergisi", "Dijital Sanat Sergisi", "ANSAN Karma Sergisi", "Mustafa Köseoğlu'nun Antalya Resimleri", "Uluslar arası Resim ve Keçe Sempozyumu", "Kaleiçi Sanat Çalıştayı", "Hacer Doğan'ın 'Çağrı' Performansı", "Seramikten Magnet Yapımı Atölyesi" gibi sanatsal çalışmalar da izleyiciyle buluştu; Kaleiçi rüya gibi bir 4 gün geçirdi.

antsanat

“Alg” Dünya atmosferine en çok oksijen sağlayan canlıdır. Dünyada oksijenin %70’ini Algler üretmektedir. Bunu takip eden %20’lik dilimi ağaçlar ve geriye kalan %10’luk dilimi diğer bitki türleri oluşturmaktadır. Devasa boyutta ağaçlarla kıyaslandığında, algler çoğunluğu mikroskobik canlılar olmalarına rağmen bu özelliklerinden dolayı yaşayan dünyanın ciğerleri gibidir. Genellikle denizlerde, göletlerde ve su birikintilerinde yaşayan algler; sarı, yeşil, kırmızı, kahverengi gibi çeşitli renklerde ve yuvarlak, spiral gibi birçok farklı yapıda olabilirler. Büyüklükleri birkaç mikrometre ile metre arasında değişen organizmalardır. Tüm bunların yanında oksijen üreterek küresel olarak yaşamın devamlılığını sağlarken, küçük göllerde ve su birikintilerinde uygun şartlara sahip olduklarında kontrolsüz bir

Mehmet
ÇİMEN

biçimde çoğalarak buldukları su yüzeyini güneş ışığının bile geçemeyeceği şekilde kaplayabilirler. Bu şekilde kendileri de dahil olmak üzere kapladıkları alanda yaşayan canlıların sonunu hazırlarlar. Güneş ışığı alamadığı için ölen Alglerin, bakteriler tarafından ayrıştırılmasıyla ortaya çıkan maddeler sonucunda, su artık birçok canlı için yaşanmaz hale gelecektir. Algler bu özellikleri ile, yer yüzünde birlikte yaşadığı tüm türlere yaşamsal bir alt yapı yaratan, yaşatan; kontrolsüz çoğalarak ve yayılarak ölümü getiren bir diğer canlıya oldukça benzemektedir. Belki bir gün bahsi geçen bu kalabalık canlı, kontrolsüz şekilde, içinde bulunduğu yaşamı ve kaynakları hızla tüketmekten vazgeçerek bir “Alg” gibi yaşama oksijen olmayı seçebilir. Kim bilir...

Bölüm-1 Süksesyon

İşte iki tepe ve bir vadiden oluşan çevremiz. Şimdiden, birincil üreticiler olan bakteriler, yosunlar ve otsu bitkiler tarafından kaplanmış. Arkasından çalılar ve ağaçlar gelecek. Kuşlar; meşe, kayın, servi, çınar, gürgen, çam ve ardıc gibi ağaçların tohumlarını getiriyorlar... Artık hayvanların barınabilecekleri, avlanabilecekleri, yuva kurup yeni nesiller meydana getirebilecekleri bir evleri var!

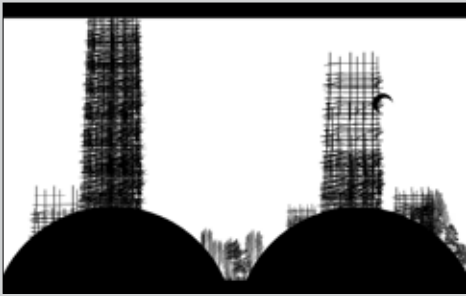
Bölüm-2 Ev

Ekosistem, Antik Yunancada yaşanan yer anlamına gelen Oikos sözcüğünden türemiştir. Kuşlar, ötüşleri ile bu evi şimdiden sahiplenmişler. Bir yerlerde, yavrularını beslemek zorunda olan bir pars, yine, yavruları için yaşamak zorunda olan bir karacayı avlıyor. Bu kovalamacanın sonunda “ev”lerden birisinde neşe, diğerinde hüznün olacak.

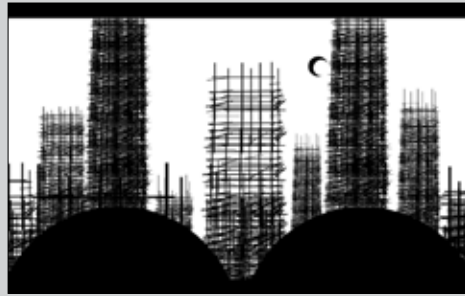
Bölüm-3 Göç

Artık bahar geldi. Güneş artık, uzun süre bu çevreyi aydınlatacak. Bu, herkes için daha fazla besin ve birçok tür içinde üreme vakti demek. Sonbahara kadar burada kalacak olan kuşlar, en uygun “ev”i bulabilmek için erkenden göç ederek gelmek zorundalar. En uygun “ev” için rekabet ağır. Gelenlerin hepsi bu ortamda kendisine en uygun ağacı, çalığı ve kayayı bulmak için hızlı davranmak zorunda.

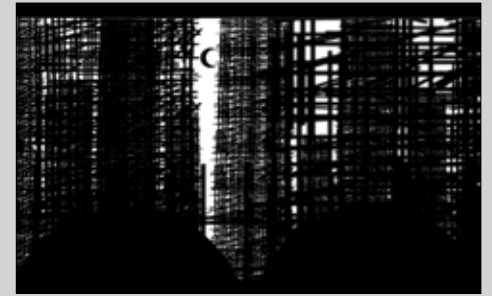
Bölüm-4 Yeni bir ev

Ama yeni bir eve ihtiyaç duyan tek canlılar onlar değil. Daha gelişmiş, yeni bir canlı daha burayı kendisine ev yapmak için rekabete katılıyor. O, alet yapabilen bir canlı. Yaptığı aletlerle burada büyük değişimler yaratmaya başlayacak. Şimdiden kullandığı aletlerin sesleri vadileri ve ovaları doldurmaya başladı. Ayılar, karacalar ve parsalar rahatsız olarak evlerinden uzaklaşmaya başladılar bile. İnsan, ilk “ev”ini kurarken kuşlar ise bir ev kaybediyor. Bunu, diğerleri takip edecek.

Bölüm-5 Dönüşüm

Hızla yükselen insan “ev”leri bir zamanlar karacaların koştuğu bu patikaları ortadan kaldırmaya başladı. Artık daha az sayıda kuş duyulur oldu. Bunun yerini insan teknolojisinin sesleri aldı. Ormanlardaki baykuş sesleri yerini testereye, karatavuk sesleri ise yerini çekiç seslerine bıraktı. Artık, herkes için daha az orman ve daha az “ev” var. Daha az canlı, daha az yuva, daha az yavru ve daha ölü bir ev... İnsanın, “ev”e artan ihtiyacı daha fazla alanı ortadan kaldırıyor. Gece gündüz yükselen evler, artık, gün ışığını da engelliyor. Giderek daha fazla insan bu tepelere yerleşmeye başladı.

Bölüm-6 Ötrifikasyon

Tepelerde artık hiç orman kalmadı, çalılar ve çayırlar da kayboldu. Son kuş ötüşü duyulalı uzun zaman oldu. Artık, toprağa dört nala basan toynakların sesleri yok. Yavru civıltıları ile beraber yaşamın neşesi de kayboldu. Geride sadece tepeleri ve güneşi örtecek kadar çoğalmış “ev”ler kaldı. Tıpkı yosunların, bir gölü istila ettikten sonra oraya karanlık ve ölümü getirmeleri gibi bu “ev”ler de bu tepelerde ötrifikasyona sebep oluyor. Rüzgarların esmediği, ışığın girmediği koca bir yığın var şimdi.

Nevin Yavuz'un Baskı Resimleri

Son yıllarda çalışmalarını genellikle baskı resimler üzerine yoğunlaştıran Nevin Yavuz, linol baskının yaşantısında büyük bir önemi olduğunu belirtmektedir. Oyma tekniğini kullanarak gerçekleştirdiği baskı resimlerde; tıpkı gün içerisinde algıladığı nesne/olguların yaşantısında iz bıraktığı gibi, linolyum baskı tekniği de o andaki yaşanmışlığın baskısını/izini kâğıda geçirmesine olanak vermektedir.

Efe
SEMBOL

Baskı resmin doğasında bulunan akışkanlık, diğer tekniklerden farklı olarak insanın iç doğasını zorlama olmadan dışarıya aktarabilmesini sağlarken, sanatçı bu sayede kendi öz varlığına tanıklık edebilme şansını yakalayabilmektedir. N. Yavuz'un baskı resimlerinde göze çarpan başka bir unsur, sıradan nesnelerin aralarında bulunan ve bazen yer alan hayvan ve bitki betimlemeleridir. Bu canlıların kompozisyon içerisindeki diğer nesnelere ile kurduğu boş-dolu ilişkilerinde birtakım yönlendirici sembollerin belirdiği gözlemlenebilir. Yıpranmış bir eldiven, masada unutulmuş eski bir kol saati, kahve fincanı ve gündelik yaşamda sıklıkla karşılaştığımız sıradan nesnelere... Hepsinin bir hikâyesi olduğu gibi, her biri, sanatçının algısını yansıtan sembolik bir bütüne eşlik etmektedirler. Kompozisyonda yer alan bu bütünlük, durağan gibi gözükse de kendi içerisinde devinim halindedir. Nesnelerin arasındaki iletişimden doğan hareket ve akışkanlık, bestedeki uyumun yapısını ve estetiğini temellendirmektedir. Dolayısıyla sanatçının çalışmalarında beliren "ruhsal durumlar" anlık yaşam tecrübeleridir ve eserleri de bu tecrübelerin fotoğraflarına benzetilebilmektedir. Bu yaşanmışlıkların doğaçlama yolu ile yüzeye getirilmesinde, Yavuz'un da belirttiği

gibi; sanatçı resmi yapmaz fakat resim, sanatçıya kendisini (resmi) yaptırır. Çalışmalarındaki semboller devamlı akış halinde bulunan bu ilişkisel estetiğin barındırdığı anlamlarda kendisini göstermektedir. Bunların dışında, tek olarak kullandığı keçi arketipinde, bu canlıdaki mitolojik anlamı yüzeye getirmeyi amaçlamıştır. Baskı resmin kendisine sağladığı imkânlarla bilinçaltının gizemini keşfederken bu kaynaktan çekmeye çalıştığı özgün hareketin çabasız dışavurumunda onirik varlığın minimal estetiğini aktarmayı hedefler. Serbest çağrışımlarında irrasyonel olanın sezgisel hissini algıya sunarken, linolyum kullanımının nedenlerinden birisi de budur. Kullandığı teknik sayesinde azdaki çoğu ifade ederken sıradanlıktaki özgünlüğün farkındalığını insanlara yaşatmaktadır. Nevin Yavuz'un insanlarda farkındalık yaratmak istediği bir diğer olgu, yaşamın ve yaşanmışlıkların sıradanlığında gizlenen anlamın yoğunluğu ve derinliğidir. Baskı resimlerin de insanları yönlendirdiği öz araştırması, algıyı farklı uzamlara açarak yeni bir bilincin oluşmasına olanak sağlamaktadır. Aktüel çalışmalarında ve bundan sonra izleyeceği yolda bireyselden yola çıkarak topluma özgün baskı sanatının önemini anlatabilmeyi amaçlamaktadır...-

Antalya Kültür Sanat'ta Şenlik Var!

Münevver
EMİNOĞLU

Bahar dönemini görkemli Rodin sergisiyle kapatan Antalya Kültür Sanat, güz dönemine iki yeni sergiyle başladı. "Sagalassos'u İzlemek" ve "Kaf Dağı'nda Şenlik Var" adlı iki sergiyi dergimizin okuyucuları için masaya yatırdık.

"Sagalassos'u İzlemek" başlıklı birinci sergi UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan ve bölgemizin en iyi korunmuş antik kentlerinden biri olan Sagalassos'u Murat Germen'in gözünden izleyiciye aktarıyor. Çalışmalarını kent, mimarlık ve çevre odağında sürdüren şehir plancısı, akademisyen ve sanatçı Murat Germen'i Antalyalı sanatseverler 2020 yılında yine AKS'ta açılan "Nisyan – Kadim Antalya'nın Güncel Portresi" sergisiyle tanıyorlar. Germen'in zaman, mekân, insan ve mimarlık kavramlarına odaklanarak Sagalassos'u yeniden yorumladığı sergi arkeoloji ve çağdaş sanatı bir araya getirerek disiplinler arası bir bakış açısı sunuyor.

Sagalassos Vakfı ve Bozlu Art Project işbirliğiyle, antik kentin tanınırlığını arttırarak arkeolojik kazı çalışmalarına maddi kaynak yaratmak amacıyla gerçekleştirilen ve 19 Temmuz-10 Eylül 2022 tarihleri arasında Bozlu Art Project'te İstanbullu izleyiciyle buluşan sergide eserlerin satışından elde edilen tüm gelir, Sagalassos Vakfı tarafından Sagalassos Kazı Başkanlığı'na aktarılıyor.

Antalya Kültür Sanat'ın ikinci sergisi "Kaf Dağı'nda Şenlik Var", sanatçı Ayşe Yalıtım'ın 100'ü aşkın işini bir araya getiren bir retrospektif. Nazım Hikmet'in yeğeni ve ilk kadın ressamlarımızdan Celile Hanım'ın torunu olan Ayşe Yalıtım'ın, çocukluğunda başlayan ve giderek bir "yaratım evreni"ne dönüşerek heykellere, takılara, kuklalara uzanan resim serüvenini Antalyalı izleyiciyle buluşturan sergi, sanatçının gençlik yıllarından başlayarak günümüze uzanan sanat dünyasından geniş bir seçki sunuyor. Sanatçının oğlu Murat Germen'in, "...Görünen ve görünmeyen dünyalar arasındaki sınır diye de tanınan Kaf Dağı'nda yaşıyor gibi annem, görünen tarafın kuralları ile yaşamıyor çünkü. Bir çeşit uzaylı gibi; ya da, varsa böyle bir şey şayet, bir reenkarnasyon vakası..." ifadeleriyle tanımladığı Ayşe Yalıtım ve Küratör Necmi Sönmez'in ya-

zısında "... Hayatının belli dönemlerinde büyük zorluklar çekse de sanatla olan ilişkisini hiçbir zaman koparmayan Yalıtım'ın 1950'lerde, 1960'larda yaptıklarıyla son dönem işleri arasındaki bağlantı stiller, renkler, kompozisyonlarda değil, onun en minimale inmek için verdiği mücadelede yatmaktadır. Antalya sergisi, ilk kez, bu yaratıcı sanatçının işlerini belli diziler halinde izleyicilere aktararak onun yenilikten hiçbir fedakârlıkta bulunmadan oluşturduğu kendine özgü destansı anlatımı gören gözlere sunuyor." diyerek betimlediği "Kaf Dağı'nda Şenlik Var" sergisi, sıra dışı bir sanatçının çok samimi, çok minimal, çok sıra dışı dünyasını, günümüzün sahte, gösterişçi, abartılı ve kalabalık dünyasına bir başkaldırı olarak yorumluyor. Sergide Ayşe Yalıtım'ın tuval ve heykellerinin yanı sıra Nazım Hikmet'in annesi Celile Hanım'ın fırçasından 1953 tarihi bir Ayşe Yalıtım portresi de yer alıyor.

Antalya Kültür Sanat Salı, Çarşamba, Cuma, Cumartesi günleri 11:00 -19:00, Perşembe günü 11:00-21:00 ve Pazar günü 13:00-19:00 saatleri arasında ziyaretçiye açık, Pazartesi günleri kapalıdır.

antsanat

Celile Hanım'ın fırçasından Ayşe Yaltırım,
1953 (Murat Germen koleksiyonu)

Antalya'daki Bağımsız Sanat Galerilerini Dinledik Bir Sanat Şehri Ol(ama)mak...

Bir şehri tanımır yapan pek çok öge bulunmakta. Bunlar arasında tarihini, coğrafi konumunu, kültürel mirasını, barındırdığı yerleşkeleri, yemekleri, içinde yaşadığı toplumu, kültür sanata olan bakış açısını sayabiliriz. Antalya'nın tanınan ve bilinen bir şehir olduğunu hepimiz biliyoruz; ancak bunda -Altın Portakal örneğindeki gibi- sanatın ne kadar görev üstlendiğini sorgulamak gerekiyor.

Deniz
Karakurt
ŞEKERCİ

Sanat eserlerinin sergilendiği ve izleyicinin sanatı takip edebildiği galeriler, aynı zamanda şehrin kültür ve sanat seviyesinin göstergesidir. Sanatı işlevsel hale getiren bu mekânlar, kültür sanat dinamizmini arttırmada da önemli bir etkiye sahiptir. Sanat okuryazarı olma sürecinde bireyin ufkunu açacak, olgulara farklı açılardan bakabilmesini sağlayacak, besleyecek ve geliştirecek olan galeriler, sanat eğitimi alanında da önemli bir görevi üstlenmektedir.

O halde Antalya'daki kültür sanat ortamının elçileri olan bu bağımsız sanat galerilerini tanıyalım. Bu sayıda Antalya'da plastik sanatlara olan ilginin ve var ise sorunların üzerine düşünmek, konuşmak istedik. Konuklarımız; kentimizde yaşamını sürdüren galerilerden Den art, Alpek Mimarlık-Sanat, Orkun Ozan Sanat Galerisi ve Ahmet Muhtar Kızıltan Kültür Sanat Merkezi. Gelin, bu galerileri tanıyalım, yaşadıkları sorunların neler olduğunu öğrenelim.

Den Art: Sanat tarihi ve küratörlük alanında uzmanlığı olan Gülden Bostancı tarafından 29 Ekim 2021 tarihinde açılan Denart Çağdaş Sanat Galerisi, Antalya Işıklar'da bulunmakta. Ulaşımı oldukça kolay olan galeri Ramada Otelin karşısında yer almakta. Aydınlık ve geniş tavanlı galeri, henüz bir yaşında olmasına rağmen oldukça nitelikli birçok sergi yaparak adını duyurmayı başardı.

Alpek Mimarlık-Sanat: Yüksek Mimar Fatma Erkalavuz ve Mimar Mert Erkalavuz tarafından 23 Şubat 2019 tarihinde açılan galeri, Antalya Yenigün mahallesinde sanat hayatına devam etmekte. Galerinin mutlaka görülmesi gereken sergileri dışında oldukça etkileyici bir terası bulunmakta.

Orkun Ozan Sanat Galerisi: Antalya'da açılan ilk bağımsız sanat galerisi olma özelliğine sahip Orkun Ozan Sanat Galerisi, sanat dolu bir hayattan hiçbir zaman kopmamış olan ressam ve grafiker Himmet Öcal tarafından 1995 yılında açılmıştır. Bugüne kadar birçok önemli sergiye ev sahipliği yapan galeri, Muratpaşa Milli Egemenlik Caddesinde uzun yıllardır sanat yaşamına devam etmektedir.

Ahmet Muhtar Kızıltan Kültür Sanat Merkezi: 2011 yılında Ahmet Muhtar Kızıltan tarafından kurulan Kültür Sanat Merkezi, Konyaaltı, Gürsu Mahallesinde bulunmaktadır. Konyaaltı bölgesinde bulunan ve farklı mimari tasarımı, geniş eser ve antika koleksiyonu ile Antalya'da sanat yaşamına uzun yıllardır devam etmektedir.

SORUŞTURMA SORULARI:

1. Antalya'da bir sanat galerisi açmanızın temel amacı neydi?

Den Art (Güliden BOSTANCI): 2019 yılında eşimin işinden dolayı Ankara'dan Antalya'ya taşındık. Burada sanat galerileri ve çağdaş sanat müzeleri çok kısıtlı sayıda olduğu için maalesef kendi mesleğime uygun olan bir iş bulamadım. Antalya'da yaşamaya başlamadan önce Ankara Cer Modern'de ve ondan da önce doğduğum, büyüdüğüm ve okuduğum Avustralya'da galerilerde çalıştım. Mesleğim ve yapmak istediğim iş de bu olduğu için Antalya'da da bu eksikliği gördüm ve çağdaş sanat galerisi Den Art'ı açmaya karar verdim.

Alpek Mimarlık-Sanat (Mert ERKILAVUZ): Mimar Sinan Üniversitesi mezunuyum. Şimdi ismi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi oldu. Okuduğum süreçte resim, seramik ve heykel gibi bölümlerinden arkadaşlarımız oldu. O dönemlerde fotoğrafçılıkla da ilgileniyordum. Bu süreçte güzel sanatlar eğitimine ve sanata ilgim daha da arttı. Bunların akabinde yurt içinde ve yurt dışındaki gezilerimde de müze ve galerileri gezmeye çalıştım. Mesleğim olan mimarlığın güzel sanatlar ile uyum içinde olduğunu düşünüyordum. Bir de tabii Antalya sanat hayatına katkıda bulunmak, desteklemek ve geliştirmek galeriyi açma amaçlarımızdan bir tanesiydi. Bunlardan dolayı ve mimarlık ile de birlikte yürüyeceğini düşündüğümüz için bu galeriyi açtık. Bu başından beri Fatma Erkalavuz ile ortak fikrimizdi.

Orkun Ozan Sanat Galerisi (Himmet ÖCAL): 27 yıllık bir galeriyiz. Antalya'da 1979 yılında grafik tasarımı adına iş yeri açan ilk kişiyim. 1983 yılında ise Teomanpaşa Caddesi'nde Antalya'da sanat kursları veren ilk yerimizi

Gülden BOSTANCI

Mert ERKILAVUZ

Himmet ÖCAL

Ahmet Muhtar KIZILTAN

açtık. Burada seramik, resim, tekstil ve makrome kursları vermeye başladık. Bir süre sonra öğrenci bulamadığımız için iflas ettik. Antalya’da bu işe ilk biz başladığımız için Antalya’daki sanatsal faaliyetleri görevimiz olarak kabul olduk. Bunu kazanç sağlama amacı ile yapmadık. Bunu takip eden yıllarda Antalya’da özel bir galeri de açılmadı. Ben de Orkun Ozan Sanat Galerisini açmaya karar verdim. Bu binayı yaparken galeriyi binanın projesi ile birlikte tasarladık. Amacım da şuydu; Ben Akdeniz Üniversitesi’ne çok yakındım. Güzel Sanatlar Fakültesi açıldığında oradaki öğrencilerin sadece sınıf ve atölye eğitimleri dışında görsel eğitime de ihtiyaçları vardı. Burada açılacak sergiler, öğrencilerin başka sanatçıları görmeleri, dinlemeleri ve kıyaslamaları açısından besleyici olacaktı; ama ne yazık ki zamanla izleyici bu amacın dışına çıktı. Maalesef gelmiyorlar. Akademisyenler ve öğrenciler de gelmiyorlar. Antalya’da bir sanat camiası var. Özellikle bu öğrencilerin gelişimi için hocalarına ihtiyaç var. Temel amacım buydu. Bu amacına başlangıçta ulaştık. Birçok sanatçı, sergi açılışından sonra konferans salonuna geçer ve söyleşilerini gerçekleştirirdi. O dönemde Antalya’nın plastik sanatlar alanında bir temel kültür yapısını oluşturduk, çok iyi sanatçılar geldi, amacımıza ulaştık. Şimdi Antalya’da resim satarak hayatımı devam ettirecek galeri sayısı çok az.

Ahmet Muhtar Kızıltan Kültür Sanat Merkezi (Ahmet Muhtar KIZILTAN): Sorunuzu yanıtlamaya sanat ve kültür merkezimizi “Galeri” olarak tanımlamadığımızı belirterek başlamak isterim. Sanat ve kültür merkezimizi, başkaca bir tanımla ifade etmek gereğini duyarsak, amacı açısından “Sanat ve Kültür Alanı” diyebiliriz. Örneğin, “Ebru” sergimiz, ebru yapımına da yer veren ve okullarımız öğrencilerinin ziyaretlerine açılan yönüyle bu niteliktedir. “Sanatçılar, Likya Yolunda” veya Erasmus kapsamında düzenlediğimiz, gelirini tamamıyla ve katkılarımızla birlikte bir okulumuzda açılacak resim / kültür salonunun yapımına aktardığımız “23 Nisan Dünya Çocuk Günü” sergimiz de bu anlayışımızın ürünleridir. Muratpaşa ve Konyaaltı Belediyeleri ile birlikte ve fakat

kendilerinden herhangi bir nam altında maddi katkı almadan düzenlediğimiz, tüm giderlerini üstlendiğimiz “10 Kasım” ve “Mustafa Kemal’in Yolu” sergileri de bu cümledenir. “Artoros” ve “Antalya Basını” sergisini de sayabiliriz.

2. Antalya’daki koleksiyoner ve sanat izleyicisi ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

Den Art: Bu galeriyi açarken koleksiyonerler, sanat izleyicisi, sanatçılar ve halk ile ilgili hiç kimseyi tanımadığım için tedirginlik yaşadım. Fakat neredeyse bir yıl oldu ve bugün biraz daha olumlu düşünüyorum. İlk etapta sanatçılar ve genç kitle çok ilgi gösterdi. Bunun akabinde galeri yavaş yavaş ismini duyurmaya başladıkça sanat izleyicisi ile tanışmaya başladım. Koleksiyoner açısından baktığımızda Antalya’da turizm ve turizmin ön planda olmasının da etkisiyle sanat yatırımcısı pek bulunmuyor. Satışlarımıza baktığımız zaman belli bir demografik çizgi görmüyorum. Çok farklı backgroundlardan eser alan insanlar var. Bunların hepsi koleksiyoner değil tabii. Bazıları sadece çok beğendikleri için bazıları da gerçekten koleksiyoner oldukları için eser alıyorlar. Antalya’da oturmuş bir koleksiyoner kitlesi yok. Buna rağmen ilginin çok fazla olduğunu söyleyebilirim. Açılışlara ve daha sonrasında sergiyi izlemeye ve sanatçı söyleşilerine geliyorlar. Tanıdıkça, öğrendikçe insanların kafasında bazı tarzlar ve ilgi alanları oluşuyor. Yavaş yavaş koleksiyonerliğe doğru giden bir kitle var. Başladığımız süreçten buraya doğru bakarsak Antalya için çok büyük bir adım bu. Bence potansiyel var. Zamanla da bunun artacağını ve gelişeceğini inanıyorum.

Alpek: Antalya’daki sabit koleksiyonerler ile ilgili çok fazla bilgim yok. Sanat izleyicisi ile ilgili de sabit bir kitle olduğunu düşünüyorum. Açılışlardaki ilgiden memnunuz, akabindeki izleyici sayısının yeterli olduğunu düşünmüyorum. Açılış sonrasında da galerileri yaşanır hale getirmek gerekiyor sanırım. Bana göre bu temel problemlerden bir tanesi. Koleksiyoner sayısının artması da gerekiyor. Burada bizlere düşen görevlerden biri de galeriyi yaşatmak. Mesela hafta sonları daha çok izleyici

ile buluşulması sağlanabilir; bunun için tanıtımlara ağırlık vermek gerekiyor. Toplantılar ve workshoplar, sanatçı konuşmaları yapılabilir. Çeşitli organizasyonlarla destekleyip izleyiciyi galeriye çekecek hale getirmek gerekiyor. Bu tür etkinliklerle biraz daha izleyiciyi katmak gerekiyor kanımca.

Orkun Ozan: Buradaki temel lokomotif Güzel Sanatlar Fakültesinin davranış biçimidir. Dekanların fakülte içinde önlükle gezmesi lazım. Önlüğünde, tırnaklarının arasında boya lekesi, çamur lekesi olması lazım -ki orada bulunan öğrenciye rol model olsun. Boynunda kravatu ile dekanlık odasından çıkmayanlar, okulları bu hale getirdiler. Sanat üretmeyen bir insan sanat üretilen yerlerde bulunamaz. Antalya’da geldiğimiz sonuç da bu. Kentte başlangıçta yaptığımız sergilerde davetiye gittiği zaman henüz açılış olmadan davetiyedeki resme bakarak resmi ayırmamızı isteyen çok kişi olurdu. Bu insanlar ilk başlarda tahmin ettiğimiz çok ötesinde resim ve heykel satın aldılar, ama koleksiyoner olmadılar. Birçoğu evine ve iş yerine asmak için eser aldılar. Daha sonra koleksiyoner mantığında bir-iki kişi oldu. Bugün belki bizim de bilmediğimiz, İstanbul’dan ve müzayedelerden sanat eseri alan koleksiyonerler vardır. Antalya’da koleksiyoner yoktur diye yargılamak istemiyorum.

Başlangıçtaki iyi sanatçı aurasının sonradan şöyle bir çözülmesi gerçekleşti: Bir galerici için en ağır yüklerden biri, davet edilen bir sanatçının özellikle başka şehirden geldiğinde eserlerinin satışının gerçekleşmemesi ve açılış kokteylindeki rahatsız eden bir kalabalığın olmasıdır. Satılmak, sanki bir beğenilme duygusuymuş gibi yaşanıyor. Bu sanatçının paraya ihtiyacı olup olmadığından değil, genel kitlede bıraktığı olumlu bir etkidir diye düşünüyorum. İş dünyasının sanata yatırım yapması için çalıştım, ama sanat okuryazarı olmadıkları için başaramadım. Aslında anlamak zorunda da değilsin, sevmen ve beğenmen bile yeterli. Antalya’da sanat izleyicisi sayısı da çok değil. Bayanlar daha ağırlıklı, iş camiasından izleyici sayısı az. Antalya’da her şey turizm odaklı dönmekte. Oteller bir pazardır diye düşündük, ama özellikle buralarda dijital baskı eserler ve telif hakkı ödenmemiş birçok yabancı sanatçının kopya edilmiş eserleri bulunmakta. Bu yanlış tabii... Neden koleksiyoner olmuyor? Pazar oluşturamadığımız için. Belki kendi yaşadığı yeri taşra gibi gördüğü için. Bu farklı bir duygu; alıcıya sormak lazım, “neden buradan almıyorsunuz da İstanbul’dan alıyorsunuz” diye.

Ahmet Muhtar Kızıltan: İlk sorunuza yanıt verirken kendimizi galeri olarak tarif etmediğimizi belirtmiştim; ancak hemen ifade etmeliyim ki; resimle, sanatla ilgilenen herkes galerilerin varoluşlarının öneminin idraki içindedir. Galeriler, “sanat hayatına” mı yoksa “ticaret hayatına” mı açılmaktadır; soru budur. Galeriler, alıcıya karşı sanatçıyı, sanatçıya karşı da alıcıyı korumak gibi bir ikilem içerisinde olabildikleri ölçüde anlam kazanacaktır. Geniş halk katmanlarında sanat sevgisi oluşturabildikleri zaman toplumda yer bulacaklardır. Sorunuzun bir başka

açıdan yanıtı buradadır. Sanat izleyicisinin toplumsal bir tabana oturması ancak böyle mümkün olabilecektir. Antalya’da koleksiyoner yok denecek kadar azdır, ama vardır. Sanat izleyicisi olarak tanımladıklarımızın sayılarının çoğaltılmasında hepimize düşen görevler vardır. Sanat galerilerimizin toplumdaki yeri ve geleceğini belirleyecek olan hiç kuşkusuz sanatın kökeninde de var olan iletişim aracı işlevidir. Örnek olsun; Antalya’da bütün galericilerin bir araya gelip bir birlik oluşturduklarını düşünelim. Sanat ortamında şekillenecek bu “Galeriler Birliği”, kitle iletişim araçlarında hemen haber değeri kazanacak ve katılımcıların imzalarıyla yayımlanacak bildiri, -manifesto da diyebilirsiniz- toplumsal alanda yerini alacaktır. Galerilerimize bunu teklif ediyoruz. Böyle bir birliktelikte varoluş amacımızı koruyarak üzerimize düşen görevi yerine getirmeye hazırız.

3. Galerilerin yaşadığı temel sorunlara değinecek olursanız, bize nelerden bahsedersiniz?

Den Art: İlk olarak Antalya’da galeri sayısı çok az. Bunun yanında galeri ve müze gezme alışkanlığı da çok az. Ben de bu konuda okulların biraz daha ilgi göstermeleri gerekiyor. Okullar sergileri gezdirdikten sonra sergi ile ilgili ödevler verebilir, sohbetler yapılabilir ya da sergi yazıları yazdırabilirler. Antalya’da çok güzel okullar var. Düzenli sergi ziyaretleri yapılabilir. Güzel Sanatlar Lisesi ve Fakültesi var. O kitleye ulaşmak çok daha faydalı olacaktır diye düşünüyorum; çünkü en büyük sorun öncelikle izleyiciyi ile buluşamama sorunu. Bunun dışında kadın olmakla alakalı zorluklar da oluyor. Benim şahsi olarak zorlandığım bir taraf da bu. Mesela hiç unutmuyorum, bir koleksiyoner adayı galeri ziyaret ettiği zaman tabii ki beni de tanımak istiyor, sorular soruyor. Benim evde 20 aylık ikiz bebeklerim var. Bu durum da tuhaflarına gidiyor, “neden evde değilsin, neden onlara bakmıyorsun, burada ne işin var” gibi yorumlarla da karşılaşabiliyorum. Bunlar genelde orta yaşın üzerindeki erkekler tarafından yapılmakta. Onun haricinde genel olarak Antalya’daki yöneticilerden pek ilgi, alaka, destek görmedim. Bu büyük benim Antalyalı olmamam ve kimseyi tanımamamla alakalı olabilir. Bunun dışında devletin veya belediyelerin galerilerle ilgili bir desteği var mı bilmiyorum. Bazı konularda destek görebiliriz diye düşünüyorum, insanları teşvik etmek ve duyuru yapmak açısından. Bir diğer konu da insanlar galeriye geldiği zaman sergi gezmenin ücretli olup olmadığını soruyorlar ya da eserlerin satılık olup olmadığını bilmiyorlar. Bu, küçük yaştan itibaren galeri ve sergi gezme alışkanlığı edinmemelerinden kaynaklanıyor.

Alpek: Temel sorunlardan birisi maddi sorunlar; eser satma, galeriyi döndürme gibi. Ortama iki ayda bir sergi yenileyeceğimizi düşünürsek, yılda 6 sergi yapıyor, her serginin de maliyeti oluyor. Dolayısıyla bu maliyetleri çıkarıp üzerine de kâr etmek gerekiyor. Bu yüzden de eser satmak gerekiyor. Eser satışında sürekliliği sağlamak gerekiyor. Antalya bazında ikinci olarak gözlemle-

diğim problemlerden biri de dışardan sergi getirmek gerekliliği. Antalya çapında aynı isimler devam ediyor gibi gözlemliyorum. Eser satışları artarsa dışardan daha fazla sanatçı getirip Antalya'daki sanatçılarla birlikte farklı ve kaliteli karma sergiler yapabiliriz. Bunu biraz az görüyoruz açıkçası. Birinci önceliğimiz Antalya'da sanat yapan sanatçılara katkı sağlamak. Sanatsal değerinin yüksek olduğu kaliteli sergiler yapmak istiyoruz. Bu bağlamda popüler ressamlardan işler getirdiğiniz zaman maddi problemler ortaya çıkabiliyor. Bu durum belki Antalya'daki koleksiyoner sayısı az olduğu için ya da bu fiyatlara eser satın alabilecek insan sayısı daha az olduğu için pahalı gelebiliyor; ancak şehir dışından daha fazla sanatçı getirebilmek için iş satmak gerekiyor.

Orkun Ozan: Ben çok eskiden beri şöyle söylerim: “Sergileri 2 günlük yapacaksın. Biri açılış kokteyli, ikincisi de kapanış kokteyli”. Çünkü kokteyller kalabalık oluyor. Temel sorunlardan birisi izleyicinin az olması. Avrupa ve Asya ülkelerinde galerilere ücret ödenerek girilir. İkincisi, kaliteli sanatçıyı Antalya'ya getirmek. Maliyetler şimdi çok arttı. Eserlerin nakliye ücretleri çok arttı. Sanatçının geldiği zaman burada misafir ediyoruz. Şu süreçte bunu kaldırmak çok zor. Sanatçı da eserleri satılsın istiyor haliyle. Bundan sonraki süreçlerde de önümüze gelecek en büyük sorunlardan biri, sergilerin maliyeti olacak. Kargo maliyetleri de çok fazla. Sigorta yapmıyorlar, bu durum da bir risk oluşturuyor. Temel sorunlardan en önemlisi ise genç nesli kendimize çekemiyoruz. Burada okulların, güzel sanatlar liselerinin, meslek yüksekokullarındaki tasarım bölümlerinin, güzel sanatlar fakültelerinin, çevre illerdeki kurumların ilgili olması gerekiyor.

Ahmet Muhtar Kızıltan: Temel sorun, bir sanat hareketinin yaratılamaması veya eksik kalmasıdır. Ancak, haklarını eksiksiz teslim etmemiz gereken galeriler de var. Sanatçı kökenli dostlarımızın galerilerinin yanı sıra, uzun bir geçmişe sahip galerilerin de katkılarını takdir ile anıyoruz. Galeriler Birliğinin kurulması, ANSAN ve GÜSAD adlarıyla uzun zamandan bu yana faaliyet gösteren sanatçı derneklerimizin bu birliğe isterlerse katılımları, toplumsal bir yankı bulacaktır.

4. Bundan sonraki süreçte galeriniz adına neler yapmayı düşünüyorsunuz?

Den Art: Galeri henüz çok genç, daha yapacak çok şey var. Antalya'daki genç sanatçıları keşfetmeye devam ediyorum. Onları tanımak, onlara sergi alanı oluşturmak, onlarla projeler yapmak çok güzel. Burada bir sürü genç, birbirlerini yeniden tanımaya başlıyor. Ortak işler ve projeler yapmaya başlıyorlar. Bu süreci başlatmak çok keyifli oldu, bunu devam ettirmeyi çok isterim. Aritst exchange programları yapmak istiyorum. Mesela yurt dışından bir sanatçı Antalya'ya gelsin, Antalya'dan da bir sanatçı yurt dışına gitsin. Stüdyolarında işler üretip akabinde de bir sergi açsınlar istiyorum. Bunun için bir sponsor gerekiyor tabii ki; çünkü atölye, ulaşım ve konaklama gibi

masraflar ortaya çıkıyor. Bu, sponsor bulduğum takdirde gerçekleştirmeyi istediğim projelerden. Bunun haricinde Antalyalı sanatçıları ilk başta Türkiye'deki, ardından da yurtdışındaki önemli fuarlara götürmek istiyorum. Galeride hem Türkiye'den hem de Antalya'dan sanatçılarla sergiler yapıyoruz; ama öncelikle Antalya'daki sanatçılarla çalışıp kente odaklanmak istiyorum. Sanatçı söyleşilerimizi yapıyoruz, bunun yanına bazı atölyeler eklemek istiyoruz. Örnek verecek olursam jazz sergi atölyesi yapmak istiyorum; fakat bu atölyeyi gerçekleştirecek bir jazz tarihçisi bulmakta sıkıntı çekiyorum. Bunun dışında workshoplar ve atölyelerle galerimizi zenginleştirmek istiyorum.

Alpek: Antalya sanat hayatına katkıda bulunmak öncelikli hedefimiz. Burada yaşayan, iş üreten sanatçılarla devam etmek istiyoruz. Yine burada, güzel sanatlar fakültelerinden mezun ve bu yolda ilerleyecek sanatçı adaylarına sergiler yaparak teşvik etmek istiyoruz. Yapmak istediğimiz, devam eden, yapmaya da çalıştığımız işlerden biri de bu. Bir de gerek şehir içinden gerek şehir dışından sergiler, workshoplar, söyleşiler, sanatçı konuşmaları olabilir. Bunlarla destekleyip galeriye ve sanata olan ilgiyi arttırmayı planlıyoruz.

Orkun Ozan: Antalya'yı bir sanat pazarı haline getirmek benim amacım. Tek başıma yapamayacağımı bilsem de, neler yapılacağını biliyorum. Bu bilgiyi ve tecrübeyi aktarabilirim. Mesela tur acenteleri hiç bir zaman sergi turları için turistleri buraya getirmemiştir; ancak kendisi ilgilenip araştırdıysa galeriye gelmiştir. Otuz yıldır buradayım. Bu bölgede başka galeriler de var. Belediye anlamında hizmet almamayan bir bölge burası. Şehircilik anlamında en bakımsız yerlerden. Kaldırım, aydınlatma, otopark gibi ciddi sorunlar taşıyor. Daha ilkokul çağındaki çocukları müze ve galerilere götürmek gerekiyor. Kuşaklar ancak bu şekilde sanatla bütünleşir. Ne yazık ki bizim kuşaklarımız buna çok uzak.

Galeri ile ilgili ise teknolojinin gelişmesi ile birlikte kendi iş mekânlarımız daraldı. Şu anda bize bu bina büyük bile geliyor. Galeri katını üste çıkarıp ticari bölümü aşağıda devam ettirmek gibi bir düşüncem var. Yeter ki izlesinler.

Ahmet Muhtar Kızıltan: Ahmet Muhtar Kızıltan Kültür ve Sanat Merkezi, kurulacak “Galeriler Birliği”nin faaliyetlerine kapılarını açacaktır. “Galeriler Birliği”, bir iletişim aracı olarak sanatın yaygınlaşmasına, taban bulmasına büyük katkıda bulunacaktır. Sanatçılardan oluşacak jürilerin görev alacağı, örnek olsun “resim yarışmaları” düzenlemenin zamanı gelmiştir. Muratpaşa Belediyesi'nin başlangıçtan bu yana Sn. Ümit Uysal'ın iradesi doğrultusunda gösterdiği sanat faaliyetlerindeki kapsayıcı etkinlik son derece değerlidir. AntSanat dergisi bunun çok somut bir örneğidir. “Galeriler Birliği” önerimizin dergi eliyle sanatseverlere, ilgili kurum ve kuruluşlara ulaştırılabilmesine olanak tanınması bile başlı başına bir kültür ve sanat hizmetidir.

Evren
KOÇ

DELİ KADIN HİKÂYELERİ- MİNE SÖĞÜT

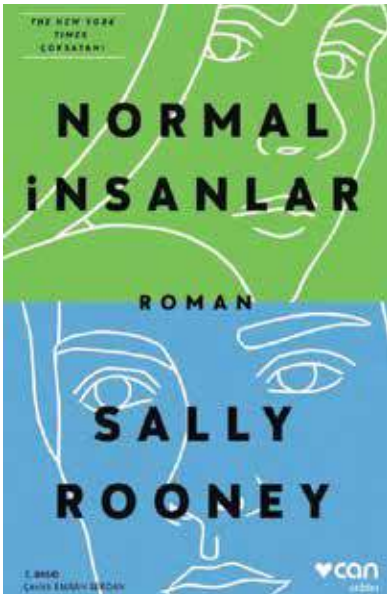
21 öykü. Kadınlığı yüzünden yaralanan, yağmalanan 21 kadının öyküsü. Kadınlıkları boyunlarına bağlı taş gibi ağır ve uğursuz, yapayalnız, kaybetmeye yazgılı 21 kadının Okurken burnunuzun direğini sızlatacak, düş ile gerçek, akılla delilik arasında bir yerden yazılmış öyküsü. 21.. deli.. kadın.. öykü.. Kalemimi ağuya, kana, cinnete, ölüme ve hayata aynı lezzetle batıran Mine Söğüt'ten sarsıcı bir kitap. İçindeki zarif ve ürkütücü illüstrasyonlar ise Bahadır Baruter imzalı.

BİLİNMEYEN BİR KADININ MEKTUBU STEFAN ZWEIG

Kitabın bir yazar olan kahramanı, bir gün kim olduğu bilinmeyen bir kadın tarafından bir mektup alır. Yazarın haberi olmadan onun çocuğunu doğurup büyüten ve yazara karşı sınırsız bir tutku besleyen bir kadındır bu mektup. Kadın, çocuğunun ölümünün ardından bir veda niyetine yazmıştı duygularını. "Beni hiç tanımamış olan sana" diye başlar söze ve anlatır aşık olduğu adama bir ömrün ve sevdanın öyküsünü.

Aşkın ne kadar öznel bir duygu olduğunu, başlaması bir kişiye bağlı olsa da sürmesi için o kişiye ihtiyacın olmadığını, tutkunun, adanmışlığın, sadakatin kişinin kendi seçimi olduğunu anlatan müthiş etkileyici, soluksuz okunacak bir novella. Zweig ve güçlü kaleminin en nadide parçalarından.

NORMAL İNSANLAR- SALLY ROONEY

Connell ve Marianne, İrlanda'nın küçük bir kasabasında büyüyen ve aynı sınıfta okuyan iki lise öğrencisidir ancak benzerlikler burada bitiyor. Connell okulda oldukça popüler ve sevilen biriyken, Marianne ise antipatik, kibirli bulunan ve oldukça yalnız bir kızdır. Ancak ikisi, garip ama heyecan verici bir konuşma başlattığında, yaşamı değiştiren ve beklenmedik bir aşk başlar. "Normal İnsanlar", karşılıklı hayranlık, dostluk, yanlış anlaşılmalara, iletişim kazaları fakat buna mukabil bitmeyen bir sevginin hikâyesidir. Bizi o ilk sohbetten, ayrı kalmaya çalışan ama bir türlü başaramayacaklarını anlayan iki insanın eşliğinde büyüme, değişme ve dönüşme serüvenlerini izlemeye davet eden keyifli bir okuma.

Sevgili Arsız Ölüm

“Kendimi, dilimi ve birlikte doğup büyüdüğüm insanların durulmaz bir coşkuyla bana taşıdıkları sevgiyi koruyabilmek için direndim. Sevgili Arsız Ölüm bu direnişim için aralarında büyüdüğüm insanların bana armağanıdır. Keşke onu daha soluk soluğa, daha parçalanmış bir teknikle, daha erken yazabilseydim.”

Latife Tekin

Çiğdem
EKİZ

Latife Tekin 1957’de Kayseri’nin Bünyan ilçesine bağlı Karacahevenk Köyünde doğar. 1966 yılın-da ailesiyle birlikte köyden ayrılarak İstanbul’un gecekondu mahallelerinden birine yerleşir. Lise-yi bitirip çok kısa bir süre çalıştıktan sonra işini bırakır ve yazarlığı kendine meslek edinir. Edebiyat dünyasına 1983’te yayımlanan Sevgili Arsız Ölüm’le giren Tekin’in romanlarının yanı sıra deneme, anı-öykü, senaryo türünden eserleri de vardır. Yazar 1997 yılından beri Gümüşlük Akademisi’nde yaşamaktadır.

Roman, Aktaş ailesinin Alacüvek Köyü’nde başlayıp büyük şehrin varoşlarında devam eden yaşam mücadelesini ailenin küçük kızı Dirmit’in bakış açısından anlatır. O zamana dek toplumsal gerçekçi bir dille anlatılmış olan yoksullar ve köyden kente göç edenler ilk kez masalsı ve büyülü gerçekçi bir dille anlatılır. Eser bu yönüyle Türk romanına alışılmadık bir tarz getirmiş ve edebiyatımızda 1980’li yıllara damgasını vurmuştur. İlk bakışta büyülü gerçekçi anlatım dili ve anlatılan gerçekliğin tezatlığı bu öğelerin bir araya gelmelerinin imkânsız olduğunu düşündürebilir. Ama yazarın yoksulluk, göç, halk hikayeleri, cinli perili masallar, destanlar gibi çok iyi bildiği şeyleri nasıl büyük bir maharetle harmanladığını gördüğünüzde su gibi akan bir hikâyenin sizi sarıp sarmaladığını fark edersiniz.

Tekin’in kullandığı anlatım tekniği Gabriel Garcia Marquez’in öncüsü olduğu Latin Amerika kaynaklı büyülü gerçekçi anlatıma benzetildiğinde kendisi de bu benzerliği onaylamıştır. Ama bu sadece yazım tekniğinin benzerliğinden öte bir benzerlik değildir. Sevgili Arsız Ölüm, halk hikâyeleri, destanlar, mitoloji, masallar, efsaneler, Anadolu’da hâlen yaşamakta olan batıl inanışlar ve hürâfeler gibi tamamen yerli kaynaklardan beslenmiştir. 1960 – 80 yılları arası Türkiye’sinin siyasi, toplumsal, ekonomik, kültürel panoramasını mizahi bir üslup ve ironik bir anlatım biçimiyle yansıtır. Köylülükten kopan, işçiliğe geçemeyen,

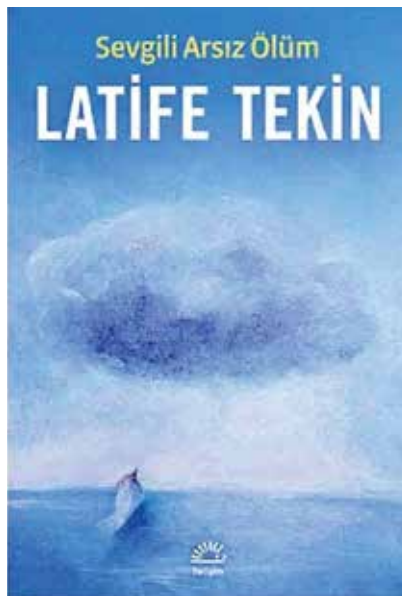
lümpenleşerek arafta kalan proletaryanın nasıl yozlaştığı, yozlaştıkça nasıl insanlığından çıktığı çok yalın ve gerçekçi bir biçimde anlatılır.

Otobiyografik izler taşıyan roman esas olarak iki bölümden oluşur. İlk bölümde Dirmit’in var oluşunda derin izler taşıyan, ayrıldığı anda bile sıkı sıkıya bağlı olduğu köklerinin anlatıldığı köy yılları, ikinci bölümde ise göç ettikleri büyük kentin varoşlarında, ailenin hayata tutunmak için var güçleri ile kendi bildikleri -aşlında hiç de bilemedikleri yollardan geçerek uğraştıkları yıllar.

Romanda, anne Atiye’nin kayıp geçmişinin izini büyük bir çaresizlikle sürmeye çalışmasıyla, yazarın kendisinin de zaman zaman dile getirdiği kayıp bir tarihin peşinden koştuğu hissini uyandırması büyük benzerlik taşır. Okurken, sık sık Marcel Proust’un “Kayıp Zamanın İzinde” eserinin bende uyandırdığı hisleri aklıma getirdiğini de söylemeden geçemeyeceğim. Apayrı zamanlar, apayrı coğrafya, apayrı kültür ama çağrıştırdığı duygulardaki benzerlik... İşte Tekin’in, yerel kaynaklardan beslenerek oluşturduğu yapıtının evrensel boyuta nasıl ulaştığının göstergesidir bu.

Latife Tekin hangi duygularla yazdığını Dirmit aracılığı ile aktarır romanında: “... Sonunda Dirmit şiir yazmanın bir yolunu buldu. Sözcükleri tek tek kafasının içinden alıp yüreğine koydu. Yüreğini “Güp! Güp! “ attıran sözcüğü hemen kâğıda yazdı. Yüreğini attırmayan sözcüğü yüreğinden çekip aldı. Dirmit o günden sonra yüreğine kul köle oldu. Yüreği ne yap dediyse onu yaptı, yüreği nereye git dediyse oraya gitti, yüreği ne dediyse onu dedi. Yüreği kafasıyla zıtlaştıysa o da zıtlaştı. Yüreği taşıtıysa o da taşıtı. Yüreği çırpındıysa o da çırpındı. Yüreğiyle birlik oldu.”

Sevgili Arsız Ölüm, Latife Tekin,
İletişim Yayınları

Bahçe'deki Şair Kadınlar Buluşması ve Bizim Şairimiz Latife Tekin

2005 yılında Yasakmeyve Dergisi'nde şair dostum Emel İrtem ile birlikte editörlüğünü yaptığımız "Dilin Kurdelasını Kesenler: Şair Kadınlar" dosyası iki aylık periyotlarla okurla buluşan derginin 15, 16 ve 17. sayılarını kapsamıştı. Doksanların başında Sombahar Dergisi'nde; Necmiye Alpay ve şair Gülseli İnal'ın yine birlikte editörlüğünü yaptığı "Kadın Şairler Altarı"ndan sonra yapılan ilk kapsamlı dosyayı hazırladığımız. Niyetimiz Modern Türkçe Şiirin içinde kendi sesini bulabilmiş, eril tahakkümün basıncına rağmen "şair" olarak bir kimlik edinmiş kadınları bir araya getirerek bir arşiv yapmaktı.

Betül
DÜNDER

Bu niyetimiz yerini buldu ve hatta çok uzun yıllar tartışmaya açılacak bir mevzunun da başlangıcı oldu. Yıllardır "kadın şairler" olarak kategorize edilen, cinsiyetçi bir vurgu ile söylenegeleceği tamlamayı tersine çevirerek, şairliğimizi öne alan "Şair Kadınlar" tamlamasının kullanımının sosyolojik gerekçeleriyle açıklamış ve cinsiyet belirtmek elzemse bu tamlamanın bizi rencide etmeyeceğini dosyanın girişinde yazmıştık.

Yaklaşık yirmi yıllık bir süreçte şair kadınların niceliksel olarak şiirimiz içindeki çoğullaşması bir yana son yıllarda Türkçe şiire yeni nefesler üfleyen, cesaretle dili eğip bükerek yeni formlar deneyenlerin birçoğunun şair kadınlar olması hiç de tesadüf değil. Çünkü geleneksel şiirden feyz alarak, kadının bir nesne olarak ortaya konduğu şiirlerden olma bir antolojiye sahip oluşumuzun, edebiyatın en eril alanı olarak her daim kadının şair oluş koşullarının zorlaştırıldığı, kadını şair imajının dışında tutan eril bir şiir kamusu sorunu vardı. Söz konusu olan bu iki dosya şair kadınların bir araya geldiğinde farklı, renkli ve varlıklarıyla şiirimizi etkileyen büyük bir yelpaze olduklarını gözler önüne sermişti. Şiirin içinden ve salt okur olarak yeni tanışılan ya da yeniden tanışılan isimlerdi bu belgelerde sunulan.

2005 sonrasında "şair kadınların kimlik ve temsil problemi" üzerine yaptığımız akademik çalışma ve ortaya çıkan tez ile hiç de azımsanmayacak bir mücadele alanı olarak şiiri yeniden düşünüp yeniden kuran kadınların varlığı ile şiir ta-

rihimizin kadınlar lehine değişime uğramasına çok içeriden tanıklık etmiş oldum. Modern şiirimizde 1950'lerde bir elin parmaklarını geçmeyen şair kadınların isimlerinin yanına bugün nicesinin ismini yazabiliyoruz. Özellikle doksanlardan itibaren varlıkları iyiden iyiye görünür olan şair kadınların birbirleriyle etkileşimleri, iletişimleri, kolektif çalışmaları, kadın mücadelesinde ortak eylemleri; tüm bunlar sadece şiir yazan bir özne olarak varoldıklarını, şiirlerini hayatla bir kurduklarının göstergeleri.

Sosyal medyanın henüz hayatımıza girmediği günlerde, şair kadınların ülkenin farklı şehirlerinden gelerek birbirlerini, şiirlerini yakinen tanıma fırsatı buldukları bildiğim ilk etkinlik 2009 Temmuz ayında Akköy Dergisi'ni çıkaran Güven Pamukçu'nun daveti ve emekleri ile hayat bulan Didim Şair Kadınlar Buluşması idi. Tam da o tarihlerde ikinci çocuğumun doğumuna hazırlandığımdan katılamadığım bu buluşmanın verimli ve keyifli geçen zamanlarına uzakta da olsa ortak olmaya çalışmıştım. Yıllar sonra ise benzer bir etkinlik Gümüşlük Akademisi'nde (Bahçe)

kıymetlimiz Latife Tekin'in daveti ve evsahipliği ile Temmuz 2022'de gerçekleşti. Bu buluşmanın moderatörlüğünü şair arkadaşlarımız Asuman Susam ve Deniz Durukan üstlendi. Üç gün dolu dolu geçen etkinlik programında; Nilay Özer, Petek Sinem Dulun ve benim konuşmacı olduğumuz "Feminist ve Kuir Edebiyat İçinden Şiir ve Dili "Yeniden" Düşünmek" bağlamında düşündüğümüz ve paylaştığımız sunumlar Gümüşlük Akademisi instagram sayfasında ilgilileri için kayıt olarak izlenebilmekte.

Bahçe'deki gelenekselleşmesi arzu edilen bu ilk buluşmaya sağlık mazeretlerinden ötürü katılmayan Gonca Özmen, Anita Sezgener, Didem Gülçin Erdem ve Meryem Coşkunca dışında fiili olarak Emel İrtem, Pelin Özer, Aşlı Serin, Nilay Özer, Duygu Kankaytsın, Nergihan Yeşilyurt, Naile Dire, Petek Sinem Dulun, Ruken Kaplan, Deniz Durukan, Asuman Susam ve ben katıldık. Bahçe'de bir müddettir konaklayan sevgili Neşe Yaşın'ın da aynı tarihlerde orada olması harika bir sürprizdi. Etkinliğin devamında Bahçe'deki büyük masa etrafında şiirle kurulan hayatlarımıza dair başlangıcımızdan bugüne deneyimlerimizi paylaştığımız kapalı oturumda hemen hemen hepimizin şiirdeki mücadelesinin ortak paydası bir şekilde eril tahakküme maruz kalarak varılmaya çalışarak şiirde ısrar etmemizdi. İmtiyazlı olanların arasında tüm dezavantajlı durumlardan sağ sağlim çıkabilmiş olan şair kadınlar olarak Amfi Tiyatro'da şiirlerimizi okuduğumuz bir akşam ile vedalaştık. Gümüşlük Akademi'sindeki bu buluşmanın yıllardır bildiğimiz başka bir duruma da tanıklığımızı eklediğini de söylemeliyim. Yazdığı eserlerle bugün edebiyatımızı dünyada da temsil eden en kıymetli isimlerden biri olan sevgili Latifemizin dünya onu bir romancı olarak tanısa da içimizden biri olduğuna bir kez daha kani olduk.

İzmir Uluslararası Edebiyat Festivali'nin bu seneki onur konuğu olan Latife Tekin ile festivalde bir araya gelerek yaptığımız söyleşide “başından beri şairler ile irtibatının çok yoğun ve daimi olduğunu” konuşurken kendisinin söylediği haliyle “Yazdıklarımı bir tek şairlere emanet edebilirim. Onların dille ilişkisinin sahiciliğine” demişliği bu yakınlığın, akrabalığın da yine sahici bir dil bahsi üzerinden kurulduğunu işaret etmesi açısından önemliydi. Kızkardeşlik hukuku üzerinden şair kadınlarla kurduğu ilişkinin belki de en belirgin örneği, kendine dair olanı sakımsız, hilafsız açtığı, anlattığı ve Can Yayınları'ndan “Latife Tekin Kitabı” olarak yayımlanan söyleşi/anlatımın şair Pelin Özer ile birlikte yapılmış olması. Bu bağın gücünü Bahçe'de fazlasıyla hissettiren Latife'nin yine söyleşimize başlarken söylediği cümlelerle açıktan bir ilişkisi var. “Başından beri ben hiçbir konuşmaya hazırlanarak çıkmadım. Akademik bir konuşma hazırlamadım. Okurların, dinleyenlerin o an bana hissettirdikleri üzerinden, o anın doğallığı ve enerjisiyle konuşmayı seçtim. Çünkü bu çok kadınca bir şey. Bu duygumu önemsedim hep.”

İzmir'de ikimiz de o kadıncılık üzerinden konuştuk, mekânın ve dinleyenlerin bize sunduğu o halenin içinden. Temkinli, sınırları olan, bir form gibi değil, ne yaşadığımızın bilincinde, deneyimlediklerimizi gerçekliğinde. Güzel ve sahici olan da bu değil mi? Latife Tekin bundan sebep “zamansız” bir yazar, bizlerin şairi değil mi? Varlığına şükranla...

SİNEMA SONSUZA DEK YIKILMADAN ÖNCE

Sinemaya yeni filmler gelmiş
Camekan yine boydan boya
Saçlarında güneşler batmayan erkeklerle
Dudakları dünyayı boyayan kadınlarla
Annelerinden babalarından
Büyük konuşan çocuklarla dolu.

Saat Kulesi okul saatini çalmadan önce
Babası yüzünü afişlere gömmeden önce
Burnundan kan gelmeden önce
İnsanlar kendisine gülmeden önce
Şehir korkuyla titremeden önce
Sinema sonsuza dek yıkılmadan önce...

Tam da
Bir gün ben de kötü adamları yeneceğim
Bir gün bütün kadınlar beni de sevecek
Bir gün ben de evlere inanacağım
Bir gün buğday tarlaları da
Masmavi bir deniz olacak
Diye gülümserken...

Birden gökyüzü öldü
Birden bin yaşına girdi
Birden bütün zamanları
Bir gözyaşı damlasının içine sığdırdı.

Babası hâlâ afişleri dövüyordu.

Şükrü Erbaş, 2022

“Anatimya”: Basılmamış Bir Romanın Öyküsü

Zaman zaman okuduğum, bende iz bırakan kitaplarla ilgili notlar yazıyorum. Bu yazıda da sizlere 2020'nin 13 Ağustosunda, en üretken çağında kaybettiğim arkadaşım, dostum, meslektaşım; aslen Antalyalı ve bir Antalya aşığı olan Sadi Tekelioğlu'nun yazdığı, ama bastırmaya fırsat bulamadığı bir romandan söz edeceğim.

Bünyamin
TOKMAK

Romanın ismi “Anatimya”. Sadi'nin romanın yazımı ve düzeltmelerini birlikte yaptığımız uzun telefon konuşmalarımızda aktardığına göre Anatimya, Antalya'nın bunaltıcı yaz sıcaklarında arada bir kuzeyden esen ve insanları azıcık da olsa serinleten rüzgâra çok eski dönemlerde verilen bir isim. Antalyalılar uzun zamandır bu rüzgâra “Manavgat” derler. Manavgat ilçesi yönünden esen bu rüzgâr, sıcaktan bunalanlarda bir kaç saniyeliğine de olsa bir ferahlık hissi uyandırır.

Romanın asıl olarak dört kahramanı var. Halit Bey, Simon, Hatuna ve Nina. Kahramanları kısaca tanıtayım: Halit Bey, müstafi bir Cumhuriyet Savcısı. İktidar partisinin ilçe başkanının talebini yerine getirmediği için istifa etmek zorunda kalmış, uluslararası ticaret yapan şirketlere hukuk danışmanlığı yapıyor. İşini kaybettiği için eşinden boşanmak durumunda kalmış; tek evladı, kızı Nazlı ile de arası limoni. Halit Bey, Lara'da, Örnekköy Sitesi'ndeki evinde yalnız yaşıyor. Hatuna, Gürcistan'dan Türkiye'ye para kazanmak, biriktirmek için gelen bir fahişe. O da aynı sitede, Halit Bey'in hemen alt katında yaşıyor. Halit Bey ile çok iyi komşuluk ve dostluk ilişkileri var. Nina, Hatuna'nın Gürcistan'daki köyünde, annesinin yanında kalan, kısa süren evliliğinden olma beş yaşındaki kızı. Romanın son bölümünde Nina karşımıza iyi eğitim almış genç bir kız olarak çıkıyor.

Simon, Danimarka'dan Antalya'ya 10 günlüğüne tatile gelen, ailesinin hali vakti yerinde, kendisi de Kopenhag'da, bir gazetenin editörü olarak çalışan bir eşcinsel. Geniş bir çiftlikte yaşayan ailesiyle uzun yıllardır görüşmüyor.

Halit Bey her zamanki gibi, bir sabah Örnekköy Plajı'na yüzmeye giderken, Antalya'nın varoşlarında yaşayan bir genç tarafından öldüresiye dövülmüş Simon'la karşılaşır. Yaralı haldeki Simon'u hastaneye götüren, sonra da evine alarak, iyileşme sürecinde ona bakan Halit Bey ile Simon'un dost olmaları, sonra bu ikiliye, mesleği fahişelik olan Hatuna'nın da katılması, ta Gürcistan'ın bir köyünde yoksul babaannesinin yanında kalan beş yaşındaki Nina adlı kız çocuğunun kaderini değiştirecektir.

Romanın ilk paragrafını sizinle paylaşayım: “Ben üç babaya sahip bir o... çocuğuyum’ dedikten sonra bir an duraksayarak arkasında sıralanmış; parlak, saten cüb-

belerini dalgalandırarak birbirine soran gözlerle bakan dönem arkadaşlarına ve öğretmenlerine baktı. Gözlerini konuklar üzerinde gezdirdiğinde insanların ağzının açık kaldığını gördü, ama bunun nedeni, yarım kalmış bir gülüş mü yoksa şaşkınlık mı bilemedi. Yüzünden muzır bir gülümseme geçti.”

Üç ayrı babası bulunan çocuğun hangi roman kahramanı olduğunu tahmin etmişsinizdir. Evet, bu sözleri önce beş yaşında olan, ama romanın son bölümünde yeni mezun bir genç kız olarak karşımıza çıkan Nina söylüyor.

Elbette size romanın diğer detayları hakkında, son dönemlerin moda deyimleriyle “spoiler” vermeyeceğim. Ancak şunu söyleyebilirim ki, eserin birbirine çok yabancı Danimarka ve Türkiye kültürleri ile ilgili “sarsıcı” bir konusu var. Bu romanda da Antalya'nın çeşitli mekanları ve kültürlerine ilişkin nostaljik göndermeler, yaşamının bir bölümü buralarda geçen okuyucuyu heyecanlandırıyor, içine çekiyor. Yazar (Sadi Tekelioğlu), romanda Akdeniz iklimine özgü, Antalya'da çok sevilen ful çiçeği ile hanımeli kokularından da söz ediyor; kentin yerel lezzetlerinden serpmeye böreğe, tahinli piyaza, şiş köfte, patlıcan reçeli, şakşuka ve hibeşe, Antalyalı olmayanların portakal ağacı sandıkları turuncu ağacına da yer veriyor. Müstafi savcı Halit Bey, Danimarkalı misafiri Simon'a Antalya'yı gezdirdiği gününbirlik turda Hisarçandır ve Kemer-Kiriş yolunu, Ayışığı Plajını, Side'yi anlatıyor.

Roman çok akıcı, hemen herkesin bir solukta okuyabileceği türden. Şimdilik, word formatında sadece çok sınırlı bir kaç arkadaşımın okuyabildiği “Anatimya”nın basılması ve kitaplıklarımızda etiyile buduyla, kâğıdı ve mürekkebiyle yer almasını sabırsızlıkla bekliyoruz.

Karabibik ve Beymelek Üzerine

Kimi edebiyatçılara göre bir öykü, kimilerine göre ise roman olarak değerlendirilen “Karabibik”in, her ne şekilde düşünülürse düşünülün; başarılı bir deneme olduğu kesindir. Türkçe kaleme alınmış ilk gerçekçi köy romanı olarak da selamlanan eserin olay örgüsünün bu topraklarda geçmiş olması, bizim için ayrı bir önem taşır. Kahramanlar da yine bu toprakların insanlarıdır.

Antalya, Kaş, Demre, romanda geçen mekân isimleridir; ama asıl mekân Yukarı Beymelek’tir.

Gürsel
KAYA

1 890 yılında yayımlanan eserde, derin gözleme dayalı tasvirler, gerçek yaşamdan seçilmiş kişiler ve olaylar, hem Naturalizm’in hem de Realizm’in etkilerini ortaya koymaktadır. Yâni eser aynı zamanda ilk naturalist romana da örnek sayılır. Bu nedenle Karabibik’in edebiyatımızda apayrı bir yeri vardır. Nabizâde Nâzım da nasıl bir iş yaptığını çok iyi bilmektedir. Çünkü kendisi de eserini, “hakikiyyun” olarak nitelendirir, kısa önsözde şöyle bir açıklamayı gerekli görür:

“ Bu romanın geçeceği yeri Anadolu köylerinden seçmeme gelince; köylülük ve çiftçilikten uzaksınız. Oraları için düşüncelerinize bir kapı açmaya çalıştım. Romanın geçtiği yerlerde, halkımızın işleri, geçimleri üzerinde bilgiler bulacaksınız. Dillerine de yabancı kalmayacaksınız.” Yazarın ve eserinin etkileri, gerçekçi köy romanı türünde eser veren hemen hemen bütün yazarların üzerinde günümüze kadar sürer.

Nabizâde Nâzım, 1889 yılında Antalya’nın ve Kaş’ın topografyasını çıkarmak için yüzbaşı olduğu dönemde görevlendirilir. Altı ay süren bu çalışmasının yanında, Antalya’nın köylerine, özellikle Beymelek’e gidip çevre, kişiler ve kişilerin kültürleri, konuşma biçimleri hakkında araştırmalar, gözlemler yapar. Kahramanları kendi yöresel dilleleriyle konuşturmaya çalıştığı eserini aynı yıl kaleme alır.

Antalya’nın Beymelek Köyü’nde kızı Huri ile yaşayan Karabibik, köyün zenginlerinden geçici olarak aldığı öküzlerle tarlasını sürmeye çalışan yoksul bir çiftçidir. O’nun şahsında o dönemki Osmanlı köylüsünün içinde bulunduğu sefalet ve cehalet dile getirilir. Bir çift öküz sahibi olabilmek için, azınlık tüccarlardan yüksek faizle borç almaya, evde kalmış kızını evlendirip ekonomik olarak rahatlamaya çalışan, eğitim görmemiş, hastalıklı bir köylüdür Karabibik. Verdiği yaşam mücadelesinde, nihayet tefeciden aldığı borç para ile bir çift öküz sahibi olur. Kızını da

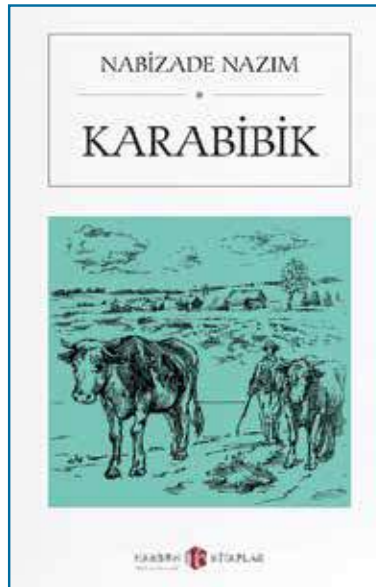
köyün zenginlerinden Yosturoğlu’nun yeğeni Hüseyin ile evlendirir, toprağını güvence altına alır; muradına erer.

Olayların geçtiği mekânlara bakacak olursak; asıl mekân, Beymelek Köyüdür. Özellikle Demre ve Beymelek ile ilgili mekân tavirleri yapar yazar-anlatıcı. Kişi tasvirlerinde olduğu gibi, mekân tasvirlerinde de son derece başarılıdır. Yalın bir dil, akıcı bir üslup ve özgün benzetmelerle bu tasvirler baş vurur. Temre Köyü, Beymelek Köyü, Matırlı tepeleri, Temre Ovası, Mira Sıradağları, Köyiçi, Köşkâr, Kum Köyü, Kadıkum Köyü, Akdam, Çayağzı, Benlikuyu, Dalyan, Adalya, Akdeniz, Adersan Burnu, Kaş, Kerses romanda geçen yer isimleridir.

Romanda olaylar 1889 yılında, Osmanlı’nın son döneminde yaşanır. Kış mevsiminin sonu, Şubat ayının başlarında cereyan eder. Vak’a örgüsü, kişiler, zaman, mekân, dil ve üslup bakımından ele almaya çalıştığımız Karabibik romanında, değişik konuların işlendiği dikkatimizi çeker. Köy yaşantısının bir gerçeği olan yoksulluk, çaresizlik, cehalet ana konu olarak karşımıza çıkar. Bunun yanında azınlıklarla yerli halkın barış ve uyum içinde yaşamayı, tefecilik, toprak ağalığı, ticaret hayatına azınlıkların hâ-

kim olması, geciken adalet nedeniyle vatandaşın mahkemelerden korkması, evlenme geleneği gibi konular da roman içerisinde işlenir.

Küçük hacimli bir eser olmasına rağmen, her açıdan incelenmeye değer bir romandır Karabibik. Geçmişte yapılan Karabibik Bahar Şenlikleri umarız yeniden hayat bulur. Umarız Beymelek, bir Karabibik Müzesi haline getirilir ve kültür sanat etkinliklerinin yoğun yaşandığı bir mekân olur. Ve yine umarız ki Karabibik adına açılacak olan öykü ve roman yarışmalarında, bu topraklar yeni yazarlar kazanır. Bu konuda yöneticilerimiz kadar, halkımıza da büyük görevler düşmektedir. Bol kitaplı günler dilerim.

Atillâ Dorsay'ın Polemikleri “Küfreden de Oldu, Ağlatan da!”

Türkiye’de sinema yazınının en üretken kalemlerinden Atillâ Dorsay, Remzi Kitabevi etiketiyle okuyucuyla buluşan son kitabıyla bir kez daha gündemde. “Tartışmalar, Polemikler, Kavgalar”, yazarın 60’ların ikinci yarısından 2000’lere uzanan yazarlık serüvenine damgasını vuran kimi tartışmaları yeniden hatırlatıyor. Onat Kutlar’dan Halit Refiğ’e, Atilla İlhan’dan Aziz Nesin’e, Vedat Türkali’den Atif Yılmaz ve Yılmaz Güney’e pek çok önemli isimle yaşanan anılardan ve polemiklerden süzülüp gelen kitabı, yazarıyla konuştuk.

Tuncer
ÇETİNKAYA

“Bir cesaret işi” olarak tanımlanması gereken, yazınıımızda örneklerine çok da rastlayamadığımız bir kitapla okuyucuların karşısına çıktınız. “Tartışmalar, Polemikler, Kavgalar”ın hangi ihtiyaçtan doğduğunu ve eseri kaleme alırken riskli bulup bulmadığınızı sorarak girelim söze. 1966’dan bu yana gazeteciyim. 27 yıl boyunca Cumhuriyet’te yazdım. Sonra kısa süreli Milliyet ve Yeni Yüzyıl serüveni, ardından da 2014 yılında “Emek Yoksa Ben de Yokum” diyene kadar kadar Sabah... Bu tarihten sonra, okurlara söz verdiğim üzere yazılı basında yer almadım; ama yazma serüvenini de noktalamadım. O gün bugündür T24’te yazmayı sürdürüyorum.

Kitabı yazarken riskli bir işe girdiğimi hiç düşünmedim; çünkü bu bakış açısıyla hayat ve anılar da riskli bir bakıma. Ardımda kaç yıl bıraktığımı okuyucularımız sayabilir; bu süre içinde biraz da işim gereği sayısız tartışmanın ve polemğin içinde buldum kendimi. Bunlar Türkiye’deki aydın kesimin, kültür ve politika üzerine halkı da bir biçimiyle etkileyen tartışmalarıydı. Bu deneyimi ülkemizdeki çeşitli dönemler masaya yatırılırken göz önünde bulundurulması gereken bir miras olarak görüp genç kuşaklara aktarmak istedim.

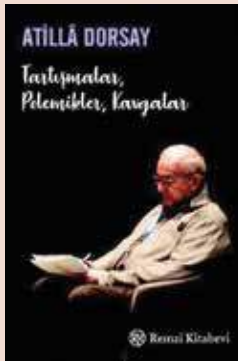
Kitapla ilgili genel olarak neler söylemek istersiniz?

Salihli’deki askerlik günlerinin ardından 1966’da İstanbul’a geldim. Sinematek günleriydi, bir taraftan da Yılmaz Güney’in merkezinde olduğu bir hareketlilik yaşanıyordu. Askerlik döneminde sayısız Türk filmi izlemiş ve önemli bir eksikliği kapatmıştım. Hemen, Onat Kutlar’ın başında bulunduğu, sevgili Şakir Eczacıbaşı tarafından desteklenen Türk Sinematek Derneği’ne üye oldum.

Hayatta sahip olduğum iki temel prensip de ülkenin entelektüel ve politik anlamda son derece canlı olduğu o dönemde gelişti. Öncelikle emeğe hep saygı duydum ve ırkçılıkla arama mesafe koydum. Solcuydum, bugün de dahil olmak üzere Marx’ı ve “Kapital”i hiç okuma-

sam da sosyal eşitlik ilkesini benimsedim. Ülkeye dair özlemlerimiz vardı ve gelecekte umutluyduk. Sinemayı da edebiyatı da bu bakışla sevdim. Sonra 12 Mart geldi, toplumun bütünüyle sarsan 12 Eylül darbesi gerçekleşti. Arka planında politik bakışın olduğu müthiş tartışmaların içine girdik o yıllarda. Başta Sinematek ve ulusal sinemacıların duruşundan kaynaklanan polemikler vardı ama tartışmalarımız bununla da sınırlı kalmadı. Örneğin, hadi Tunç Okan’ın “Otobüs” filmi neyse de, Fellini’nin “Amarcord”una ölçüsüzce saldıran, aynı görüşte olmakla birlikte kıyasıya eleştirdiğim Aziz Nesin; Atilla İlhan’la yine sinema merkezli esaslı restleşmemiz; Metin Erksan’la inişli çıkışlı ilişkimiz... Hayatımda Halit Refiğ kadar dediğim dedik bir adamla karşılaşmadım. Kitapta da vurguladım, evime ziyarete geldiği bir gün yaşadığımız bir tartışma sonunda beni hüngür hüngür ağlatmayı başardı! Sonra aradan yıllar geçti, hayranlıkla izlediğim “Hanım” filminin Altın Portakal’da ödül alması için kendisini savunmamdan dolayı, kardeşim dediğim Yavuz Özkan’la birbirimize girdik. Vedat Türkali’yle tanınmış kitabı “Yeşilçam Dedikleri Türkiye” üzerine polemiklerimiz, Ertem Eğilmez’in bir söyleşisinde -affınıza sığınarak söylüyorum- bana “pe...k” demesi! Sonraki yıllarda Hıncal Uluç, Perihan Mağden, Nuriye Akman gibi gazetecilerle tartışmalarımız. Kitabımda bütün bunlara ve daha fazlasına yer verdim. Dediğim gibi, hayatım boyunca inançlarım oldu, bugün de var. Yazılarımı kaleme alırken bunlardan yola çıktım; ama kimi zaman garip şeylerle karşılaştım, beklenmedik isimlere cevap vermek durumunda kaldım. İki cilt olarak planladığım bu kitapta, 60’lardan 2000’e kadar olan dönemde yaşadığım tartışmalar bulunuyor.

Sizin da vurguladığımız gibi, 60’lı ve 70’li yıllardaki tartışmaların önemli bir bölümünün merkezinde Sinematek ve Ulusal Sinemacılar bulunuyor. 2022’den geriye doğru baktığımızda konuyla ilgili neler söylemek istersiniz?

“Ulusal Sinema”, ne dün ne de bugün kolaylıkla reddedilebilecek bir kavram değil; ama o yıllardaki savunucularının bunu bir parça basite indirgediklerini söyleyebilirim. Bu tartışmaların yapıldığı dönemde ulusal sinemanın bir halk sineması olduğu tezini savundular; oysa çoğunluğu cahil ve sinema sanatına yalnızca ticari bir gözle bakan bölge dağıtımçıları, Türkiye’de sinemanın ileriye gitmesine engel oldular. Düşünsenize, bu dağıtımçıları çekilecek filmlerin konularını belirliyor, hangi oyuncularla çekilmesi gerektiğine karar veriyor ve yönetmenlerin özgürce film yapmalarının önüne geçiyorlardı. Ben bu saflaşmada, çevremdeki pek çok aydın gibi Onat Kutlar ve Şakir Eczacıbaşı’nın cephesinde yer aldım; hatta sonradan, kitapta da yer verdiğim gibi, inatçı bir kişiliğe sahip olan Hıncal Uluç gibi isimlerle tartışma yaşadım. O yıllarda kıyasıya yapılan tartışmalar bir yana, dönemin önemli isimleriyle; Refiğ, Erksan ya da Atif Yılmaz’la dost kalmayı başardım, husumet gütmedim.

Yılmaz Güney sinemamızı her dönemde tartışılan figürlerin başında yer alıyor. Son günlerde siyasetçilerin merkezinde yer aldığı bir polemikte de adı “lümpen” ve “kantil” kelimeleriyle birlikte anıldı. Onu yakından tanıyan bir isim olarak Güney hakkında neler söylemek istesiniz?

Yılmaz Güney dostumdu. Son dönemini hapis hapsede geçirdi ve ben gerek Selimiye gerek de İmrâlı cezaevlerinde kaldığı dönemde ziyaretine gittim. Hayatımdaki en büyük üzüntülerden biri, Paris’e gitmek zorunda kaldığı yıllarda, öyle bir olanağım olmasına rağmen yanına gidememek olmuştur.

Onun muhteşem bir insan olduğunu söyleyebilirim. Gerçek bir dava adamıydı, görüşlerini son ana kadar kararlılıkla savundu. Filmlerinde de politik düşüncesinden izler vardır. Tek zaafı silahla dolaşmasıydı. Bazı haklı nedenlerle, her an bir saldırıya uğrayacağını düşünüyordu. Son olarak elini kana buladığı olayda da bunun kurbanı oldu; ancak olayın büyük bir tahrik sonucunda gerçekleştiğini vurgulayayım.

Yılmaz Güney öncelikle bir sinemacıdır. Filmlerinin

önemli bir bölümünü hapiste yapmak zorunda kalan ender sanatçılardandır. Düşünsenize, o yıllarda dijital film üretimi söz konusu değil. Senaryosunu yazıp çekim planlarını ayrıntılarıyla oluşturduğu filmler, zor cezaevi koşullarında kendisine gösteriliyor, son müdahaleleri olanaksızlıklar içinde yapmaya çalışıyor. Sinemamız adına çok önemli bir isimdir, bütün bu tartışmaların ölümünün üzerinden yıllar geçmesine rağmen sürmesi de bunu kanıtıyor. Hatırlayacağımız gibi kendisiyle ilgili bir kitap yazmıştım. Şimdi, 80’lerden sonra ismi etrafında dönen tartışmaları da içerecek ikinci bir Yılmaz Güney kitabı yapmayı çok istiyorum.

Yeni projelerinizi merakla bekliyor ve üretimlerinizin daim olmasını diliyoruz. Son olarak, “Tartışmalar, Polemikler, Kavgalar”ın ikinci cildinden söz edelim. O kitap ne zaman gündeme gelecek ve hangi konuları içerecek? Teşekkür ederim, yeni cildin yazımı ve belge taraması halen devam ediyor; bir yıl içinde tamamlamayı umut ediyorum. Kitap, 2000’lerden sonra yaşanan kimi tartışmaları içerecek. Başlangıçta, ellerimle kurduğum SİYAD’la ilgili (Sinema Yazarları Derneği) beni çok yaralayan bazı olaylara da o kitapta yer vermek istemiştım; ama son günlerde bunu yeni bir kitapta anlatmanın daha doğru olacağını düşünüyorum. O kitabın adı da “SİYAD Benim Aşkım” olacak. Orada, derneği hangi zor koşullarda kurduğumu ve hangi noktada teslim ettiğimi ayrıntılarıyla anlatmak istiyorum. SİYAD’ın geldiği noktayı tasvip etmiyorum; onun, görevi hak etmeyen insanlar tarafından yönetilmesinden memnun değilim. Biliyorsunuz, yıllarca didinip, derneği saygın bir hale getirmeye çalıştım, sunuculuğunu da üstlendiğim ödül törenleri hazırladım. Hiç unutmam, bir ödül gecesinde Yıldız Kenter’e şarkı söyletmişim. Dernek başkanlığından da kendi isteğimle, bayrağı genç arkadaşlara teslim etmek amacıyla çekilmişim. Gelinek nokta beni hiç mutlu etmiyor. O kitapta bütün bunları kapsamlı bir biçimde anlatacağım.

antsanat

Türkülerin Abdal Olmak

Şimdilerde birileri türküler üstüne konuşacaksa nedense, “Ah bu türküler, köy türküleri” diye başlıyor söze. Sevmiyorum böyle başlanmasını. Belki de durmadan yinlendiği için.

Saffet
UYSAL

Türkülerin ruhuna, derinliklerine inildiği kanısında değilim. Çoğu onları kolayına geldiği için moda gibi ele alıyor. Oysa başka müzik türlerinde bir başkasına iş bırakılmamıştır. Besteci, ister ‘Türk Sanat Müziği’, ister ‘Çağdaş Türk Müziği’, isterse ‘Klasik Batı Müziği’ ya da yeni müzik türlerinde olsun, notasını yazıp düzenlemesini yapmıştır. Yorumcuya fazla iş kalmamıştır. Bazı artistik kaymalar, genişlemeler, gitmeler gelmeler dışında...

Oysa türkülerde öyle değil durum. Onlarda, her ne kadar geleneksel bir oturmuşluk görünse de değişken bir yapı söz konusudur. Aynı türkü bir başkasında bir başka türkü oluverir. Hatta ayrı ayrı zamanlarda çalıp söyleyen kişinin her okuyuşu bir başka türkü gibidir. Türküleri anlamak, yorumlamak ve belli sonuçlara varabilmek için halk edebiyatı içindeki zenginliği bilmek gerekmektedir. Bununla da yetmiyor, türkünün yakıldığı dönemdeki tarihsel olayların; ister ulusal düzeyde, isterse yerel, hatta kişisel düzeyde bilinmesi gerekir. Hiç değilse kavramaya çalışılmalı. Böyle diyorum, sanki konuya ilişkin sayısız kaynak varmış gibi!

‘Türkülerin ruhuna inebilmek!’ Peki, Germiyanlarla uçlarda çarpışan Avşarları anlatan “Avşar Beyleri” türküsünü nasıl anlarsın türkünün içine giremeyen?: “Adını sevdiğim Avşar beyleri sana bir vezirlik yakışıp durur / Topla dizginleri tam kendini karşıda düşmanın bakışıp durur”. İstrati’nin “Baragan’ın Dikenleri” misali savrulan, toz duman içinde bir ortamdır söz konusu ortam. Ve Belenli Topal Cafer’le, Talip Özkan’dan dinlenmediyse, türkü, türkü olmaktan çıkmıştır. Avşar bozlaşının ünlü yorumcusu Muharrem ustanın, Dadaloğlu şiirindeki taşı delen mızrağının temrenini anlatırken sazın telinde yukardan aşağıya kaydırıldığı parmağıyla mızrağın fırlama sesini anlattığını nereden bilirsin?

Ege’de zeybeklerdeki efelenme, biraz da bol verimli Ege ovaları, zeytinler, ballı incirler değil midir? Hâlâ Ege’den mübadelede göç edenlerin çocuklarının beynindeki türküler, toprakla türkülerin ilişkisini anlatmaz mı? Denizin iki yakasındaki müzik güzelliğini nasıl yakalayabiliriz? Biz zeybek demişiz, onlar zeybekikikos... Rembet müziğinde açığa düşenlerin eski İstanbul ve İzmir havaları bizleri alıp bir yerlere götürmez mi?

Türküler, Dirmilli Deli Kadir misali şafakta gelir insana. Şiir de, öykü de belki! Türkü yakıcı ak kolları sıkıran altın gümüş bileziğe bile laf atar. On iki yaşında gelin edilen kızlara “ağlar ağlar gözyaşımı silerim” diyerek karşılık verir. Ümit Kaftancıoğlu’nun derlediği Trakya türküsündeki şu sözler herkesi nasıl da ilgilendirir: “Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar / Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler / Annesinin bir tanesini hor görmesinler / Uçan da kuşlara mâlum olsun ben annemi özlerim / Hem annemi hem babamı ben köyümü özlerim.”

Nâzım, “Beyaz Karanfilli Adam” şiirinde idama mahkûm inanmış bir adamın durumunu, “Ancak türküler bu kadar hilesizdir” diye anlatır. Anamurlu bir Tahtacı kadını belki de Karacaoğlanlardan çevrile dolana gelen söyleyişle bütün zamanların özetini şöylece verivermişti: “Gülüp oynadığım ellere karşı”.

İki dizede her şey özetlenir. Dinar keremlerinin içinden çıkarıp aldığımız şu iki dize de böylesi türkülere örnektir bence: “Faydasız çamuru çalma duvara / Yere düşer emeklerin zay’ olur”. Kendimize sorsak, kaç kez duvara faydasız çamuru çaldık, kaç kez, kaç kez?

Çocukluğumda, köyde evimizin karşısında bir taşın üstüne oturmuş, uzun boylu, paltolu, yüzü çiçek bozuğu bir adamı elinde kocaman bir sazla görmüştüm. Adına Abdal Çavuş demişlerdi. Köy köy, kasaba kasaba gezermiş. Sazını nasıl çaldığını hiç dinleyemedim. Ama bütün yaşamım boyunca beynimde bir Abdal Çavuş dolandırdım. Avşar beylerinde de, boğaz havalarını incelerken de, bozlaklarda, baraklarda, hoyratlarda da...

Türküler birkaç yönden incelenmeli. Ezgi yapısı bakımından, şiir örgüsü bakımından, konularına göre, işlevlerine göre, tarihsel yönelmelerine göre vb. Şu da var: evrensel bir açıyla baktığımızda, Priamos’un gelini, Hektor’un karısı Andromakhe’nin ağdıyla öteki ağıtların hiç de birbirinden farklı olmadığını görürüz. İnsanın insanlık durumlarıyla ilgilidir çünkü

söylenen söz, ortaya konan ezgi. Nasıl ağlamasın analar, Enver Paşa'ya nasıl karşı çıkmasınlar: "Askeri kırdıran Enveri Paşa / Kitlendi kapılar mekân ağladı".

...

Her şeyin başı sevgi... Türkülere de sevgiyle yaklaşmak gerektiğine inanıyorum. Gerçekten de halk müziğinin o engin denizinde sevgiyle, coşkuyla ve bilinçle kulaç attığımızda; kendinizi inanılmaz bir aşk içinde bulursunuz. Bu aşk öyle sanıyorum ki, türkülerin abdalı olmaktan geçiyor. Doğaya, yürüklüğüme ve bağlamaya ve öykülere şükrederek diyorum ki, ben bu aşkı üç-beş kez yaşadım. Türkü çalıp söylerken, türkü ve kültür adamlarıyla birlikte olduğumda. Belki çalıştığım ortam bunlara elverişliydi. Her bir konu, ayrıntılı yazılacak boyutta. Türküler bizi yarınlara sağlam taşıyacak ürünler. Bence güncel müziğimizin de klasik müziğimiz de ana kaynağı türkülerdir. Türkülerin abdallığı herkesi zenginleştirir.

(*) Saffet Uysal: Radyocuların, "büyük usta" ve "ağabey" olarak hitap ettikleri Uysal, 1944 yılında Dinar'ın Bademli Köyünde doğdu. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Bilgiler Bölümünden ayrıldı. 1964-1973 yılları arasında ilkokul öğretmenliği yaptı. 1973 yılında sınavla prodüktör olarak TRT'ye geçti, Antalya Radyosu'nda programcılık yaptı, "Bu Toprağın Sesi" adlı programa imza attı. Yayımlanmış kitapları: "Bir Yanım Hapishane" (1968-şiir), "Elifi Bahar" (1995-öykü), "Türküler Öyküler Yorumlar" (2005- inceleme araştırma), "Çanlar" (2006-deneme). "Gerçek Kimliği ile İnce Memed ve Çukurova", "Dinar'da Alim Efe Türküleri", "Dinar ve Çevresinde Kerem Havaları", "Kaygusuz Abdal Üzerine Varsayımlar", seminer ve sempozyumlarda sunduğu bildirilerdir. "Keçilerin Yüzleri", "Dirmil Güzellemesi", "James Joyce ve Ulysess", "Gülizar Şatıroğlu Gözüyle Aşık Veysel", "Orta Anadolu'nun Haşarı Çocuğu Ürgüplü Refik Başaran" gibi başlıklarda incelemeleri bulunmaktadır.

antsanat

AKŞAM YELİ MEYHANESİNDE AYAKÜSTÜ SÖYLENİMİŞ BİR TÜRKÜ

Yılmaz'a

Akşam üzerleri iş dönüşü
Akşam Yeli Meyhanesi'nde ayaküstü
Dostlarla yarenlik ederken söylendi bu türkü.

Önümde bir tek rakı
Onurlu ve güzel!
Bir iki ucuz meze
Namuslu, güzel şeylerden!

Radyoda rast bir şarkı
Tatyos Efendi'den:
"Mey-i lalinle dil mestane olsun
Aman saki, aman getir bir tane olsun!

Yan masada bir dost
Şarkıya eşlik edip
İstanaz ayvasıyla rakı içiyor
Rakıyı değil kalan günlerini içiyor...

Sonra bir başka şarkı
Bir başka sevda!
Bir İsak Varon
İncinmiş aşkların nazlı bestekârı
Ağır, ince, üzgün
-Kalbimde açılmış dağılan bir kuru güldün-

Gün gider
Kuşlar dökülür çınarlara
Dökülür akşam yeli inceden
Limon çiçeklerine bulanmış
Esip, estirip gönlümü
Geçer meyhanenin önünden
Geçer kızlarla birlikte
Kızların eteklerinden

Metin Demirtaş, 1992, Güz

(*) Tam 20 yıl sonra karşımıza çıkan bu kayıp şiir, Metin Demirtaş'ın yakın dostlarından, 2020 yılında kaybettiğimiz Arif Şavklı evrakındandır. Merhumun eşi Gülşen Şavklı tarafından Ferruh Tunç'a armağan edilmiştir. İthaf-ta adı geçen Yılmaz'ın kim olduğu henüz bilinmemektedir.

Uçurum Kokan Okyanusun Şairi: Abdullah Şanal

“Yazmak, ölümün elinden bir şeyler kurtarmaktır.” **Andre Gide**

Nadire
SÖNMEZ

Edebiyat dünyasının değerli bir üyesi olan, kültür adamı eğitimci yazar, şair, gazeteci ve Türkolog Abdullah Şanal, 29 Ağustos 2022 tarihinde aramızdan ayrıldı. “Ben hayatı seviyorum, çeliğe su veriyorum.” diyen şairin yurdu şiiirdir. “Şiir krallığımdır benim/ desem hani yeri var.” Bu krallıkta 16 kitap yayımlanmış, şiirlerinin yanı sıra düzyazı kitapları ile de öne çıkmış, yıllarca gazete köşe yazarlığı yapmış, radyo ve televizyon programlarında söyleşilere katılmış, okuruna seslenmiştir. Doğanın sesi, insanın dertleri onun şiirlerinde bir köşe bulur kendine. Şair, toplumcu gerçekçiliğin dirimindeki şiirleriyle, günümüz coğrafyasının da aynası olmuştur adeta.” Bu kokarca berbatlığı havanın/ bulandırılmışlığı bakir suların “Kemal Sülker onun için :“Yıllarını şiirin buyruğuna vermiş, kesintisiz yazan, yazdıklarını da yaşanır kılmayı başaran Abdullah Şanal; her eseri ile kendini sürekli aşarak toplumcu sanatımızın güçlü adlarından birisi oldu” der. Yasemin Göksoy da şairle yaptığı bir söyleşiden sonra : “Şanal’ın aslanan amacı, şiirlerinde halkın diliyle halka, sezdiklerini, bildiklerini, öngördüklerini anlatmaktır.” ifadesini kullanır.

1947 Konya Beyşehir doğumlu Şanal; “Şiirde yenilik” ile ilgili bir soruyu şair şöyle yanıtlar: “Yenilik, insanda estetik duygular uyandıran, yaşamın tadını duyuran, faydalı güzellikler yaratmaya özendirip yüreğe sevgi saygı dolduran ve bu hayat boşuna yaşanmış olmayacak bilincinde kötülöklere direnme gücü bulduran her şeydir.”

Akdeniz kokan şiirlerinden birisi olan Düşü Mavi Akdeniz’i kardeş ozanlara ithaf eder: “Sarmış bizi homerosun kollarıyla akdeniz/ uykusuzluğa yenik gecelerimiz.” Adeta verimli bir topraktır onun şiir dünyası. Şiirini güneşin sofrasına açar şair... Orada düşman yoktur...Türküler önemlidir, adı türkülerle karışır...“Şiir, akıldışı bir aklın sınır tanımaz serüvenidir.” diyen Şanal’ın kimi şiirleri ironinin tatlı sularına götürür okuru. Tanrım Kadını Yarat-tın şiirinde tanrıyla hasbihal eder: “Tanrım niye yarattın, halimi gör ve dinle/ şu kadınlar bozuyor aramızı seninle.” A. Şanal, aşkın coşkusu her daim yüreğinde yaşayan, bu coşkuyu şiirlerine taşıyan bir şairdir. Yapıtlarında yabancı sözcüklerden kaçınan, Türkçeyi iyi kullanan bir yazar olan Şanal için Şükran Kurdakul: “Şanal’ın ürünlerinde, insanı ve gerçeğini kavrayarak sıcaklaşan

öfkeli bir içtenliğin ağır bastığı kabul edilir.” ifadesini kullanır. Oktay Akbal’ın da dediği gibi :“Şanal’ın dizelerinde yazın denen, sanat denen gücü sevmek; acıları duymak, duyurmak; yaygınlaştırmak ve böylece de o acıların yitip gitmesini istemek çabasının gerçek temsilciliğini, sözcükleri buluruz.”

1996 Basın Yayın Tashih Ödülü, 1998 İbrahim Yıldız Şiir Ödülü, 1998 Antalya İz Bırakanlar Ödülü ve 2005 Ruşen Hakkı Ulusal Şiir Ödülü sahibi olan Abdullah Şanal’ın kitaplarında onlarca konu, konuk, olay, günce insanı adeta sarar, sarmalar...

”tanyeri ağarınca kapayıp gözlerini/ ölümün yorganına sarıyor kendini./seslen sesi yok, kokusu, nefesi yok/ akşama bir kımltı, diriliş, silkiniş/ gölgesiz sulara salıyor kanatlarını”

Eserleri: Yorgun Sevi Çıkmazı, Şiir 1973, Bir Hüznün Sancısı Şiir 1980, Sorum Var Rüzgârlara, Şiir 1984, Adın Türkülerimde Şiir 1989, Uçurum Kokan Okyanus, Şiir 1997, Milenyum Şarkıları, Şiir 2004, Aşkın Yedi Rengi, Şiir 2005, Derbeder Söylenişler 2009, Çılgın Türkün Destanı 2012, Sesime Kor Düşürdün 2015, Duraksız Bir Koşuda, -Toplu Şiirler1 2015, Sevdalı Bir Serüven -Toplu Şiirler2 2015, Yaşasın Edebiyat /Deneme 1997, Afrika’ya Yolculuk 1997, Narçiçeği Antalya’m 2012, Yıldızlar Sevgilimdi

antsanat

ağı köpüklü deveyi bile ehlileştirten şehvet
etini kemiğinden ayıran, iliğini boşaltan,
içi boş bir çuvala döndüren şehvet bir beni
boşaltmamış, yenememiş, çürütememişti.
bir benim gövdemi yatıştırıramamıştı o duygu
bastırmamıştı, yol geçen hanı gibiydi odam
şehvet azgını kadınların hepsine yetecek
kadar bir yer, bir köşe vardı yüreğimde.

taşı demiri eritip imana getiren kuvvet
bir benim gövdemi bastıramadı, yatıştırıramadı
hemen her yerde ayrı baş çeken kadımı erkeği
bir yatağa, bir yola, bir pabuca sokan şehvet
bir beni yola getiremedi, hizaya sokamadı
ak çadırın, kara çadırın içinde kara gözlü
fatima'nın gözlerinin buğusuna çöken gölge
benim de gözlerime çökmüştü bir zaman
herkese yeten dert bir bana yetmedi, yetemedi.

şehrin üç beş adım aşağısındaydı genel ev
girenler çıkarlar belli değildi uzak diyarlardan
gelen yolcular yorgunluklarını atarlardı
bazıları sabaha kadar yatılı kalırdı orda.
her türden, her meşrepten, her milletten
mesleğini ele almış kadın çalışırdı genelevde
çin ahusu, japon ahusu, çekik gözlü azeriler
alçacık kısacık boylarıyla tacik güzelleri
arzi endam ederlerdi aynanın karşısında
ince, uzun, badem gözlerini boyayarak.

emru'l kays'ın izini bulmak için uzak diyarlara
yüksek yemen'e falan gitmeye gerek yoktu
bağdat basra yollarına düşmeye gerek yoktu
dünya ayaklarının altındaydı emru'l kays'ın
her biri bir yatağın üstünde yatmış uyumuş
kalın yağlı kolları sarkmış, memeleri çürümüş
gözlerinin altı çökmüş kadınların uykusuz
yorgun yüzlerine şöyle bir bakmak yeterdi.

her birinin hali, durumu cehennem kapısında
yorgun bekleyen cehennem zebanisinden betardi.
elini uzattığı yerdeydi, elinde avucundaydı
gül memeler, ölümü aramasına gerek yoktu.
kapısında kıvrılmış yatarı ölüm, bekleseydi
aşkın, şehvetin, emru'l kays'tan bize ne kaldı
kara gözlü fatima'nın dilinin damağının tadı
örülü saçlarının, boynunun kokusu kaldı.

ne kaldı bize emru'l kays'tan ankara'da
hıdırlıktepe'de günlük güneşlik bir havada
sağda solda çiçek açmış badem ağaçları,
bir yokuşu tırmanan hayat, terk edilmiş
evler, kondular, uçurumun ucuna dek
uzakta yol gözleyen tehditkar bahar bulutları,
çiy düşmüş çiçeklere bastıkça aklımızda
kara gözlü fatima'nın kokusu, budanmış
sardunyalar gibi koynumuzda, sırtımızdan
ceket gömlek çıkartan ankara'nın
hıdırlıktepe'nin yokuşu kaldı.

EMRU'L KAYS'IN HIRKASI / ERGÜL ÇETİN

sordum sorduğum gidip geldiği yolları
kendi ayak izimden başka iz bulamadım
ömrümü aşkın, şehvetin yoluna harcadım
geçip gitti de son birkaç dakkası kaldı
açıp bakmadığım yazıp çizmediğim kitap
defter, sırrını çözmediğim yazı kalmadı
kapı kapı dolaşıp adımı soruşturmadığım
ne halep'i kaldı, ne rakka'sı kaldı.

daha fazla uzağa gitmeye kalmadan baktım
elinde asası, sırtında uzun harmanisi
üstünde ağulu hırkası, kurumuş dili damağı
upuzun bir çölden kendi geldi ayağıma,
dağlar denizler devrildi içimde, güvendiğim
dağlar elime geldi, yıllar yılı aklımdan
zihnimden geçen sözler bir anda elime
dilime geldi, al dedi hırkam sana kalsın.

ne kaldı bize emru'l kays'tan, ankara'da
hıdırlıktepe'de, açıp baksan kabrini
bulursun içinde belki birbirine karışmış
hercümerç olmuş insan hayvan kemiği
azgın bir istek yarıp geçmiş toprağı
ergimiş maden gibi çıkmış akar yüzeyden
bu topraklar unutmmuş bilmez kemliği
bize emru'l kays'ın hırkası kaldı.

emru'l kays'ın asası gürgenden miydi
meşeden miydi? yüzünde gezen bulut
üzüntüden miydi, neşeden miydi?
boynunda atan damar şehvetten miydi
çekiç başlı yılanın başının üstünden
geçerken asa eser miydi gürler miydi?
usulca siner miydi, çekilir miydi?
boynunun altında nar çiçeği kırmızısı
bir leke olan siyah bir yılan kuyruğuna
basıldığı zaman kuyruğunun üstünde
kalkıp saldırır mıydı yoksa?

emru'l kays'ın yüreğine düşen şüphe
benim de yüreğime düşmüştü bir zamanlar
dedim bu ömrü artık emru'l kays'ın
ölümü gibi bir ölüm tamamlar.
ne kaldı bize emru'l kays'tan ankara'da
hıdırlıktepe'de çıplak bir dut ağacı
budana budana gelmiş bu güne
eğninde taşıyıp geldiği bir top
gümüş sırcası kaldı.

antsanat

ERGÜL ÇETİN, 1958 yılında Antalya-Gazipaşa ilçesinin Esenpınar köyünde, Orta Torosların kuzey doğusunda küçük bir dağ köyünde, köy enstitüsü mezunu bir öğretmenin oğlu olarak dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Alanya'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi mezunu. Milli Eğitim Bakanlığında başladığı memuriyetini uzun yıllar Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğünde sürdürdü. 2017 yazında emekliye ayrıldı. Aralarında Cahit Sıtkı Tarancı, Orhan Murat Arıburnu, Oğuz Tansel, M. Sunullah Arısoy'un da bulunduğu pek çok şiir ödülünün sahibidir.

Başlıca Yapıtları: "Bir Avuç Kum" (1984), "Yenilikler" (1992), "İlk Sözleri Söylenmiş Bir Aşkın Son Sözleri" (1995), "Zambak ve Yontu" (1997) "Borges'in Eli" (1998), "Teneşirde Ten" (2002), "Ülke Dilsiz Kapanıp Yüzüstü" (2009), "Hattuşüli'nin Vasiyeti" (2016), "Çevgan" (2016).

Altın Portakal Şiirleniyor

Antalya'nın şiirle tanışmasının 80'li yıllardan başlayarak dergiler, imza günleri ve söyleşilerle süreklilik kazandığına tanıklık ettim. Özellikle 90'lı yıllarda Akdeniz ve Kaleiçi Sanatçıları'nın kuruluşuyla hızlanan bu tür etkinliklere 1997'den başlayarak ulusal düzeyde nitelikli bir şiir şöleni eklendi: Akdeniz-Altın Portakal Şiir Ödülü ve Sempozyumları. 2014'e kadar 18 yıldır kesintisiz süren bu ödülün ilk 'Altın Şair'i Enis Batur olmuştur.

Hüseyin Cahit
KERSE

1996 yazında Akdeniz Sanatçıları'nın konuğu olan eleştirmen Mehmet H. Doğan ve şair Ahmet Necdet'le buluştuğumuzda aynı gece, hazırladığım Akdeniz Şiir Ödülü Yönetmeliği'ni görüştük. 5 üyeden oluşan seçici kurulu da Ahmet Oktay, Ali Cengizkan ve Ramis Dara adlarıyla belirledik. Ertesi gün Büyükşehir Belediye Başkanı Hasan Subaşı'yla görüşerek Akdeniz Şiir Ödülü'nü yeni kurulan AKSAV'la birlikte Akdeniz Altın Portakal Şiir Ödülü'ne dönüştürdük. Böylece Antalya, geleneksel film şenliğiyle bir şiir ödülüne de kavuşmuş oldu. Ancak bir hafta sonra Ahmet Necdet'in sürpriz ayrılışıyla ödül seçici kuruluna Metin Demirtaş eklenmişti.

Aynı yılın sonunda yapılan ilk ödül törenimizin ardından, 1997 Mart ayında "Opera Odağında Enis Batur Sempozyumu", başta Mustafa Durak olmak üzere 14 şiir insanı-akademisyenin bildirimleriyle Belediye Kültür Salonu'nda gerçekleşti. Ne var ki, 1 hafta sonra Seçici Kurul Başkanı ve konuk üyelerimiz bana 4 faks ilettiler. İletilerin dördü de şöyle bir cümleydi: "Şiir Sempozyumu'nda şahsıma gösterilen ilgisizlik ve istisnâ nedeniyle ödül seçici kurulundan ayrılıyorum." Aynı gece Mehmet Abi'ye telefonla ayrılığın gerekçesini sorduğumda, "Kapat bu ödülü. Benim için bu ödül bitmiştir." tepkisiyle karşılaştım. 4 ay önce Ödül Seçici Kurulu'nun gönüllü olarak başkanlığını üstlenen Mehmet H. Doğan'ın ayrılık kararını yıllardır anlayabilmiş değilim. Samırım görkemli Altın Portakal Film Festivali'nin gördüğü yoğun ilgiyi kıskanmıştı.

2. Altın Şairimiz Haydar Ergülen

Altın Portakal Şiir Ödülü 'anlamsız bir kıskançlık' yüzünden kapanmamalıydı. Dürüstlüğüne inandığım Ahmet Oktay'ı aradım. Gönüllü olarak seçici kurul başkanı olmasını rica ettim. Sözkonusu gerekçeye katılmadığımı sözlü olarak bildirip ara dönem için Antalya'dan bir jüri oluşturmamı salık verdi. Basın bülteni için fazla vaktimiz yoktu.

Önce, 3 şaire verilen ödülü 1 kişiye indirdik ve ödüle kitapla başvuru zorunluğunu ortadan kaldırdık. 1998'de yeni geçici kurulumuz Hasan Şişli, Cemil Köksal, Ahmet Tüzün, Miyase Sertbarut, H. Cahit Kerse'den oluştu.

Sene başında gerekçeli bir kararla şair Haydar Ergülen'in "40 Şiir ve Bir..." kitabını ödüle değer bulduk.

Meltem'de hizmete açılan AKM'de önce ödül töreni, 3 ay sonra da Haydar Ergülen Sempozyumu yeni bir mekânda yeni bir ilgiyle karşılandı. Sempozyumun onur konuğu İlhan Berk olmuştur. İlhan Bey, daha sonraki sempozyumlarımıza da severek katıldı. Ergülen'in kitabına 3 ay sonra Necatigil Şiir Ödülü verilmesini de sevinçle karşıladık.

Daha sonraki yıllarda Altın Portakal Şiir Ödülü'ne; 1999: Gülten Akin, "Sessiz Arka Bahçeler", 2000: Mehmet Taner, "Küflü Şimşek", 2001: Hüseyin Ferhad, "Hazer İçin Birkaç Sarı Gül", 2002: Ahmet Oktay, "Hayalette Övgü", 2003: Necmi Zekâ, "Yavru Aslan'dan Konu Komşuya", 2004: Güven Turan, "Cendere", 2005: Yücel Kayıran, "Beni Hiç Göremezsin", 2006: Birhan Keskin, "Ba", 2007: Lale Müldür, "Ultra-Zone'da Ultrason", 2008: Cevat Çapan, "Bana Düşlerini Anlat", 2009: Kemal Özer, "Temmuz İçin Yaralı Semah", 2010: Emirhan Oğuz, "Myndos Geçışı", 2011: Ahmet Telli, "Nidâ", 2012: Mahmut Temizyürek: "Yalangezen", 2013: Şükrü Erbaş, "Bağbozumu Şarkıları", 2014: Şeref Bilsel, "Dünyanın Külü" kitabıyla değer görüldüler.

18 yıl boyunca 4 belediye başkanı döneminde sergiler, paneller, yayım ve sempozyumlarla ülkemizin en seçkin edebiyat etkinlikleriyle saygınlık kazanan Altın Portakal Şiir Ödülü, 2016'da AKSAV'ın işlevini yitirmesiyle sona erdi. Bu arada ilk yıl 2'ncilik ödülü alan Sina Akyol'u da analım.

Cahit Külebi Antalya Lisesi'nde!

20 Ocak 1997'de yitirdiğimiz Cahit Külebi, Zile/Tokat doğumludur. Antalya Lisesi'nde başladığı edebiyat öğretmenliğini 30 yıl sürdüren şair, Milli Eğitim müfettişliği ve TDK yöneticiliği de yaptıktan sonra siyasete atılmıştır. Köyde doğup büyüyen bir çocuk olarak, kırsal kesim insanının duygularını, kentleşme karşısındaki tedirginliğini, uyum sağlama savaşımı içinde köylü sanatı duyarlılığını çağdaş şiire taşıyarak bir tür “yeni halk şiirinin” öncülüğünü yapmıştır.

Hikâye Şiirinin Öyküsü

Edebiyat öğretmeni Külebi'nin, eşi Tarih öğretmeni Süheyla Hanım'la birlikte tainleri, 1943 yılında Antalya Lisesi'ne çıkar. Göreve başlarlar. Çift, okulla ev arasında yaşamlarını sürdürürken her aile gibi sudan sebeplerle tartıştıkları olur. Titiz bir kişiliği olan Külebi, bir gün temizlik için çalışma masasını silip düzenleyen eşine “Masamı elleme!” diye bağırınca tartışırlar; sonunda Süheyla Hanım, “Bundan böyle tozunu kendin al” der, küserek kapıyı çarpar ve yatmaya gi-

der. Eşini kırdığına çok üzülen Külebi, tartışmanın sonunu şair Fevzi Halıcı'ya şöyle anlatır:

“Benim, inatçı tabiatım yüzünden çıkmıştı tartışma. Hissettiklerimi söyleyemedim, yapımda var bu. İşte ‘Hikâye’ adlı şiirim o gece hem de yarım saat içinde ortaya çıkıverdi. O gece, içim içime sığmıyor, vicdan azabı çekiyordum. Kendimi suçlu buluyordum. Eşime haksızlık etmişim. Sabaha kadar uyuyamadım. Masamın başına oturup bir çırpıda şiiri yazdım. Süheyla, sabahleyin masamın üstündeki şiiri görünce eline aldı, mırıldanarak okudu ve bana dönüp, ‘Cahit, niye yazdın bu şiiri?’ diye sordu. Ben, ‘Tartıştık, kavga ettik ya...’ deyince gülmeye başladı. Tabii sonunda her zaman olduğu gibi barışıp evden çıktık, yolda birkaç kez ‘Hikâye’ şiirini okuyarak okulumuza gittik.” Şairin öğretmenliğinin ilk yılında çalıştığı Lise'nin üst sokağına 2006'da Cahit Külebi Sokağı adı verilmiştir.

HİKÂYE

Senin dudakların pembe
Ellerin beyaz,
Al tut ellerimi bebek
Tut biraz !

Benim doğduğum köylerde
Ceviz ağaçları yoktu,
Ben bu yüzden serinliğe hasretim
Okşa biraz !

Benim doğduğum köylerde
Buğday tarlaları yoktu,
Dağit saçlarını bebek
Savur biraz !

Benim doğduğum köyleri
Akşamları eşkiyalar basardı.
Ben bu yüzden yalnızlığı hiç sevmem
Konuş biraz !

Benim doğduğum köylerde
Şimal rüzgârları eserdi,
Hep bu yüzden dudaklarım çatlaaktı
Öp biraz !

Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin!
Benim doğduğum köyler de güzeldi
Sen de anlat doğduğun yerleri,
Anlat biraz !

Bir Kent, Lisesine Sahip Çıkıyor! “Antalya’da Bir Eğitim Hikâyesi”

Antalya Lisesi, Antalya Lisesi Mezunları Vakfı (ALİV) ve Antalya Araştırmaları Grubu’nun işbirliği ile hazırlanan “Antalya’da Bir Eğitim Hikâyesi” Sergisi; Antalyalılardan, yerli ve yabancı turistlerden büyük ilgi gördü. Sergiyi, açıldığı 4 Temmuz’dan bugüne 15 bini aşkın kişi gezdi.

Seher Özen
KARADENİZ

Turizm kenti Antalya’nın ilk lisesi olma özelliğini taşıyan; iş, sanat ve siyaset dünyasından birçok ünlü ismin mezun olduğu Antalya Lisesinin 125 yıllık kuruluş hikâyesinin anlatıldığı, “Antalya’da bir eğitim hikâyesi” sergisi devam ediyor. Açıldığı Temmuz ayından bu yana yaklaşık 15 bin yerli ve yabancı ziyaretçinin gezdiği sergiye; mezunlar, öğrenciler ve caddeden geçen meraklı kent sakinlerinin ilgisi sürüyor.

15 Yıllık Araştırmanın Ürünü

Italo Calvino “Görünmez Kentler” kitabına yazdığı önsözde, “Kentler takas yerleridir... ama bu değiş tokuşlar yalnızca ticari takaslar değil, kelime, arzu ve anı değiş-tokuşlarıdır” der. İşte Antalya’da rüştüyenin devamında; idâdî, sultânî, orta mektep ve günümüzdeki adıyla Antalya Lisesi de kentin önemli “... kelime, arzu ve anı değiş-tokuş” mekanlarının başında gelir.

“Bu eğitim tarihi sergisi, sıradan yaşamlarımız üzerinden kentin okumasını yapabileceğimizi ve hepimizin tek tek önemsiz gibi görünen hikayelerinin aslında ne kadar anlamlı olduğunu gösteriyor. Sürdürülebilirliği ve sürekliliği tartıştığımız bu günlerde 125. yılına giren bu eğitim kurumunun binasındaki eğitim tarihi sergisindeki ayrıntılar, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e ya da bugünümüzden geleceğe Diyojen’in feneri gibi detaylardaki ayrıntıları göstermesi ve gösterecek olmaya devam etmesinin Antalya için çok önemli olduğunu düşünüyorum.”

Toplamda 1 kronoloji, 100 pano, orijinal belgeler ve türlü eşyayla Antalya’da eğitimin bir panoramasını sunmaya çalışan serginin oluşum hikayesi, Sergi Araştırmacısı ve Tasarım-

cısı Göktaş Özgül’ün 2007-2009 arasında Tarih Vakfı’nda çalıştığı dönemde yerel tarihe ilgi duymasıyla başlıyor. Ardından Prof. Dr. Esra Danacıoğlu’yla tanışması ve gerçekleştirilen sözlü tarih görüşmelerinde edinilen bilgiler, sonrasında Antalya Lisesi, Antalya Lisesi Mezunları Vakfı (ALİV) ve Antalya Araştırmaları Grubu’nun işbirliğiyle yaklaşık 15 yıldır sürdürülen Antalya Lisesi Tarihi’nin araştırılması çalışmalarının bir ürünü olarak ortaya çıkıyor.

Anılardan Süzülüp Gelen Sergi

Sadece Antalya’nın değil Türkiye’nin eğitim tarihinde yer edinmiş köklü bir eğitim kurumu olan ve bir günde ortalama on binlerce kişinin önünden geçtiği Antalya Lisesinin tarihi binası sergi vesilesiyle nihayet kapılarını kentlilere açarken kendisini de kentliye yeniden hatırlattı. “Okul kavramının ilk bakışta olağanlığından ve durağanlığından; denizin dibindeki bir kasaba-kent olan Antalya özeline; sinema salonları, Halkevi, Karaalioğlu Parkı, Elhamra Sineması, kütüphane, denizin üstündeki sert kayalıklar arasında küçük sığınaklar, korsan mağaraları, tirmis ve şeker kamışı satıcıları, kentlilerin şelale dediği denize dökülen sayısız su arığı derken... konu konuyu açtı. Yetişkinliğe adım atılan o ilk dönem... Resmi bayramlara disiplinle hazırlık, ders olmayıp sahada yapılan gerçek anlamda askerlik, mektup taşıyan araçlar, nafile flört girişimleri; sanata ve sporlara yatkınlık, okulda dayak, alt sınıflardan haraç alan başıbozuklar, dayakla sonuçlanan bir deniz kaçamağı -müdür tarafından donların gizlice toplanması- hikâyesiyle başlayan yolculuk, esasında 20. yüzyılda ülkenin ihtiyacı olan yetişmiş insan aklını, kas gücünü, hesap gücünü ve bunların bugüne etkisini de gösteren bir araştırmaya dönüştü. Yerel ve ulusal gazete taramaları, onlarca kişiyle Antalya, Ankara ve İstanbul’da birebir mülakat, bireylerin -ülkenin hatta dünyanın dört bir yanına yayılmış- çocukları ve torunlarıyla mektuplaşma, kişisel arşivlerden fotoğraf ve sair belgelere ulaşma isteği, mezatlarda nesne kovalamaya kadar gitti.”

Sergiyi Gezenler Nelere Tanıklık Edecek?

Sergiyi gezecek olanlar; Antalya’nın şimdilik en uzun sü-

reli ortaöğretim kurumundan küçük an'ların kimi zaman büyük hikayelerine, büyük anların da unutulmaya yüz tutmuş hikayelerine tanıklık edecekler. En'lerin çoğaltılabilmesi olasılığının fazlalığına karşın, Antalya Lisesi uzun süre görünmez olmayı başarmış bir kurum. Lisenin 1900'lerin başında Kaleiçi Ambarlı mevkiinde başlayan, 1920'den itibaren kuzeydeki Panteloğlu'na, güneydeki Kahyaoğlu'na ait evlerde ve 1938'den sonra nihayet yeni binada da süren hikayesi aynı zamanda bir bölgenin gençliğine öğrenim görme imkânının sağlanmasının da hikayesini anlatıyor.

“Sergimiz, esasında içerik defaatle değişse de, on yıllardır sadece deniz-kum-güneş olarak sunulan, Torosların güneyine sığınmış kentteki küçük yaşamlarımızdan oluşuyor. Küçük dostluklar, sevinçler, küslükler, öfkeler, nefretler ve sevgilerin hikâyesi yer alıyor.”

Sahip Çıkma Misyonu

Antalya Lisesi'nin tarihi binasında açılan sergi, aynı zamanda ilgili binanın Milli Eğitim Bakanlığı tasarrufunda Antalya Olgunlaşma Enstitüsü'ne tahsisinin gündeme getirilmesi vesilesiyle kuruma sahip çıkış misyonunu da üstleniyor. Serginin açıldığı gün olan 4 Temmuz'dan iki gün önce gelen tahsis haberinin ardından açılan sergi; halen “Nöbetteyiz!” “Terk Etmiyoruz!” diyen Lise'nin halihazırdaki öğrencileri, mezunları ve Antalyalıların her hafta bir araya geldiği, bir anlamda kentin her türlü mirasına sahip çıkmanın ifade edildiği ortak bir mekan oldu. Sergiyi ziyaret eden hemen her çevreden ziyaretçinin isteği ise Antalya Lisesi'nin tüm binalarıyla birlikte korunması ve işlevlendirilmesi yönünde.

“Gelin, Sergimizi Gezin!”

Sergi adeta kent bileşenlerinin, kentin kültürel mirasına sahip çıkılması amacıyla yan yana gelmesi için de önemli bir vesile oldu. Şimdiye kadar sergiye gezenler arasında binlerce mezun ve onlarca eğitimcinin yanı sıra, milletvekilleri, belediye başkanları, STK temsilcileri, siyaset ve iş dünyasının tanınmış isimleri de yer alıyor. Ziyaretçiler söz birliği etmişçesine kentin önemli bellek merkezi olan

Antalya Lisesi'nin başka bir kuruma tahsisine kesinlikle karşı çıktıklarını belirterek öğrencisinden kopartılan binanın öğrencisine iade edilmesi gerektiğini ifade ettiler. Antalya Lisesi Mezunları Vakfı ise Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer'e, “Gelin sergimizi gezin” çağrısı yaparak tahsisin yanlışlığı yerinde göstermeyi amaçlıyor.

Tarihi Bina Gece Aydınlatılacak

Zaman içinde sergiye Antalya Liseli portreleri eklenmeye devam edilirken, sergi alanında bulunan konferans salonunda da söyleşiler ve resitaller gerçekleştirilecek. Ayrıca Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından sergi binasına gece aydınlatması yapılırken sergi alanına binaların mimari tarihine ilişkin iki adet bilgilendirme levhası asılacak. Kalıcı olarak Antalya Lisesi'nin tarihi binasında açılan “Antalya'da bir eğitim hikayesi” sergisi yıl boyunca gezilebilecek. Ne mutlu ki, Antalya Kent Müzesi projesinin hazırlık ofisinde bir dönem birlikte çalıştığım sergi araştırma ve tasarımı gerçekleştiren sevgili arkadaşım Göktuğ Özgül, sergi tanıtım çalışmaları görevini üstlenmemi isteyerek, bana da kentin böylesine değerli eğitim mirasının korunmasına ve tanıtılmasına küçük de olsa bir katkı sunma şansı verdi.

Sergi Künyesi:

Araştırma & Tasarım: Göktuğ Özgül, Antalya Lisesi Müdürü: Bekir Motor, Sergi Koordinatörü: Olcay Okutan, Danışman: Mustafa Üstün, Sergi Uygulama: Ümit Durak, Grafik Tasarım Danışmanı: Sefa Seyitoğlu, Müze Sergisi Envanter Çalışma Grubu: Kerim Uysal *Canan Bayır *Ali Tekelioğlu *Özgür Üçtaş *Sema Yaşar *Suat Yıldırım, Sergi Kurulum Ekibi: Basri Avcı Zeynep Kanat, Koleksiyon Danışmanı: Barış Eraşkın, İçerik Danışmanı: Veciye Zaman, Eski Türkçe Çeviri: Alper Aman Cemil Çelik Mehmet Kaymak, Proje Asistanı: Serkan Çevik, Basın&Halkla İlişkiler Sorumlusu: Seher Özen Karadeniz

antsanat

Latmos'ta ve Tuvalde Aşkın İzleri

Anadolu'nun her dağının ayrı bir efsanesi, ayrı bir aşk hikâyesi vardır. Doğanın uyumu ve güzelliğinden doğan öykülerin en güzellerinden biri, Latmos (Beşparmak) dağlarında ay tanrıçası Selene ve çoban Endymion'un hikâyesidir belki de. Üzerine yazılar yazılmış, resimler yapılmıştır. Latmos'u gezerken hikâyeyi canlandırır, içinizde yaşarsınız, muhteşem doğasıyla birlikte.

Esra
SARICA

Sevgili Ahmet Dilek eserlerinin birinde bu aşkı resmetmiştir. Latmos'u gezerken hissettiklerim ve gördüğüm resmin bana hissettirdikleri bu yazıyı kaleme almama sebep oldu diyebiliriz. Önce size bu mitolojik hikâyeden bahsedeceğim, sonra da resminde gördüklerimi kendi açımdan yorumlayacağım; kim bilir sizin içinizde neler canlanacak aşka dair.

Latmos dağlarında ay ışığı bir başka mı vururdu da çoban Endymion, Selene'e aşık olmuştur, yoksa dağların güzelliği çoban Endymion'a mı yansımıştır da Ay Tanrıçası onu bu kadar çok sevmiştir bilinmez; ama bu aşk iki kişi arasında görünmez ve bir o kadar da sıkı bağları meydana getirmiştir. Efsaneye göre her gece Latmos dağlarından bir kaval sesi yükselirmiş, bu kavalın sahibi ise Endymion'muş. Endymion her gece Selene'in gelişini bekler ve ay ışığının altında yıkanışını seyretmiş. Endymion ölümlü bir çoban, Selene ise Zeus'un kızı, Ay Tanrıçası ve maalesef her ikisi de aşka düşmüşler umutsuzca. Selene çok mutsuzmuş; çünkü Zeus'un yasalarına göre birlikte olmaları yasakmış. Bir Tanrı ve bir ölümlü nasıl yaşayabilir ki aşkı? Onların bu aşkı tanrılar tarafından bazen hoşnutlukla bazen de kıskanarak izlenirmiş. Tabii Zeus da izlemiş bu aşkı ve bir gün Endymion'a bir dilek hakkı sunmuş. Endymion "sonsuz bir uyku" istemiş sevgilisiyle geçirdiği zamanları sonsuz kılabilmek için. Zeus, çobanı sonsuz bir uykuya yatırmış, sevgilisi onu her gece gelip sarmalasin diye. İşte o gün bu gündür Bafa Gölünden yükselen ay, aşkla dokunur Latmos dağlarına.

Sevgili Ahmet Dilek bu efsaneyi ayak izleriyle resmederken nasıl yorumladı bilinmez; ama ben gördüklerimi yazacağım o tuvalde. Zaten bütün sanat eserleri de böyle değil midir, herkes kendince yorumlar, bambaşka anlamlar çıkarır bir çizgiden bile.

İnsanlarla ilişki kurdukça, onların izleri kalır üzerimizde. Bu aşk hikâyesinin ayak izleriyle anlatılması bu yüzden oldukça etkiledi beni. Kadının gözlerindeki hüznün ve üzerindeki ayak izlerinin fazla oluşu da sarstı. Erkeğin gözlerinin kapalı olması, aşkıyla daldığı o sonsuz uykudan hoşnut olduğunu düşündürüyor bana. En azından kadın kadar acı çekmediği hissine kapılıyorum. "Anılarımı sakladı ve başka bir dünyada hayatına devam etti" hissindeyim belki de günümüzle çok özdeştiğimden. Daha çok kadının acısını yansıtmış gibi sanatçı.

Resminde gördüğüm Ay tanrıçası, hem böylesi bir aşkla ödüllendirilmiş hem de cezalandırılmış gibi adeta. Aşk birçoğumuz için umut ettiğimiz, başımıza gelmesini dilediğimiz bir şeydir çoğu zaman; fakat acı da verir insana. Ulaşılamayan, erişilmez olan ve yaşayanı kahraman yapan bir olgudur adeta hikâyelerde ve mitolojide; tam da öyle bir hikâyenin içindeyiz şu an. Selene her gün aşkın sonsuz uykuda olduğu bir güne uyanmaktadır ve bu durumun sonsuza kadar sürecek olması fazlaca aşk acısı içerir bence. Bu yüzdendir ki Selene'nin üzerinde fazlaca ayak izleri görüyorum, sanırım kalbimi acıtan en önemli yeri de orası; bu haksızlık gibi geliyor bana.

İzlere bakıldığında her ikisinin de ağızlarının orta yerinde konuşmalarına engel olacak şekilde iki ayak izi görüyoruz. Söylenmemiş son sözler gibi adeta. O son konuşma yapılsaydı ne değişirdi bilinmez; fakat hayatta kalıp aşkıyla cezalandırılan Selene'nin bana göre üstünde fazlaca izler var ve her biri ayrı acı katıyor ona. Acılarıyla güzelleştiriyor Selene izleriyle ışık saçıyor ve devasa bir Ay tanrıçası haline dönüşüyor.

Tıpkı Selene gibi aldıkları izlerle, etrafına ışık saçan kadınlara ve Bafa Gölünden yükselen aya selam olsun bu yazım.

Ding Dong... Ding Dong... Ding Dong...

Nail
GÜÇ

Evde yalnızdım. Sanırım evdekiler topluca ev gezmesine gitmişti. Pek çok aile gibi ahşap, tek katlı bahçeli bir evde oturuyorduk. O yıllarda duvarlar ahşap bir kafesle örülür, kafesin içi samanla karıştırılmış bir harçla doldurulur, duvarlar kireçle sıvanırdı. Kapılar, pencereler mutlaka zaman rengiyle boyanırdı. Kapı kasaları ve pervazlarına bu kadar yakışan başka bir renk yoktur bence. Ahşap “uzun zaman”dan almışsa rengini, o renk ne silinir ne solar; tam aksine giderek koyulaşır ve altındaki ağaçla hemhal olur. Ben öyle biliyorum. Sadece yangınlarda siyaha dönüşür ki o siyah değil, kara değil kapkaradır. Yansa da bu ahşapların kül olduğuna hiç tanık olmadım. Yakanlara geleceklerini anlatır gibi bir süre öylece ayakta kalır, ancak betonla gömülünce yok olur.

O evlerin duvarları, demir betonlu kolonlara yaslanmadığından bir bütün olarak sallanırdı. Kafeslerin içine yerleştirilen kapı kasalarını, kasaları çerçeveye alan pervazları hâlâ çok severim. Kapılar bu kasalara hiçbir zaman tam uymaz, menteşeler defalarca sökülüp çakılır. En yaralı yeridir kapı kasalarının menteşe altları. Köşesiz olduğunu da iyi biliyorum o yıllarda ahşap nesnelere. Tüm yüzeylere eller, ayaklar, başka bir komşu ahşap, durmadan dokunur; dokunulduğunu hissettiğinden midir nedir yumuşayıverirdi kapının, pencerenin, eşiğin, panjurun, sandalyenin, sandığın, rafın köşeleri...

Çocukluğumda saklambaç oynarken ebeysen kolumu yastık yapar; yastığı kapıya, alnımı yastığa koyardım. Yastıkla kapı arasında kalan o kısacık mesafeden ahşabın tenindeki damarları, içini, ötesini izleyip daha derinlerindeki odada cep foto roman okuyan gazozcunun kızını dikizlediğimi dünmüşçesine anımsıyorum. Bu seyir uzasın diye başka çocuklar gibi ebelikten kurtulmaya çalışmaz, hatta yavaş yavaş sayardım saklanma süresini. Gözlerimi kapatmadığım için hile yaptığımı düşünür, buna komşu kızın kıvrıkcık saçlarını yastığıma ortak etme edepsizliğimi de ekler iki kez utanırdım.

Odada ne yaptığımı da iyi anımsıyorum. Ders çalışma bahanesiyle ev gezmelerine gitmez, bir başıma çizgi roman okumanın tadını çıkarırdım. Alışkanlıklar unutulmuyor, bakın çizgi romanlarımı harita metot defterinin arasına koyup okuduğumu bile anımsıyorum. Evdekilerin gözü üstünüzdeyken bile ders çalışıyorum deyip gizli gizli çizgi roman okumanın yoluydu bu; bir de değişik tokuş ederdik çizgi romanları; mahallede aynı kitabı en az yir-

mi kişi okurduk. Elden ele dolaşmaktan zavallı kitapların kapakları, sayfa köşeleri sararıp eprirdi. Diyeceğim, kapakları eskimesin diye de defterlerin içine koyardık. Ama en önemli neden ailemizden gizlemektir Teksas, Tommiks okuduğumuzu. Kızların işi daha zordu. Onlar cep foto roman okurdu. Cep foto romanlar adı üstünde cebe sığacak kadar küçük olurdu ama kalın epeyce kalın olduklarından defterlerin arasında gizlemek meseleydi. Annemizin babamızın gözünde ciddi bir suçtu çizgi roman okumak. Bunun nedenini bugün dahi çözememişimdir. Ama öyleydi. Biz de bu kitapları çoğunlukla bahçede duvar kovuklarına, tuvaletin bir köşesine, tavanına saklardık görme-sinler diye.

Mefisto'nun* yılanlarından, ejderhalarından, yarasalarından hiç korkmayan Teks ve arkadaşlarının bu kez işi zordu. Mefisto Kit Karson'u, Tiger Jack'i, Teks'in oğlu Kit'i yakalayıp bir mahzene zincirlemişti.

Düğümle çizgi romanların son sayfalarında olurdu. Son sayfanın altında “Sürecek...” mi “Devamı gelecek sayıda” mı yazıyordu işte bundan emin değilim. Teks, bir başına hakkından gelebilecek miydi bu doğaüstü güçleri olan şeytanın. Tuvaletin tavanındaki tahtaların arasına sakladığım maceranın sürdüğü, düğümün çözüldüğü sayıyı okumadan duramazdım!

Kasaya tam oturmayan kapının açılması hep biraz sıkıntılı olurdu. Azıcık yana çekmemiz ya da kolundan tutup kaldırmamız gerekirdi kapıyı. Kalktım, odadan çıkmak için tam kapı koluna yüklenmişim ki duyduğum sesle dehşete kapılıp geri çekildim.

Ding dong... din dong... ding dong...

Sessizliği amansız bir gecenin içinde olduğumu o an anladım. Giderek azaldı ses ve sustu. Galiba böylesi sesler içimizdekileri de susturduğu için sessizliğin farkına varıveriyoruz. Odanın her yerine baktım. Duvardaki iki üç karasinek lekese, tavandan sarkan kırk vathık ampulün içindeki ak kor çizgisi şimdilerdeki gülümseme ikonuna eğriliğinde kımlıtsızdı. Bir an, sessizliği yayanın ampulün içindeki kor çizgisi olabileceğini düşündüm. Bu ses neydi? Benim odadan çıkmamı istemeyen bir varlık mıydı? Yoksa kapıyı açma hamlemleri bu sesin aynı anda çıkması tesadüf müydü? Değilse neden şimdi yeniden duymuyordum. Çocuk yalnızlığı, çaresizliği ve korkusu içinde beklemeye koyuldum. Yoktu, ses filan yoktu işte. Ama kapıyı açmaya da cesaret edemiyordum. Ne kadar öylece bekledim bilmiyorum. Ailemin bir an önce gelmesi için dua

ediyordum. Çizgi roman filan aklımdan çıkmıştı. Bir yandan da, belki korkunun etkisi, tuvalet ihtiyacımın hızla yükseldiğini, dayanılmaz noktaya geldiğini fark ettim. Ne yapıp edip odadan çıkmalıyım. Kalktım, bir kez daha kapı koluna yüklendim. Neredeyse dizlerimin bağı çözülecekti. Kendimi pencerenin önündeki sedire zor attım. Kuşukum kalmamıştı. Odadan çıkmamı istemeyen biri, birileri vardı! Ding dong... ding dong... ding dong...

Titremeye başladım. Ayağa kalkmaya korkuyordum. Ellerimi bacaklarımla arasına sıkıştırmıştım, böbreklerime dolan sıvının kasıklarına yaptığı baskı dayanılmazdı.

Fiziksel acı korkuyu bölüyor, paylaşıyor. Dikkatim sestem uzaklaşıp kasıklarındaki sancı arasında gidip gelmeye başladı. Düşünüyorum da sancı olmasa da sadece korkuyla baş başa kalsaydım ne yapardım bilmiyorum.

Odada kalamayacağımı anladım. Ne olursa olsun odadan çıkacaktım. ‘Kapının kolunu tutup kaldırıncaya açıldığını’ doğru hatırlayıp hatırlamadığımı defalarca düşündüm. Kararlılıkla kapıya yürüdüm. Kolu tutup kapıyı yukarı doğru kaldırdım, içeriye açılan kapıyı hızla çekip kendimi bahçeye attım. Ses arkamdan gelmedi odada kaldı:

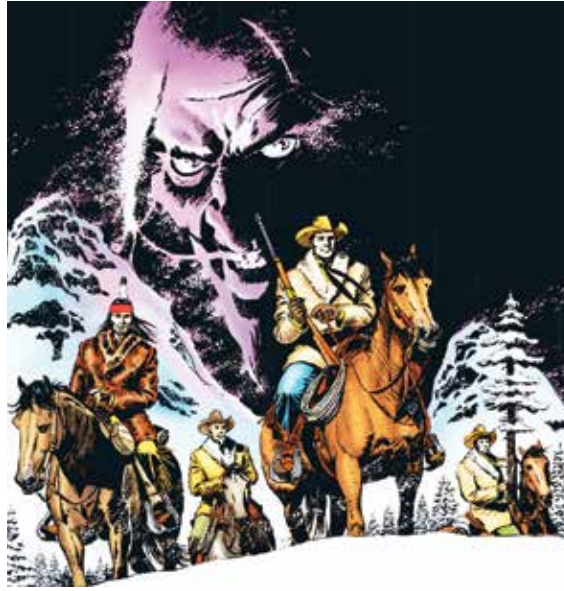
Ding dong... ding dong... ding dong...

Bahçeye koştum. Yapraklarını tümüyle dökmüş dut ağacının iri ve kırmızı dut lekeli gövdesine yaklaştım. Başımı göğe çevirdim dut dallarının arasından kocaman bir ay ve o yıllarda daha kalabalık olduğundan kuşku duymadığım yıldızları izleyerek bir güzel işedim. Yıllar sonra bir yerde mi okudum, birinden mi duydum emin değilim... Böylesine sıkışıp da işemenin, dünyanın en güzel şeyi olduğunu o gün öğrendiğimden ‘Sahiden bu ne kadar da doğru’ demiştim. Ama tuvalet varken neden dut ağacının altını seçmişim işemek için; bunu düşünmeyi şimdi akıl edebiliyorum. Kapı, tuvalet kapısı da olsa o anda tüm kapılardan kaçmak bir çocuk için çok doğal.

Öylesine rahatlamıştım ki tuvaletin kiremitlerini taşıyan kararmış, çürümüş tahtaların arasına sakladığım üç Teks sayısını almayı bile akıl ettim. Maceranın sürdüğü sayıyı seçtim. Bahçeye bakan, zemini kara beton sundurmanın altındaki, üstüne çaput bezinden dokunmuş bir yolluğun serildiği sedire oturdum. Maceranın sonunu merak ediyordum galiba. Galiba diyorum, kitap okursam zihnim sestem uzaklaşır diye düşünmüş olmalıyım. Hem nasılsa bir iki saate de evdekiler gelirdi.

“Doğaüstü güçleri olan bu şeytanın elinden arkadaşlarını tek başına mı kurtaracaksın?”

“Kuşkun mu var!”

“Ama Mefisto karanlık güçlerle ilişki kurabilen bir şeytan ve o dünyanın yasaları başka!”

Teks tabancasını gösteriyordu dostu şerife:

“Bu, Bay Colt’tur şerif! Ben Bay Colt’un yasaları önünde duracak hiçbir güç tanımıyorum.”

Gecenin ayazında üşüdüm. Kitabı kapattım. Sesle ilgili korkumun neredeyse uçup gittiğini hissettim. Çocuk aklımla şöyle düşündüm: Sesin benimle derdi olabilir miydi? Neden odadan çıkmamı istemesindi? İşte çıkmıştım ve hiçbir şey de olmamıştı.

Odaya döndüm. Açık bıraktığım kapıyı dikkatlice ve yavaşça kapadım.

Ding dong... ding dong... ding dong...

Tamam, korkmuyorum. Elimdeki kitapları sedire bıraktım. Kapıya yaklaşıp kolu sıkıca yakaladım. Yavaşça kaldırıp kapıyı açtım. Ses beni korkutmadı; üstelik evcilleşmiş gibiydi. Gecenin sessizliğiyle birleşen gizemi de yok olup gitmişti. İki kez daha denedim.

Ding dong... ding dong... ding dong...

Ses kapıdan değil de kapıya yakın bir yerden geliyordu. Kapıyı bir kez daha açtım; bir yandan tavana, duvarlara bakıyordum. Birden, duvara teneke zincirle asılı aynanın, kapı açılırken duvardan uzaklaşan köşesinin sallanan duvara minik dokunuşlarla vurduğunu gördüm. Uzandım, aynayı çividen kurtarıp sedirin üstüne koydum.

Kapıyı açtım, kapadım; açtım kapadım. Defalarca... Korkum gibi sesin de yitip gittiğini anladım.

Bir çizgi roman kahramanı edasıyla, zincire vurulan arkadaşlarımı doğaüstü güçleri olan Mefisto’dan kurtaracağımın emin, diğer odaya geçtim. Elbette metal, oyuncak kovboy tabancamı aldım! Mutfak çok küçük olduğu için hole koyduğumuz buzdolabından bir portakal aldım. Odadaki sedire uzanıp çizgi romanımı yeniden açtım. Teks arkadaşlarımı kurtarmak için taş bir kaleye girerken onu fark edip arkasından sessizce yaklaşan nöbetçinin kafasına tabancamın kabzasıyla vurup nöbetçiyi bayılttım. Bunu iyi öğrenmişim, kabzayla kimin başına vurursanız vurun kurbanımız mutlaka bayılır, ancak kahraman düşmanlarını yok ettikten sonra ayılırdı. Kalanı Teks Wiler için çocuk oyuncağıydı.

*Mefisto, çizgi roman kahramanı Teks’in ezeli düşmanlarından. “Mephistopheles”, Rönesans dönemi Avrupa yazınında Hristiyan mitolojisinin şeytanlarından biri olarak belirir. İtalyan Sergio Bonelli Editore çizimlerince yaratılmış Tex’in Mefisto’su buradan esinlenmiştir.

Pandemiyi Yaşarken ve Yazarken

Tekirdağ'dan Kırklareli'ne, Sakarya'dan İstanbul'a, Antalya'dan Burdur'a, Denizli'den İzmir'e sendikal eğitimler için koşturup duruyorduk. O koşuşturma içerisinde, Çin'in Wuhan şehrinde henüz bilemediğimiz bir salgına dair haberlere gazete köşelerinde ya da TV haberlerinde rastlamamış değildik. Sıradan bir haber gibi görünüyordu ve "normal" hayatlarımız içinde sürüklenip gidiyorduk.

Çok değil, bir hafta kadar sonra Pamukale'nin bir otelinde aralarında Çinlilerin de bulunduğu havuza girdiğimi de hatırlayacaktım. Mart ortası gibi, Ankara'ya döndükten birkaç gün sonra yeni gelen haberlerle ve alınan kararlarla "normal" hayatım aniden durdu. Birçoğunun, binlerin, milyonların hayatlarının İstiklâl Caddesinde ya da Tunalı Hilmi'de, Bağdat Caddesi'nde, Kaleiçi'nde veya Kordon'da, Paris'in Şanzelize'sinde veya New York şehrinin Manhattan bölgesindeki 42. Caddesinde durması gibi. Tarihin kırılma anlarından biri başlıyordu. Son kez bir şeyleri hatırladık. Sonra evlerimizde izole durumdayken; TV'lerde hastaneler, hastalar, ambulanslar, ölümler, maskeli insanlar, boş caddelerle distopik diyebileceğimiz görüntüler görmeye başladık. Eşler, sevgililer buluşamadı, çocuklara sarılamadık, kimseyi doğru dürüst öpemedik. Sokaklara, parklara çıkılamadık. Hasta sevdiğimiz dokunamadık, kapıdan bir süt ya da makarna bırakabildik sadece. Hayatta kalabilsinler diye ve belki de istemeden kalplerini kırdık... Mart 2020'de hayatımız insiyatifimizin dışına çıktı. Pandemi hayatıma, hayatlarımıza böyle girdi.

Özcan
KARABULUT

oluşturmaktadır. Elbette hekimler de çalışan kesimi oluşturmaktadır ve pek çok ülkenin aksine ülkemizde hekimler için bile Covid-19 meslek hastalığı olarak kabul edilmemiştir. Nitekim salgın nedeniyle onlarca insan ve çalışan hayatını kaybetmektedir. Salgın ortamında çalışanların sağlığı, güvenliği, gelir ve istihdam güvencesi tehdit altındadır. Covid-19 salgını neo-liberal ekonomik politikaların, dolayısıyla özelleştirmelerin, sağlık kurumlarının özelleştirilmesinin, devletin küçültülmesinin, sosyal harcamaların kısılmasının acil olarak sorgulanmasını gerektirmektedir.

Neo-liberal politikaların yıkıcı etkileri kendini iklim ve gıda krizinde, çevre sorunlarında göstermektedir. Birçok küresel sorun gibi iklim değişikliği ve gıda krizi de farklı boyutlarıyla öncelikle yoksulları ve çalışan kesimleri vurmaktadır. Bunların yanı sıra kadına şiddet ve kadının çalışma hayatındaki, toplumsal hayattaki sorunlarının artması, çocuk işçi çalıştırılmasının yeniden yaygınlaşması da küresel sorunların başında gelmektedir. İşte biz, küresel krizler çağında, tüm eşitsizlik ve yoksulluklar içinde milyonlarca insan olarak pandemi günlerinde hayatta kalmaya çalışıyorduk. İnsani değerlerimizi ye-

Pandemiyi Yaşarken

Dünya önemli siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmelerin yaşandığı tarihsel bir dönemden geçmektedir. Küresel ölçekteki bu gelişmeler; bölgesel savaşlar, iklim değişiklikleri, Covid-19 salgını ve ekonomik krizler olarak sıralanabilmektedir.

Ortadoğu'da, her ne kadar sönümlenmiş gibi görünse de Libya'da ve Kafkaslar'da yaşanan savaşlar, Doğu Akdeniz'deki gerginlikler "büyük savaş" riskini artırırken, yıkıcı etkisini artan mülteci sayısında ve yaşanan "insanlık trajedisi"nde göstermektedir. Savaş ortamından sayıları 4 milyonu bulan sığınmacılarla sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel boyutlarıyla en çok ülkemiz etkilenmektedir. Savaşların önlenmesi ve barışçıl çözümün tesis edilmesi, göç ve sığınmacı sorunlarının çözümü için temel bir koşuldur. Hiç kuşkusuz, bizim beklentimiz ve talebimiz, kalıcı bir barış ortamıdır.

Bölgesel savaşlarla birlikte Covid-19 salgını da insanlar ve toplumlar üzerinde küresel bir tahribat yaratmaktadır. Salgının bir yönü çalışanlar ve toplum sağlığı üzerinde, diğer yönü ise sosyo-ekonomik alanda yarattığı tahribattır. Bu tahribattan sağlık, gelir, iş güvencesi ve sosyal güvenlik hakları açısından en mağdur kesimi çalışanlar

niden hatırlayıp sahiplenebilecek miyiz? Hastalığa karşı aşığı, ilaçları çalışanlara, yoksul halklara parasız dağıtabilecek miyiz? Temiz enerjiyi ve yeşil ekonomiyi savunacak mıyız? Daha kanaatkâr olup, tüketim çılgınlığına son verebilecek miyiz? Dayanışma ve yardımlaşma artacak mı? Kamu girişimciliği ve sosyal devlet yeniden önem kazanabilecek mi? Daha insani, daha özgür ve daha paylaşımcı bir dünya yaratmak için mücadele edecek miyiz? Kısacası, temel ihtiyaçların, bakımın, sağlıklı beslenmenin, eğitimin, barınmanın, kültürel beslenmenin herkes için güven altında olduğu bir dünya yaratabilecek miyiz?

Pandemiyi Yazarken

Sosyal izolasyonun ya da tecridin kötü sonuçlar doğuramayabileceğini, tersine insanların kapandığı evlerinde yaşadıklarını sorgulayıp yeniden değerlendireceklerini, hatta çok daha üretken hale gelebileceklerini düşünen, savunan, hatta bunun deneyimini yaşayan insanlar, yazarlar olmadı değil. Bir tür karantina koşullarında sosyal medyadan bunun farklı örneklerine tanık olduk, içinde yer aldık, neredeyse hepimiz “çevrimiçiydik”, değil mi? Sosyal medyaya, buradan yazarların paylaşımlarına bakınca; kimi yazarların pandemi sürecinden yazarak, yeni kitaplarını yayımlayarak, dolayısıyla adeta güçlenerek çıkacağı şeklinde bir görünüm vardı. Kimi yazarlar için yazmak, her koşulda, pandemi öncesinde ya da sonrasında, sadece yazmak hayatta kalma meselesi olabilir miydi? Böyleyse, bunun itiraz edilebilir bir tarafı yok. Ama kimilerine bakınca, maşallah üretkenliklerinden bir şey kaybetmemiş ya da üretkenlikleri artmış gibi görünüyordu. Ne kadar iyi, ne kadar güzel, değil mi, hâlâ yazabiliyorduk. Evimizde, masalarımızda çevrimiçiydik ve

Covid-19’dan olabildiğince uzaktık üstelik. Diğer taraftan, başta inşaat ve sağlık işkolu olmak üzere birçok işkolunda çalışmak, iş kazasıyla meslek hastalığı arasında ölüm riski ve tehlikesiyle baş başa ekmeğini evine götürmek zorunda olan işçiler, çalışanlar vardı. Bir şey neredeyse kesindi: İşte biz, milyonlarca insan pandemi günlerinde hayatta kalmaya çalışıyorduk.

Burada Giorgio Agamben’in deyişiyle, soru şu: “Hayatta kalmaktan başka ahlaki değeri olmayan bir toplum nedir?” Bu soruyu bir yazar ve bir insan olarak kendimize sorup düşündük mü? Milyonlar bir kez ölmemeye çalışıyordu, biz yazarlar ise iki kez ölmemeye çalışıyorduk. Yazma uğraşını son kertede yaşama arzusuyla, başka bir ifadeyle ölmeme arzusuyla ilişkilendirdiğimizde, pandemi sürecinde kimi yazarlar için bir değil, iki kez ölmeme arzusundan söz etmek mümkün olabiliyor. Agamben’i izleyerek soracak olursak; pandemiyi bir tür fırsata çevirip yazmaktan (konuşmaktan, söyleşmekten), yazdığını ve kendisini görünür kılmaktan başka meselesi veya önemli meselesi olmayan yazarın etik ve politik olarak durduğu zemin neresidir? Artık dünya dediğimiz yeri, insanın insana, insanın doğaya, insanın her türlü canlıya olan kibirden usanmış bir gezegen olarak görüyorsak, biz yazarların bu kibirden payımızı almadığımız düşünülebilir mi? Eh, ne de olsa, pandemi koşullarında online olarak çalışabilen, eğitim alabilen, eğitim verebilen, yazan çizen, yazdıklarını paylaşan, görünür olan bilgi çağının imtiyazlı kitleleri olarak; eve kapansak da, eve kapatılsak da üretime ve hayatımıza devam edebiliyoruz.

Normal hayatlarımızı yaşarken neleri feda etmiştik, yeni normal hayatlarımızda neleri feda etmeye hazırдық? Aşk olmadan, bir insana dokunmadan, öfke duymadan, dayanışma olmadan, sokak olmadan hayat olabilir miydi? Ya edebiyat? Ama yazarın anısı var, hafızası var, diyebilirsiniz, ama bana kalırsa ölümden farksız.

Dijitalleşmenin hızlandığını görüyoruz, daha da hızlanacak, bu belli. Yakında hologram sistemiyle sanal olarak arkadaşlarımızın elini sıkabileceğiz, sanal dokunma hissinin nerelere uzanabileceğini hayal edin artık. Dijitalleşme bir gerçek, ama hayatlarımız ve edebiyatlarımız adına ürkütüğümü itiraf etmeliyim.

Görünen ve bilinen şu ki, salgınlar bitmeyecek. Sırada iklim krizi, gıda krizi var, aslında bu krizlerin içinden geçiyoruz ve yakın gelecekte sonuçları pandemi kadar yakıcı olabilecek. Benim için küresel krizler çağında pandemi süreci yazma uğraşına ve edebiyata değil, börtü-böceğe, doğaya, yeşile, yoksul insanlara, çalışan işçilere, insanlığın ve doğanın ortak geleceğine odaklanmam konusunda bir fırsat oldu. Yolları, denizleri, uç uca parkları, insanları hatırlıyor, yeniden yeniden keşfediyordum ve her birinin ne kadar kıymetli olduğunu anlıyordum. Öyle ki, kendi payıma bir daha hiç yazmayabileceğimi düşündüm ve şimdiye kadar hiç yazmadım.

Erdem
GÜNER

Bir Sanatçı Duyarlılığı
ve Aydın Sorumluluğu
Örneği

Antalya'dan İlhan İrem Geçti

Kendine özgü çizgisiyle 70'li yıllardan günümüze Türk pop müziğinin en önemli isimlerinden olan İlhan İrem'i 28 Temmuz 2022'de kaybettik. Milyonların sevgilisi olan ve "Yazık Oldu Yarınlar", "İşte Hayat", "Konuşamıyorum", "Anlasana", "Terazi", "Sevecen" gibi şarkılarıyla hafızalara kazınan sanatçının ölümünün ardından, Antalya'da yayımlanan bir yazısı yeniden gündeme geldi. Bu özel söyleşide, dönemin Yeni İleri Gazetesi'nin Yazı İşleri Müdürü Ahmet Dökdök ile İrem'i ve pek çoklarının sessizliğe gömüldüğü bir zamanda büyük bir cesaretle kaleme aldığı, "Sevgili Fetuş" diye başlayan mektubunu masaya yatırdık.

1998 yılında Yeni İleri Gazetesi'nde köşe yazıları yazmaya başlayan İlhan İrem, on yıl kadar sonra, gazetenin bir Kasım sayısında, bugün terör örgütü yöneticiliği yaptığı tescillenen Fetullah Gülen hakkında bir yazı yazmış ve kimilerinin "hocaefendi" olarak selamladığı bu karanlık ismi ağır bir dille eleştirmişti. "Mektup" başlığıyla kaleme aldığı yazıdan dolayı tazminat ödemeye mahkûm olan sanatçının yazısının yayınlandığı mecrta, Antalya'nın köklü yerel gazetelerinden Yeni İleri'ydi.

Ahmet Bey AntSanat'a hoş geldiniz. Okuyucularımıza kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

40 yıllık gazeteciyim. Ankara Üniversitesi, Basın Yayın Yüksekokulu mezunuyum. Daha önce 10 yıl Anadolu Ajansı Bölge Müdürlüğü yaptım. Oradan ayrıldıktan sonra, Yeni İleri Gazetesi'nin Yazı İşleri Müdürlüğü görevini üstlendim. Bu görevi yürütürken Eyilik TV adlı televizyonun kuruluşunu gerçekleştirdim. Kurumda yaklaşık 15 yıl genel müdür olarak çalıştıktan sonra emekli oldum ve Beyaz Gazetesi'ni kurdum. Çalışmalarına, bundan 3 yıl kadar önce kurduğum, aynı zamanda bir internet gazetesi olan Antalya Ses'te devam ediyorum.

Yeni İleri Gazetesi, bir dönem İlhan İrem'in de köşe yazılarını yayınladığı gazeteydi. İrem'le nasıl tanıştınız ve

gazetede yazmaya nasıl başladı?

Sonraki süreçte milletvekili ve Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı olarak da görev yapan Menderes Türel, siyasete atılmadan önce Eyilik şirketlerinin genel koordinatörlüğünü yapıyordu ve sanat camiasıyla yakın ilişkileri vardı. Tanıdıklarından birisi, kendisine İlhan İrem'in yazı yazmak istediğini söylemiş. O da "Ben gazete yönetimine söyleyeyim, uygun görürlerse" diye teklifi bana getirdi. Böylelikle İlhan'la tanıştık telefonda. İlhan İrem bizim gençliğimizin şarkıcısıydı. Çok da sevdiğimiz parçalarla o dönem bizleri müziğe bağladı, kendisini sevdirdi. O zamanlar teknoloji bu kadar gelişmiş değildi, yazılarını yolluyor, ben de kayda geçiriyordum. Bir yılı aşkın bir süre haftalık yazılar yazdı. Toplumsal temalı, hümanist konularda yazardı, ama siyasete çok fazla girmezdi.

Size, diğer yazılarından çok daha fazla bilinen ve şu günlerde yeniden gündeme gelen "Mektup"u sormak istiyorum.

"Mektup", Fetullah Gülen'e "Fetuş" sözüyle hitap ettiği, o dönemki icraatlarının toplumu kandırmaya, din istismarcılığı yapmaya yönelik olduğunu; insanları sömürdüğüne kaleme aldığı bir yazıydı. Bana geldiğinde şöyle bir inceledim; dava konusu olabilecek bir yazı olduğunu fark ettim. Her şeyden önce "Fetuş" sözü o günlerde haka-

ret sözü olarak algılanabilirdi. Hani, ismi Fatma olana Fatoş diyebilirsin, ama Fetullah ismine Fetoş demek hakaret içeriği diye düşündüm, ama yazı çok güzeldi; yayınlanmasının doğru olacağını, topluma mesaj vereceğini düşündüm. Çünkü o zamanlar İlhan İrem, Fetullah Gülen'in o kötü yüzünü görmüştü. Yazıyı yayınladıktan, tahmin ediyorum, 3-4 gün sonra. Tekzip göndermeden, doğrudan tazminat davası açtılar. Bir milyon lirahık bir davaydı, ama mahkeme 100 milyon liraya hükmetti, o zamanın parasıyla.

Bugünün 100 bin lirası gibi mi acaba?

O kadar etmez, sanmıyorum; belki bugününün 20 bin lirası gibi bir değer olabilir.

Davayı biz kaybettik. Şirketler grubunun sahibi Bülent Eyilik, avukatlarımızı falan tuttu; ancak o dönemde birçok yargı mensubu Gülen'in koltuğunun altına girmişti zaten.

Dava hem yazara hem yayıncıya mı açılmıştı?

Tabi, tabi, zaten öyledir. Bir yazıdan dolayı dava açıldığında otomatikman Yazı İşleri Müdürü de muhataptır. Yargılandık. Buraya gelmedi İlhan İrem. Davalara ben katıldım avukatla beraber. Rahmetli hafif bir tedirginlik yaşadı; bunları çok iyi tanıyormuş ki, tedirginliği oradan geliyormuş. Beni birkaç defa aradı, yaşittik ama "abi" diye hitap ederdi. "Abi!" dedi, "Bu dosyayla ilgili, bunlar çok kötü niyetliler. Her şeyi yapabilirler". Me-sele parayı ödemek değildi, Gülen'in avukatlarının icra götürebileceğini düşünüyordu. O günlerde burada Fetullah Gülen cemaatinin kasası olarak adlandırılan biri vardı, beni de tanıyor-du. Onunla bir görüşme yaptık. "Yahu! Niye izin verdin?" diye sordu. "Niye vermeyeyim ki!" dedim, "Toplumsal bir konuyu dile getiriyor." O zaman anladım ki ciddiyetle duruyorlar işin üstünde. Sonra biz dosyayı kapattık. Tazminatın bir kısmını ben, büyük kısmını da Eyilik Grubu ödedi. İrem tekrar aradığında, "Dosyayı kapattık. Herhangi bir sorun yok" dedim. "Abi,

yine de belli olmaz, bana ödeme evrakını gönderebilir misin?" dedi. Gönderdim ve o zaman rahatladı.

İlhan İrem'le ilgili neler söylemek istersiniz?

Çok iyi niyetli, insan sevgisiyle dolu, hak-sızlığa gelemeyen, müthiş bir yapısı vardı İlhan'ın. Bazen yazıyı gönderdiğinde arardı, konuşurduk. Toplumu ilgilendiren konularda endişeleri vardı. İyi bir çevreciydi. O zamanlar bu değerleri hiçbirimiz pek bilmezdik, ama o, bu konularda duyarlılığını geliştirmiş, insansever biriydi. Önemli bir kayıp olarak düşünüyorum. Şarkıları da zaten gösteriyor onun hümanist yapısını. Yaşamlarımız anlattığım bu süreçle kesişmiş oldu, ama hiç yüz yüze gelemedik. Bir gün buraya bir konser için geldi, aradı beni; ancak şehir dışındaydım, görü-şemedik maalesef.

Olayın sonrasında herhangi bir baskı gördünüz mü peki?

Yok, hayır. O çevreden, "Niye yayınlanmasına izin veriyorsunuz bu tür yazıların?" gibisinden; böyle, aba altından sopa gösterir edasıyla, "hocaefendi çok kızdı!" türünden şeyler söyleyenler oldu. "Sen Antalyalı sevilen bir isimsin. İstiyorsan devreye gireyim" diyenler de... "Yok"

dedim, "Gerek yok." Tazminatı ödedik, kapandı, bitti. "Hocaefendileri" o parayı yemiş midir, bilemiyorum. Ama İlhan İrem çok muhterem bir insandı. Bazen şöyle düşünüyorum; onun gibi sanatçı kimliğine sahip bir insan Gülen'in kötü yüzünü gördüğü halde kimi devlet yöneticileri nasıl oldu da göremediler! Buna çok şaşırımdır. Fetullah Gülen'in ne kadar terörist bir yapısı, ülke aleyhine icraatları olduğu sonradan fark edildi ve bence tehlikenin ucundan dönüldü. İşte İlhan İrem o tehlikeyi ta 15 küsur yıl önceden görmüştü.

Mektup

"Sevgili Fetoş,
Seni çok özledik, neredesin?
Rakı içmezsin bilirim ama
şiş kebabını, boğazlı, İstanbul'u hiç mi
özlemedin?
Tedavilerin bitmedi mi?
Amerikan ellerinde bir başına
neylorsin? Ne yersin? Ne içersin?
Buraları sorarsan, her şey çok yolun-
da(!)
Bir sürü uluslararası uzlaşma
toplantılarında koltuğun boş kalıyor,
üzülüyoruz...
Korkma, gel artık!
Vatanına dön!
Biliyorsun, başbakanımız bile senden
sitätyle bahsediyor...
Senin nuru tarikatın, taydalı tarikatlar klas-
manında her zaman bir numara...
Biraz daha nobran, biraz daha akılsız takılan
şeyh Mehmet, gözallına alındı ama sen korkma
geç!
Ele geçen talihsiz video kaset dışında, ne
hinoştu hindsindir sen!
Devlete çöreklediğin bunca kadrolarla, bütün
suçlamalardan tereyağından kıl çeker gibi
sıyrılırsan!...
Alt tarafı DGM'de vereceğin bir ifade, niye
korkuyorsun?
Hükümetinden sual olunmaz!
Sen ne yüce insanısın Fetoş!...
Yeni dünyalardan, 'tez ezan okunsun' deyip,
bir vahiy seslendirdin...
Sana şükürler olsun. Tüpraş yangını o anda
sonu verdii!
Sana inanıyoruz...
Lütfen bizi daha fazla bekleme, dön artık!..
Bırak bizi, Türkiye'yi, gezegenleri, samanyolu
galaksisi öksüz kalde sensiz...
O uhrevi kişiliğinle, insanlığımıza 'kapılar' aç,
'köprüler' kur geleceğimize...
Sana inanarak, banknotlarla uzlaşp hoşgörü
yoluna serilenleri böyle öksüz bırakmaya
hakkın var mı?
'Geceyi örten musiki' içinde senin o nuru
siluetini görelim artık!
Gel hocal!

**İlhan
İREM**

Gel hocaefendi, gel artık!
Türkiye'de kavga konusu olan laik-
lik uygulamalarının, eğitim
kurumlarına da yansarak ülkenin
dirlik, düzenlik ve bekası adına olum-
suz sonuçlar doğurduğunu' buyur-
muşsun...
Ne kadar doğru!
Seni bütün yüreğimle alkışlıyorum!
Mürşidim;
Çok haklısın...
Bunlar demokrasiyi bilmiyorlar,
Demokrasi, çok sesliliktir,
uzlaşmadır...
Yargıtay Başkanı da söylemedi mi?
Özgürlüklerden korkmayacaksınız!
-Evvvelallah, hepimiz Atatürkçüyüz!
Dincilere, nurculara, künçülere, mandaçlara,
sonuna kadar özgürlük vereceksin ki;
Bütün bu hainliklere karşın, ayakta kalabilirse
demokrasi ve tece, o zaman; biz onun devrim-
lerine ve gücüne inanırız, değil mi?
Demokrasi; 'Kendini korumasız kılarak, yok
edilme özgürlüğünü sunmalı yobazlaral!
Sevgili Fetoş,
Hakkıns!
Bunlar laik değil, laikçi!
Din ve devlet ilişkilerini de yanlış biliyorlar...
Özgür batı ülkelerindeki gibi, bir türlü
bağımsız bırakmıyorlar dini...
Toplumcu oluşturulan bütün renklerimizle
sevselim, uzlaşalım, daha güzel bir Türkiye'nin
hoşgörülü mozayığında buluşalım... Değil mi?
Sen ki emekli bir valzsin.
Etin ne, budun ne?
Türki coğrafyada, hatta sınır tanımayarak
kıtalar ötesinde gerçekleştirdiğin bu eğitim
seforberliği, olsa olsa senin kutsal diyarlarda
sivrisinek sokmasıyla uhrevi kişiliğini kanıtlar...
Bir video kasetteki görece hainliklerinden
korkma da, gel hocal!
Sana inanıyoruz(!)
Türkiye Cumhuriyeti'nin, Kemalist devrimlerin
sarsılmaz bekçileri olarak, seni bu coğrafyada
bakıyoruz!
Gel de, içten pazarlıklı hayallerinin hiçbir
zaman gerçekleşmeyeceğini yakından gör!

“Antalyalı Olmak, İçindeki Dağları ve Denizleri Keşfetmektir”

AntSanat'ın Güz 2022 sayısının konuklarından biri, başarılı bir yerel yönetici olmanın dışında, gerçek bir kültür ve sanat adamı olan Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal.

Başkan'la, Gazipaşa Sumak Yaylası'ndan Kemer Ovacık Köyüne, Kaleiçi'nin tertemiz sokaklarından denizin sonsuz maviliğine uzanan, içinde bolca anı ve geleceğe dair hayaller barındıran keyifli bir sohbete daldık.

Nurcan
Barcin
TAŞDEMİR

Antalya'ya ilişkin ilk anılarınız nelerdir?

Antalya'ya ilişkin ilk anım, Gazipaşa Sumak Yaylası'nda sütü yakma sonucu oluşan, kazanın dibindeki çok lezzetli kısmı babaannemin bana yedirmesidir. İkinci bir anım, 1973 seçimlerinde, babam Kemer Ovacık Köyündeysen Cumhuriyet Meydanında Deniz Baykal'ı dinlediğim çok coşkulu bir mitingdir. Bir başka anımı daha aktarayım: Serik Sarıabalı Köyünde annemin babası olan dedemin bozuk para torbasından bana para çektirmesidir. Antalya ile ilgili hafızamın başlangıç anıları bunlar, ama tabii Antalya ile ilgili bütün anıları anlatmaya kalkışsam herhalde üç gün konuşmamız lazım.

Nasıl bir çocukluk ve ilk gençlik yaşadınız? Hatırladıklarınıza neler ilave etmek istersiniz?

Babamın öğretmenlik yaptığı Ovacık Yaylasında kış anılarım; kayak ve kızak anılarım var. Yine Sumak Yaylasında ağacın başına yaptığı küçük düz alanda ders çalışan ortaokul öğrencisi amcama refakat etmek var; Serik Sarıabalı'da ırmakta ağ çeken, balık avlayan dayılarıma refakat etmek var. Sonrasında devlet parasız yatılı okulu sınavlarımı kazanarak Antalya Lisesi pansiyonunda geçen bir yılın ardından 12 Eylül ile birlikte İzmir'de bir devlet yurduna nakledilmek var. Onlar biraz tatsız anılar; yatılı okul yılları biraz kendi halimizde geçti. Ardından, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirir bitirmez Antalya'ya döndüm.

Başarılı bir öykü kitabı yayınladınız (“Lavinya'nın Aşk-İmtihanı”). Ayrıca üniversite yıllarından bu yana edebiyatla ilişkinizi ve üretimlerinizi biliyoruz. Öykülerinizi veya ürünlerinizi oluştururken yaşadığınızdan ve geçmiş yılların Antalya'sından faydalandınız mı?

Çok faydalandım; zaten yaşamışlıklardan alıyoruz hepsini. Hemen hemen bütün imgeler hayatın içinden akıp geliyor. Onun dışında insanların normalleştirdiği çelişkili, sürpriz şeyler öykü konusudur benim dünyamda.

Çelişkiler, çatışmalar, onların hafif karikatürize halleri, normalleştirilmiş anormallikler... Bunlardan öykü çıkar; hep yaşama dair, coğrafyaya, kültüre dair şeyler... Antalya her aşamasında muhakkak var.

Bunca yoğunluğunuz bir yana, yeni öykü ya da edebî ürün çalışmalarınız var mı?

Notlarım birikiyor, ama günlük hayattan kopup yaratıcı dünyaya geçmemi sağlayacak kadar boş vaktim olmuyor. Bunun için en az üç-dört günlük bir sıyırılma, yoğunlaşma gerekir, ardından yazmaya başlayabilirsiniz; en azından bendeki pratik böyle. Bu kadar uzun boş vaktim olmadığı için sadece notlarım birikiyor; bir gün hepsini birden yazarım belki. Notlar alıyorum; hayatın içindeki gariplikler hiç bitmiyor, ama yazamıyorum. Bir sene boş kalabilsem, notlarımla birkaç kitap daha yazarım belki. Benim için notlar önemli; gözlemlerime, hayattaki garipliklere dair bir cümlelik bir notum varsa bir öykü yazarım zaten, ama dediğim gibi, kopabiliyorsam.

Usta yazarlar genelde zor zamanlarında, kendini ifade etmek için başlıyor yazmaya, siz de bu duygularla mı yola çıktınız?

Babam yazar-çizerdi, ilkokulda başladım yazmaya; tabii zor geçen yılların da büyük etkisi var, o yıllar belki çekilen sıkıntılar insana derinlik katıyor; içe dönme, kendi iç dünyanda derinleşme yeteneği katıyor. Bunlar yazıyı güçlendiriyor muhakkak; dünyadaki örneklerle bakarsak da sanatsal üretimi güçlendirdiğini görebiliriz.

Hafıza konusunda zayıf bir toplum olduğumuz söylenir. Derinlemesine düşününce neleri unuttuğumuzu ya da toplum olarak neleri anımsamamız gerektiğini düşünüyorsunuz?

Bizi biz yapan estetik, kültürel değerlerin gelecek için yorumlanması, yerelden bütün dünyaya ve evrensele uzanan bir bakış açısına sahip olunması toplumsal saflaşmaları insanların kişiselleştirmemesi... Hayata geniş bakabilmek çok değerli, çok önemli. Zaten toplumlar geleceği kurgularken geçmişle ve yaşadığı anla ilgili geleneksel, modern, yerel ya da evrensel bütün tatları, kültürel öğeleri, tarihi bilinci, hümanizmayı sırtında taşıyıp geleceğe doğru bir biçimde aktarabiliyorsa geleceği de doğru yorumluyor. Toplumların çalışmaları o durumda çok daha verimli; zengin, demokratik ve hoşgörülü oluyor.

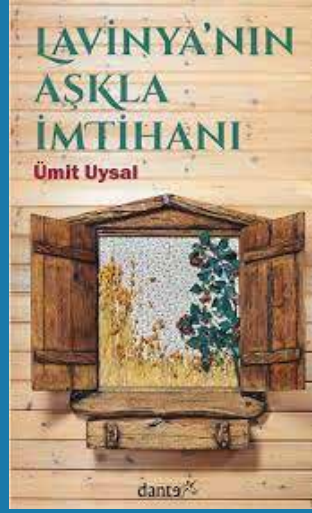
Bu kentin sizi en çok etkileyen yönleri neler?

Bu kentin geçmişten geleceğe hikâyesi beni çok etkiliyor. Antik kentleri, uygarlıkları, denizleri, dağlardaki harabeleri, dağlarda uzun yıllar yaşamış Yörükler ve onların hikâyeleri... Sonra geçitler, ırmaklar, şelaleler, mağaralar, kanyonlar, oralarda yaşanmış aşk ve kahramanlık öyküleri... Ovaları, ovalarında yetişen bitkiler, o bitkilerin dibine can suyu gibi dökülen alın teri; kısacası bu kentin her şeyi. Dünyanın ya da Türkiye'nin her yerinden toplanan insanları, onların getirdikleri kültür parçaları... Şehrimizin gündelik yaşamında devam edip giden o hoşgörü, burada yaşamaktan onur duyma, coşku hissetme hali... Bunların hepsi çok etkileyici.

Bir bütün olarak baktığımızda Antalyalı olmak ne demektir, neyi ifade eder?

Antalyalı olmak dünyalı olmaktır; efsanelerin, uygarlıkların arasında dolaşmaktır. Antalyalı olmak, içindeki dağları, içindeki ovaları, içindeki denizleri keşfetmektir. Antalyalı olmak, Nazım'ın deyişiyle insana dair hiçbir şeye şaşırılmamak demektir. Antalyalı olmak bütün kültürlerin, bütün farklı yaşam şekillerinin barış içinde bir arada süzülerek yaşadığı yeri kanıksamak demektir; aynı zamanda insanı, coğrafyayı, şehrini, ülkeni ve insanlığı sevmek demektir.

Yerel yönetim olarak değerlerimizi unutmamak, yerelden evrensele ulaşmak adına yörük şenliklerinden komşu

buluşmalarına, Kaleiçi Fest'ten Edebiyat Günleri'ne pek çok etkinliğe imza atıyor, yoğun göç alan bir bölgede kent kültürünün oluşmasına katkı sağlıyorsunuz. Bu kapsamda daha farklı kültürel çalışmalar gündeme gelecek mi? Ayrıca sözünü ettiğimiz Kent Kültürünün oluşması konusunda neler söylemek istersiniz?

Bana göre bağlayıcı olan taleplerdir. Yerel yönetimler halkın vergisini kullanarak görev yaparlar, gerçeklikle ve insanların paylaşımıyla bağını koparmamaya; şehrin dinamiklerinin taleplerine sosyal, siyasal, iktisadi gerçeklere uygun şekilde yeni yaklaşımlar ortaya koymaya çalışmalıdırlar. Bizler, şu anda var ettiğimiz standarttan çok memnunuz; on bir irili ufaklı buluşma, festival,

gösteri, birden fazla güne yayılmış irili ufaklı organizasyonumuz var. Türkan Şoray Kültür Merkezi'mize yıl boyunca Türkiye'nin en dinamik ve başarılı oyunları, konserleri gelmeye devam ediyor. Kaleiçi Old Town, kültür varlıklarını restore etmeye ve korumaya yönelik gerçek bir festival; büyük bir uluslararası network'u var. Beş yüz kentle yazışıyoruz; antik kente sahip beş yüz kentle arkadaşız; bir kısmıyla da kardeş olacağız. Bundan yedi-sekiz yıl önce, saat 17.30'dan sonra güvenlik görevlilerinin dahi girmekte zorlandığı bir Kaleiçi'nden, 12 ay boyunca turizm yapan bir Kaleiçi'ne geldik. Türkiye'de kentiçi turizmini üretmiş tek yerleşim birimi olduğumuzu söyleyebilirim. Seyahat acentelerimizin ve otelcilerimizin büyük çabalarıyla süren kitle turizminin yanı sıra, bir kültür turizmi de üretmeyi başardık. Bu, kültür ve sanatın turizme dönüşmesi, gelişerek sosyo-ekonomik şartları ilerletmesi halidir. Bunu hayatın her alanında denemeli, süreç içinde yeni çalışma modelleri oluşturabilmeliyiz.

Muratpaşa Belediyesi'nin öncülüğünde, Türkiye'nin beşinci büyük kenti olan Antalya'nın tek sanat dergisini çıkarıyoruz. Dergimizde bugüne kadar sayıları yüze yaklaşan yazar, çizer ve kültür insanının ürünleri yayınlandı. AntSanat'ı nasıl buluyorsunuz, derginin daha nitelikli bir hale gelmesi için düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

Başından beri konuştuğumuz ve hedeflediğimiz bir şey var: Sanatın toplumsal aksımı genişletmek, gelenekseli kapsayan bir evrensel içerikle, insanların günlük hayatları içindeki sanatsal ve estetik olanı keşfetmelerini sağlamak. Bugüne kadar büyük oranda bu hedefe yakın sayılar çıktı, bundan sonra da gelişerek devam etmeli. İnsanların estetik duygularını kendilerine göstermek, kendilerinde olanı evrensele eklemelerine yardımcı olmak; bunu da entelektüel kibirden uzak, uygun bir dille paylaşarak yapabilmek düşüncemizi sürdüreceğimize inanıyorum.

**BURADA GÜNÜN İŞLERİNİ BİTİRDİKTEN SONRA BEKLENMEDİK BİR ŞEY
OLMAZSA GÖNÜL RAHATLIĞIYLA UYKUYA GEÇEBİLİRSİNİZ / İYİLEŞTİRİCİ
UYKU SİZİ BEKLİYOR OLACAKTIR / ACI ÇEKMiŞ DÜŞLERİNİZİ
DİNLENDİREBİLİRSİNİZ**

Bu tepeleri
rüzgârlı gecelerde
aşağıdaki denizin kabaran dalgaların yankısı
ve çakalların uluması doldurur. Biz aşağıda,
sahilde,
yukarılardan gelen bu dalga ve çakal seslerini dinleyerek
güven içinde olduğumuzu düşünürüz.

Kökleri demir gibi sert kayaları saran günnük ve harnuplar susuzluktan kırılırsalar da hiç öyle görünmezler, sanki her şey yeşil yolundadır. Lavaboya eğilip yanan yüzümüzü yıkarken aklımıza gelir bu, aynaya baktığımızda bir anlığına rüzgârda sallanan günnük ve harnup dallarıyla yüz yüze geliriz. Yoktur öyle bir şey: Aynadan zaman geçiyordur. Aynadan geçen zamanı ikindiye zor yakalarsın!

Sanki, buralara uzak, çok çok uzak, kaynayan şehirlere gelmişiz de..
buraya gelirken
izlerimizi tamamen kaybettirdiğimizi sandığımız her şey,
şimdi bulunduğumuz yere kadar adım adım bizi takip ederek gelmiş ve sonunda bizi yeniden ele geçirmek üzere son hazırlıklarını gözden geçirmektedirler.

Burada günün işlerini bitirdikten sonra beklenmedik bir şey olmazsa gönül rahatlığıyla uykuya geçebilirsiniz.
İyileştirici uyku sizi bekliyor olacaktır.
Acı çekmiş düşlerinizi dinlendirebilirsiniz.

Muzaffer Kale (*)

(*) 1957 doğumlu. Öğretmenlik yaptı. Şiir ve öykü kitapları var. İzmir'de yaşıyor.

antsanat

Gülcan Yıldız

Gülcan 2022

Sinan Demir

DOSYA:

“HATIRLAMAK-UNUTMAK”

Ya Şimdi ve Gelecek?

Ferruh
TUNÇ

Hepimiz önceleri bütünüyle özdeşleştiğimiz, onun içinde eridiğimiz, ona tümüyle ait olduğumuz için onu anlayamadığımız, tartımlayamadığımız bir dünyaya doğar, onda yaşar, sonra da büyüüp olgunlaşarak onun dışına, gurbetine düşeriz. Tıpkı Tevrat'ta anlatıldığı ve tek tanrı öteki kitaplarda tekrar edilen Adem ve Havva'nın, mutlak bir mutluluk mekânı olan cennette yılanın 'iğvasına' uyararak yasak elmayı yemelerinin ardından içine düştükleri durumdur bu: Artık gözün perdesinin kalkması ve dün gör(e)mediklerini görmesi, kulağın açılması ve eskiden duy(a)madığı sesleri duyması; tenin dokunduğu yerde dikene, dilin tattığı yerde acıya rastlamasıdır söz konusu olan.

Çıplaklığımızın, cahilliğimizin keşfi de diyebileceğimiz; algının, kavrayışın, duyuşun, inancın, nesnellikle kendi arasındaki uzaklığı fark etmesi ya da onu bizzat oluşturmasıdır. Bundan böyle, eskide kalan mutlak mutluluk ülkesini (İthaka, Kızıl Elma vd.) hep özleyecek (Nostalji) ve oraya dönmeye çalışacaktır (Nostos, Sila-i Rahim vd.) insan soyu.

Yazarların, şairlerin sanat eserlerinde yolculuk metaforunu sık kullanmaları bu yüzden bizi hiç şaşırtmaz. Sanatın 'kendiliğinden' ('kendisi için', 'özerk' değil) yapıldığı eski zamanlarda, edebiyatın öncülü olarak andığımız destanların hemen hepsinin birer göç ya da yolculuk anlatısı olması, insandaki sanatsal yaratı itkisinin bir şekilde ayrı düştüğü cennetine/vatanına kavuşma arayışlarından güç aldığı savını destekler. Hemen hemen bütün destanlarda bir şekilde kaybolan bir "habitus"un (bir yaşama alanı, bir kültürel bütünlük) yeniden oluşturulması, bulunması için çıkılan bir yolculuğun olduğunu görürüz: Homer'in kahramanı Odysseus; yazgısı tarafından uzak düşürüldüğü (buna Truva Savaşı da diyebiliriz), fakat ona dönmek üzere fiziki bir yolculukta olduğu yurdunda onu bekle-

diğine inanır kaybettiği habitusunun. Yurdun adı İthaka, yolculuğunun adı Nostos'tur. Uruk kralı Gılgamış, önce düşmanı sonra çok yakın dostu olan Enkudu'yu kaybedince, Tufan'la başa çıkmış ölümsüz Utnapiştim'e gider ve ondan Tufan'ın hikâyesini dinler, ama en önemlisi su altında yetişen ölümsüzlük otunun sırrını öğrenir, otu bulur, çıkarırsa da yılanı kaptırır!

Böylesi anlatıların hepsinde kahramanın, içinde olduğu yolculuğu salt kendi serüveni olmaktan çıkarabildiğini görürüz. Göze alma cesareti, sürdürme dayanıklılığı, baş edebilme becerisi ve hüneriyle kendi serüvenini yeryüzü yazgısının ipini elinde tutan tanrıların da bir kavgasına dönüştürmeyi, onlar arasındaki rekabeti ya da savaş kızıştırmayı, daha ötesi, sahnesinde rol aldığı zamanda, kültürel iklim ve coğrafyada kendisi kadar cesur, kararlı, bilge ve becerikli olamayan (kahraman olmayan) yığınların esin kaynağı olmayı başarır destan kahramanı. Ne ki sonuçta kahraman, hep kadere/gerçekliğe karşı bir yolculuğa çıktığı için, hedefine varamaz ama bu yolculuğun öteki insanların, sıradan olsa da türlü yaşamsal deneyimlerinde referans olarak kendilerini bir yere kadar

kahramanlaştırdıkları ya da doğruladıkları insani bir ışıltı, duygusal bir yücelim kaynağı olmasını sağlar.

Sanata henüz sanat adı konulmayan zamanlarda gerçekleşmiş olsalar bile destanların yaratım, iletim ve yeniden yaratım döngüsünü dikkatli bir şekilde ‘sanatsal deneyim’ süreci olarak adlandırabiliriz. Bu sanatsal deneyimde bir yan, eserdeki kahramanın serüvenine (olaylarına ve görünümüne) tanıklık etmek ya da katılmak -belki de özdeşleşmek- ve kendi sıradanlığından kurtulmak şeklindedir, dinleyen ve/veya yeniden anlatan için. Öteki yanı ise, olaylar ve görünlümlere bütünlük veren kurguya, onu gövdeleyen ve dengeleyen öykü birimlerine (anekdot ve epizotlara); ona rengini, kokusunu, etkisini, veren ‘anlatı’ teknikleri ve ‘dil’ hünerlerine tanıklık etmek veya farklı derecelerde ona katılmak, yaratmak şeklinde olur. Sanatsal deneyimin daha başka boyutları da vardır elbette ama eskil anlatılar modern/özerk estetik deneyimler olma yolunda daha çok bu iki özelliğini belirginleştirerek ilerlemiştir denilebilir. Daha doğrusu, bu iki özellik üstünden kendini dışa vuran ‘insanlık durumları’ ile kurduğu ilişkiden doğru ilerlemiştir eski anlatılar, özerk estetik yaratılara doğru.

Denilebilir ki sanat; en eski örnekleri olan destanlarda da olduğu gibi, insanın kendini ve dışındaki nesnellığı, duyuş ve sezışleri üstünden, estetik formlara, bütünlüklere ve deneyimlere dönüştürmesidir. Bu yolla insan nesnellik ile arasındaki kopukluğu fark etmekte, uzaklığı belirginleştirmekte ve/veya bir şekilde bunları azaltmakta, kapatmakta; yani kendini duyumsal ve sezgisel olarak ‘oryante’ etmekte, ‘yerini yurdunu’ belirlemektedir. Sanat hakkında; insanın kendine mekân, zaman ve toplumsal varlık içinde güzelliğe, duyuşa ve sezışe ilişkin referanslar yardımıyla bir konum elde etmesidir diyebiliriz. Sözün başındaki benzetmemize sadık kalırsak; insanın, yitık yurduna ve kayıp cennetine göre yerini keşfetme çabası, ona olan mesafelerini duyuşlar, sezışler, kestirimler ile belirlemesidir bir bakıma sanat.

Evet, böyle bir genelleme yapılabilir sanat için ama yine de onun ‘kendiliğinden’ özelliğini aşık ‘kendisi için’, ‘özerk’ konumuna yükseldiği ‘modern zamanlar’ ile öncesi arasındaki konum arayışları yine de birbirinden oldukça farklı özellikler gösterir. Modern zamanlarda da sanatsal deneyim, evet, bir yer yurt edinme, yeniden var olma oryantasyonu gibi görünür ama, örneğin, mistik bir yitişin ana yurdunu mucizevi

bir şekilde bulmak üzere umarsızca aranmak eylemine saplanıp kalarak gerçekleştirmez kendini modern edebi kahraman. Bunun yerine, eskil atalarınınkine benzer varoluşsal kayıp hissini; ‘şimdi, burada’ ve ‘gelecekte’ insan tahayyülü, erdemi ve emeği ile ortaya konulabilecek, yaratılabilecek somut karşılıklarla ‘telafi etme’nin yollarını arar. Tarihsel olarak devrimci olan modern estetik; insanın varsayımsal kozmolojik-teolojik geçmişe dönme arzusunu temsil eden bir çeşit nostaljiyi tahrik etmek yerine, mirasçısı olduğu bu insani kayboluş ve eksiklik duygusunu şimdide ve gelecekte giderecek estetik- ön deneyimleri, düşsel tasarımları ve sanatsal ütopyaları yaratmaya ve bu sırada hem kendini doğrulamaya hem de bundan varoluşsal bir haz almaya yönelir.

Vardıkları yer ayrıca tartışılmalıdır fakat, hepsi modern sanatın yüzleri olan romantizmin, izlenimciliğin, ‘avanguardia’nın, modernizmin tarihsel olarak ortaya çıkışları bu bakış açısından da okunabilir. Modern sanat akımlarının hem sanatsal deneyimin doğası hem de tarihsel olarak ortaya çıkışlarındaki karmaşık koşulları yüzünden bu tarihsel konumlanışlarını zaman zaman tam belirginleştiremediklerine ya da koruyamadıklarına, modern öncesi bilinç ve yaşam formlarıyla, neo klasizm, neo konservatizm, neo mistisizm gibi adlarla yeniden ve daha yakın ilişkiler kurmaya yönelebildiklerine tanık olmamız, andığımız bu çekirdek özelliği gölgelememelidir.

Unutmak ve Hatırlamak başlıklarının özgürce, farklı bakış açılarıyla ele alınması amacıyla ana konu olarak belirlendiği Antalya Edebiyat Günleri’nde bu zihinsel kavramların birçok boyutunun ele alınacağından kuşkuymuz yok. Kendi payıma, birbirinin yazı ve turası ya da varlık ikizi olan bu tek insani deneyimin, ‘progresif’ (ileriye doğru) bir tahayyülle olan bağımlı kurarak ele alınmalarının oldukça önem taşıdığına inanıyorum: Bu günlerde adeta mutlak, has, iyi ve zamansız bir çeşidi varmış gibi sözü edilen sanat ya da edebiyata bu ve benzeri tarihsel perspektifler açısından bakar ve gördüklerimizi birbirimizle dayatmacı ya da ders verici tonda olmayan saygılı bir dille konuşabilirsek, bir yandan onu kerameti kendinden menkul bir insani pratiğe indirgememiş ve edebiyat eseri yaratanlarla onları okuyanlar olarak sorumluluk üstlenmiş olur, bir yandan da son on yıllarda genel olarak sanata, kültüre ve siyasete egemen olan kesif nostaljinin geleceksizlikle ilişkisine işaret edebilmiş oluruz.

Başlangıcından Günümüze Antalya Edebiyat Günleri Antalya Diye Uzun Bir Öykü

2015 yılında “Antalya’ya edebiyat çok yakışıyor” diye çıktığımız yolda yedinci yıla girdik. “Öykü insandır, yaşamdır” diyen Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal, “Ülkemizin önemli edebiyatçıların bir araya geldiği Antalya Edebiyat Günleri’nde, barış, kardeşlik ve sevgiyle Antalya’nın öyküsünü hep birlikte yazacağız” vurgusu yapmıştı. Ödülleri, söyleşileri, sergileri, öykü ve şiir okumaları, dinletileri, atölyeleri ve edebiyat patikasıyla Antalya Edebiyat Günleri’nin altı yılını ‘unutmamak üzere’ Antalya’nın kültür sanat tarihine ve AntSanat Dergisi’ne kaydedelim dedik.

Hülya
Arslanbay
ÖZYOL

Antalya’ya Onur Verenler

Antalya Edebiyat Günleri’nin onur ödülleri Füzuran ile başladı. Füzuran’ın ardından 2017 yılında Zülfü Livaneli’ne sunulan onur ödülü, 2018’de şiirde Ahmet Telli’ye, öyküde Adnan Özyalçınmer’e, romanda İnci Aral’a verildi. 2019’da onur ödülleri sahipleri Lale Müldür ve Osman Şahin, 2020’de Erdal Alova ve Latife Tekin, 2021’de ise Cevat Çapan ve Buket Uzuner’in oldu.

En İyi Öyküler Antalya’da

2015 yılında, Antalya Edebiyat Günleri kapsamında öyküyle ilgili iki yarışma gerçekleştirildi. İlk yarışmada bir yıl öncesinde yayımlanmış ve daha önce ödül almamış öykü kitapları değerlendirilirken, ikinci yarışmada Antalya’da yaşayan genç öykücülerin, “içinden Antalya geçen” öyküleri yarıştı. Füzuran, Faruk Duman, Aysu Erden, Özcan Karabulut, İbrahim Karaoğlu ve Ayşegül Tözere’nin oluştuğu jürinin değerlendirmesi sonunda En İyi Öykü Kitabı Ödülü’nü “Sonunda Herkes Yalnız” kitabıyla Hasan Özkılıç aldı.

Genç Öykü Yarışması’nın üniversite kategorisinde “İsimsiz Bir Cölün Kıyısı” isimli öyküyle Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi öğrencisi Hasan Yayan birinci olurken, “İşler” isimli öyküyle Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi bölümü öğrencisi Muhammed Demir

ikinci seçildi. “Bahar Telaşi” isimli öyküyle Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisi Hakan Sinek ise üçüncülük ödülünü kazandı.

Genç Öykü Yarışması’nın lise kategorisinde, “Hayal Et Antalya” isimli öyküyle Güzeloluk Anadolu Lisesi’nden Kazım Kava Özbey birincilik, “Geride Kalan Kesitler” isimli öyküyle Hasan Çolak Anadolu Lisesi’nden Hazal Özer ikincilik, “Son Randevu” isimli öyküyle de Antalya Anadolu Lisesi’nden Ecem Coşan üçüncülük ödülünü aldılar.

2017 yılında Antalya Edebiyat Günleri kapsamında verilen Öykü Ödülleri yarışma formatından ödül sistemine dönüştü. Aysu Erden, Ayşegül Tözere, Faruk Duman, İbrahim Karaoğlu, Özcan Karabulut, Feyza Hepçilingirler ve Hasan Özkılıç’tan oluşan jürinin yaptığı değerlendirme sonunda En İyi Öykü Kitabı dalında “Kuyuda” kitabıyla Belma Fırat, En İyi İlk Öykü Kitabı dalında ise “Şu Yağmur Bir Yağsa” ile Kamil Erdem ödüle değer görüldü.

Kamil Erdem 72 yaşında yayımlanan ilk öykü kitabıyla 2. Antalya Edebiyat Günleri’ne damga vurdu.

2018 yılında Özcan Karabulut, İbrahim Karaoğlu, Ayşegül Tözere, Belma Fırat ve Ercan Yılmaz’dan oluşan jüri değerlendirmesi sonunda En İyi Öykü Kitabı ödülü “Kamçılanma Mesafesi” kitabıyla Zeynep Uzunbay, En İyi İlk Öykü Kitabı ödülü ise “Ev Yapımı Hüzünler” ile Oğuzhan Yeşiltuna’nın oldu.

2019 yılında Özcan Karabulut, İbrahim Karaoğlu, Ayşegül Tözere, Faruk Duman ve Zeynep Uzunbay’ın değerlendirmesiyle

En İyi Öykü Kitabı Ödülü “Kimsenin Bilmediği İnsanlar” kitabıyla Kadri Öztopçu’nun, En İyi İlk Öykü Kitabı Ödülü ise “Sessiz Şarkıcı” kitabıyla oyuncu Caner Cindoruk’un oldu. Rahatsızlığı nedeniyle ödül törenine katılmayan Kadri Öztopçu’nun 2020 yılının başındaki vefatı bizleri derinden üzmüştü. Öztopçu’nun ödül töreninin gönderdiği mesajı ise veda niteliğindedeydi sanki: “Seçici kurul, Kimsenin Bilmediği İnsanlar’ı Yılın En İyi Öykü Kitabı ödülü ile onurlandırırken, sadece bir kitabı ve onun yazarını değil, kimsenin bilmediği insanları da onurlandırmıştır. Bunun için kendilerine ayrıca teşekkür ederim. Peki, kim bu kimsenin bilmediği insanlar dersiniz... Onları kimse bilmiyor. Hoşça kalın.”

2020 yılında salgın günlerinin en iyi öyküleri İbrahim Karaoğlu, Özcan Karabulut, Ayşegül Tözere ve Faruk Duman tarafından belirlendi. En İyi Öykü Kitabı ödülünü “Mesafenin Şiddeti” kitabıyla Yalçın Tosun ve “Lodosla Gelen” kitabıyla Jale Sancak paylaştı. En İyi İlk Öykü Kitabı ödülü de iki isme gitti. Baran Güzel, “Her Kötü Gecedden Sonra” ve Ferit Sürmeli, “Burası Henüz Hiçbir Yer” isimli kitaplarıyla ödüle uzandı. Pandemi nedeniyle ödül töreni gerçekleştirilemedi; ödül heykelcikleri sahiplerine yaşadıkları şehirlerde teslim edildi. Edebiyatçıların mesajları ise video ile sosyal medya aracılığıyla okurlarına ulaştırıldı.

2021 yılında jüri üyeleri Ayşegül Tözere, Özcan Karabulut, İbrahim Karaoğlu, en iyi öykü kitabı değerlendirmesinde Jale Sancak ve en iyi ilk öykü kitabı değerlendirmesinde Baran Güzel’den oluştu. En iyi öykü kitabı ödülü “Uzak Değil”le Eylem Ata Güleç’in olurken, en iyi ilk öykü kitabı ödülünü “Sırça Kanatlar”la Derya Sönmez aldı.

Edebiyatın Sergileri

Antalya Edebiyat Günleri, edebiyatla plastik sanatları bir araya getiren sergilere de ev sahipliği yaptı. Etkinliğin ikinci yılı olan 2017’de, Ahmet Telli şiirlerinin sanatın farklı formlarında yeniden yorumlandığı “Renkler, İmgeleler, Sözcükler: Ahmet Telli” sergisi Muratpaşa Belediyesi Fuayesi’nde açıldı. İbrahim Karaoğlu’nun küratörlüğünü yaptığı sergide Türkiye’de ilk kez bir şairin şiirleri, çok sayıda sanatçının yapıtlarında, görkemli bir görsel yansımayla sunulurken; sergi için dünya çapında üne sahip heykeltıraş Metin Yurdanur şairin en unutulmaz gülümseyişini heykelleştirdi. Yunus Tonkuş ve Tülay Özler Çelikel de şairin şiirlerini heykele dönüştürdü.

3. Antalya Edebiyat Günleri ise, edebiyat-resim ilişkisinin sürpriz yansımalarını içeren Orhan Zafer’in “Don Kışot’un İzleri” sergisini edebiyatseverlerle buluşturdu. Goslar Modern Sanatlar Müzesi’nin koleksiyonuna bir Don Kışot resmi kabul edilen ressam Zafer, şövalye hikâyelerinden etkilenen yaşlı bir centilmen ile seyisinin uzun yolculuklarını ve yaşadıkları olağanüstü olayları anlatan Cervantes’in yazdıklarını resimsel bir dille yeniden tercüme ediyor.

4. Antalya Edebiyat Günleri ise ressam Artin Demirci’nin atölyesine konuk olan edebiyatçıların portrelerine ev sahipliği yaptı. 40 yıllık bir serüvenin ardından aralarında

Yaşar Kemal, Selim İleri, Atıf Behramoğlu, Ferruh Tunç gibi 21 edebiyatçının portresinin yer aldığı bir koleksiyon oluşturan ressam Artin Demirci’nin “Ressamın Atölyesinde Edebiyatçılar” yağlı boya resim sergisi ilk kez Antalya’da sanatseverlerle buluştu.

Pandeminin ardından tekrar bir araya geldiğimiz 6. Antalya Edebiyat Günleri'nde Lütfü Dağtaş'ın "Fotoğrafın Caz Saatleri" sergisi Aydın Kanza Sanat Galerisi'nde açıldı. Küratörlüğünü İbrahim Karaoğlu'nun yaptığı sergide, Dağtaş'ın fotoğraflarına yurt içinde ve dışında sanatın farklı branşlarından 99 kültür insanının metin, resim, karikatür ve fotoğraf aracılığıyla yaptığı değerlendirmeler yer alıyor.

Edebiyat Sahnede

Antalya Edebiyat Günleri'nde, edebiyat eserleri sahneye de taşındı. İlk yıl ödül töreninde "Öyküler Sahnede" bölümünde, Füzûzan'ın "Parasız Öykü", Sabahattin Ali'nin "İçimdeki Şeytan" öyküleri Özel Antalya Modern Sanat Kursu öğrencileri tarafından dramatize edilip okundu. Sabahattin Ali'nin şiirlerinden bestelenen şarkılar ise "Şiirin Müziği: Sabahattin Ali" başlığı altında İlke Türkoğan ve Tuğçe Akat tarafından seslendirildi. Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal da, kendi yazdığı "Firuze Tespihimin Taneleri" isimli öyküsünü okudu.

Etkinliğin ikinci yılında gerçekleştirilen edebiyat gecelerinde, şiir, öykü ve roman Çiğdem Bulut yönetiminde birer performans sanatına dönüştü. Dansla, müzikle harmanlanan, tiyatrolaştırılan şiirler ve öyküler sahneye buluştu. "Sen benim şiir tarafımı sev" dediğimiz gecede vokallerde İlke Türkoğan ve Görkem Aydanarığ, danslarıyla Berkalp Üler ve Cansel Büşra Kuşçu yer aldı. Ödül töreninde ise onur ödülü sahibi Zülfü Livaneli'yi sürpriz bekliyordu. Livaneli'nin "Serenad" romanından 50 dakikalık bir bölüm, tiyatro ve modern dansla yorumlanarak, Mehmet Çalış yönetimindeki 12 kişilik keman orkestrası ve piyano eşliğinde sunuldu. Canlandırmada Merve Nur Bay, Uğur Satır, Serhat Kurt, Abdullah Adlığ yer alırken, danslarıyla Berkalp Üler ve Cansel Büşra Kuşçu eşlik etti. 3. Antalya Edebiyat Günleri'nde ise Kutsal Kaynak yönetiminde "Müzikli Öyküler ve Şiirler" başlığında edebiyat sahnede idi. Emre Ozan Yıldız, Demet Çetin, Elif Acar ve Yasin Tuğla'nın canlandırmaları Selin Bezirciođlu ve İrem Bayram'ın danslarıyla renklendi. Mezzo soprano Gülçin Gültekin'in bestelenmiş şiirlerden oluşan dinletisine Umut Tarık Akçalı piyanosuyla eşlik etti.

Antalya Edebiyat Günleri'nin ödül törenlerinde ayrıca, 2018 yılında Dolunay Obruk, 2019 yılında Gülcan Altan, 2021 yılında ise Serenad Bağcan, bestelenmiş şiirlerin de yer aldığı programlarla edebiyatseverle buluştu.

Edebiyat Patikası

Yaşadığımız kentle edebiyat yoluyla bağ kurmak ve aidiyet hissini güçlendirmek amacıyla gerçekleştirdiğimiz Edebiyat Patikası bizleri Termessos'tan Arykanda, Limyra ve Perge'ye götürdü. Geçip gittiğimiz yollar, altında dinlendiğimiz ağaçlar, sesiyle sakinleştirdiğimiz nehirler, sırtımızı dayadığımız kayalar, antik kentlerin kalıntıları, hikâyeleriyle hayatımızda kalıcı oldu, yaşadığımız kente anlam kattı.

İlk durağımız 2015 yılında Termessos oldu. Büyük İskender'in ele geçiremediği şehir olarak tarihe geçen ve Türkiye'nin en iyi korunmuş antik kentleri arasında yer alan Termessos'u edebiyatçılar ele geçirdi. Edebiyatçıların ve edebiyatseverlerin katılımıyla gerçekleşen programda Termessos Antik Tiyatrosu'nda öyküler ve şiirler okundu. Büyük bir heyecan ve coşkuyla başlayan etkinlik, Antalya'da yaşayan yazar Mehmet Erdem'in Termessos Antik Tiyatrosu'nda öyküsünü okuduktan sonra dönüş yolunda geçirdiği rahatsızlığın ardından vefatıyla hüznünlü bir şekilde sona erdi. Öyküsünü Termessos'da bırakan yazarın ismi Mehmet Erdem Kütüphanesi'nde yaşatılıyor. 2019 yılında ise, edebiyat patikası bizi Abdal Musa, Elmali, Arykanda ve Limyra'ya götürdü. Giray Ercenk ve Ferruh Tunç'un kılavuzluğunda çıktığımız edebi yolculuğa Gürsel Korat ve Salih Bolat katıldı. Salih Bolat yazısında bu yolculuğu şöyle aktarıyordu: "Makilerin arasında bir anı gibi saklanarak ilerleyen eski ve artık kullanılmayan bir yola bakarken, iki bin beş yüz yıl önceki bir tacir grubunun katırlarının taşlara vuran ayak seslerini duyuyorduk. Torosların bir yanından diğer yanına, derin vadiler ve güneşli düzlükler geçerek ilerleyen bu yollardan kim bilir hangi krallar geçti, hangi savaşçılar pusu kurdu, hangi asiler kervanların yolunu kesti..."

2021'de Edebiyat Patikası'nın durağı Perge'ydi. Dünyaca ünlü mermer heykelleriyle, sütunlarıyla, çeşmesiyle, tiyatrosuyla, içinden akmaya devam eden sularıyla antik çağları bugüne bağlayan Perge, edebiyatla, şiirle buluştu. Taşların zarafeti, yolların mimarisi, geçmişin sesleri dizelere doluştu, metinlere karıştı. Perge edebiyatla soluk aldı, edebiyat Perge'ye demirledi.

Edebiyatın Atölyeleri

"Kuşaklar Buluşuyor" edebiyat atölyesi Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Edebiyat Kulübü işbirliği ve Elif Mirmahmutođlu'nun koordinatörlüğünde 2015 yılında gerçekleştirildi. Atölye kapsamında Muratpaşa Belediyesi Yaşlı Evi üyesi yaşlıların öyküleri gençler tarafından kaleme alındı; çalışmalar mini bir belgesel olarak edebiyatseverlerle buluştu.

2017 yılında Faruk Duman'la Öykü Atölyesi ise yaş ve eğitim sınırlaması olmadan pek çok yazma tutkununu bir araya getirdi.

Edebiyatın Mekânları

Antalya Edebiyat Günleri'nin etkinlikleri, Muratpaşa Belediyesi Kültür Salonu ve Fuayesi ile Türkan Şoray Kültür Merkezi başta olmak üzere; Erdal İnönü Kent Parkı, Antalya Sanatçılar Derneği, Fikret Otyam Sanat Parkı, Koç Üniversitesi Suna İnan Kıraç AKMED Konferans Salonu, Antalya Kültür Sanat, Alyazma Kadın Danışma Merkezi, Engelsiz Kafe, Eğitim-İş, Cam Sahne ve Akdeniz Üniversitesi (AÜ) Edebiyat Fakültesi'nde edebiyatseverlerle buluştu.

İbrahim
KARAOĞLU

Gerçek İle Bellek Arasındaki Sınırda

Hayati Misman

Bireysel ve kolektif belleğimiz; unutma ve hatırlama alanıdır. İzi solmuş anılar, önce unutulur sonra da hatırlanır. Unutmanın ve hatırlamanın boyutları şekillendirir kişiliğimizi, kültürümüzü. Belleğimiz çoğu kez şaşırtır bizi; hatırladıklarımızı unuturuz birden ya da unuttuklarımızı hatırlarız. Her şey bizi oluşturan mekânda şekillenir. “Var olma” ve “yer”dir mekân.

Ait olma ve ilişkinlik üzerinden, gerçek anlamına bürünür yer duygusu. Çünkü en yerleşik duygumuzdur aidiyet. Kendimizi ait hissettiğimiz yerlerin bize duyumsattığı anlamlarla yüklüdür bilinçaltımız. Ve hangi uzağa gitsek, hafızamızda parselenen mekân hatıraları “bir rüyanın gölgesi” gibi bulur bizi “Unutmak/Hatırlamak” kulvarında.

En uzun geçmişimizi barındıran coğrafyanın teni üzerindeki izlerimiz, önce unutma sonra da hatırlama üzerinden şekillenir. Unutmanın ve hatırlamanın hakikatinden yola çıkarak, gönül sezgisiyle; duygularını, tuvaleri üzerinde şekillendiren, geçmişin ıssızlığını, umarsızlığını, yaralarını, kırgınlıklarını, körelmiş gülümseyişlerini, hoyratça ehlileştirilmiş hallerini, yalnızlığını kutsayan değil, sorgulayan bir bakışla yansıtan bir grup sanatçı “7. Antalya Edebiyat Günleri”ne kendi renkleriyle katıldılar; geçmişle gelecek arasındaki mevcudun tutanakları gibi olan resimleriyle...

Ve her bir resim “Edebiyat Günleri”ne gönderilen görsel bir mektup; pulları, sanatçıların imzaları. Her biri kendilerine özgü biçemlerle unutmaya ve hatırlamaya görsel ve düşünsel algılar üzerinden dillendirdiler resimleriyle; unutmanın ve hatırlamanın bir yüzleşme deneyimi olduğunu duyumsatıyorlar.

Resimlerindeki yaşam durumlarını bir duygulanımı yaşatmak için sunmuyorlar, insanın kendine yabancılaşma-

sından kaynaklanan nedenlere dikkat çekmeye çalışıyor ve izleyicilerini aktif bir sorgulayıcıya dönüştürmek için yabancılaştırma efektleri kullanıyorlar. Resimlerinin içine sinmiş kimi efektlerin etkisiyle resimlerinin rüyasını bozuyorlar.

Belleğin aynası gibi bu resimler ya da atlasından yansıyan görüngüler.

“Unutmak/Hatırlamak” adlı sanat çalıştayı, Bodrum Art Suites Hotel’deki “33. Uluslararası Workshop”a katılan ressam Çetin Bilgin, Prof. Dr. Erol Batırberk, Gözde Atlas, Handan Korkmaz, Prof. Dr. Hayati Misman, Levent Aydaş, Mert Uçkan, Prof. Dr. Musa Köksal, Mümin Candaş, Orhan Zafer, Pınar Kuseyri, Resul Aytemur, Sefa Çakır, Sinan Ayber, Şebnem Altuntaş, heykeltıraş Ulrich Barnickel ve Prof. Dr. Zahit Büyükişliyen adlı sanatçıların çalışmalarıyla, Dilan Kaya’nın sanat koordinatörlüğünde, benim küratörlüğümde gerçekleşti ve adıyla bağlamli görsel bir manifestoya dönüştü.Çalıştay boyunca belleğimizde dolanıp durdu Cibran’ın aforizması; “Hatırlamak, buluşturmak.”

Sanatçıların kaydettikleri bellek anları, hiç bilmediğimiz çağrışımları sunuyor; şimdiniz, geçmişe götürüyor bizi. Unutma ve hatırlamanın öznel tutanakları her biri.

İnsanoğlunun Cenneti: Unutmak

Yeraltındaki karanlıklar dünyası Hades'e akan beş kötücül ırmaktan birinin adı "Lethe" idi. Bu nehir, girişinde haşhaş gibi uyuşturucu bitkiler bulunan Hypnos mağarasından kaynardı. Erdemli ölümlülerin cenneti olan Elysium çayırının sınırındaki bu nehrin suyundan içen ölümlerin ruhları, geçmişlerinde yaşamış oldukları her şeyi unutulardı. Cennetin "unutmak" fiilinde gizli olduğu çok erkende keşfedilmişti. Cehennem de "unutulmak"ta saklı olduğunu öğrenmeleri de çok uzun sürmeyecekti.

Nevzat
ÇEVİK

Troya'lı kahraman Aeneas, babası Ankhises'i öbür dünyada bulup geleceği öğrenmek istediğinde de babası, oğluna unutuş ırmağı Lethe'nin suyundan içirerek geçmişi unutmasının ve başarılı bir geleceği yeniden tasarlayabilmesinin yolunu açar. Bu mitolojik anlatıyı, Borges "... düşünmenin temel özelliği olarak soyutlama yeteneğinin, hafızanın unutmaya dayalı bir başarısı olduğunu" söyleyerek somutlaştırır. Antropolog Augé, "unutmanın toplum için de birey için de bir zorunluluk olduğunu, unutmanın anda kalarak hayatın tadını çıkarmak anlamına geldiğini ve bunun hafızanın zayıflığı olmadığını" anlatır.

Birine olumsuz ek takıldığında diğerine benzeyen iki kelime. Arkeoloji ve tarih, hatırlamanın ve unutmanın envai türlüüne tanıktır. Arkeoloji, hatırlamak üzerine kurulu dur. Tarihin ve doğanın katmanları altında karşılaşılan her bulguda, karanlıkta unutulmuş bir hatıra daha gün yüzüne çıkar. Bulunan her bir kalıntı her bir obje bize binlerce yıl öncede yaşanmış bir şeyleri hatırlatır. Çünkü yaşanan her şey, ardında mutlaka somut bir tanık, nesnel bir kanıt bırakır. O tanığın neler anlattığını da arkeoloji bilimi tercüme eder. Çoğu tanıklar sadece yaşadığı ortamdaki doğal varlığı nedeniyle bize ulaşır. Bazı kalıntılar da özellikle hatırlanmak, sahiplerini unutturmamak için bırakılmıştır. Temel amaç unutulmamayı sağlamaktır. Görkemli iktidarların hatıralarını görkemli kalıntılar anlatırken, basit hayat parçacıklarını da basit objeler anlatır. Objeler hatıralarla yüküdür. Hatıralar size ait oldukları kadar değerlidir. Başkası için çok kıymetli olan bir hafıza taşıyıcı sizin için hiçbir anlam ifade edemeyebilir. Herkesin hatırlamak ve unutmak istedikleri nihayetinde kendisine özeldir. Hatırlama isteği de unutma isteği de hayatına güç katmak içindir.

Tarih, unutturmaya sağlama amaçlı yıkımlar ve revizyonlarla doludur. Temeline kadar yıkılmış tapınaklar bir dini, parçalanmış heykeller bir tanrıyı ya da bir egemeni unutturmaya ve yerine yenisini rahatlıkla koyabilmeye amaçlamıştır. Kaynakların anlattığına göre "Myra'da bulunan Likya'nın en güzel Artemis Tapınağı" bu inancı yok etmek

ve yerine, henüz ortaya çıkan semavi dini yerleştirmek için erken Hristiyanlık döneminde temeline kadar yıkılmıştır. Hacı Bayram Camii ya da Kesik Minare gibi çok sayıda örnek önceki dinlerden dönüştürülen ve binlerce yıl boyunca her dönemde kutsal olan yeni ibadet yerlerine örneklerdir. Bir yerleşimin sahibi değiştiğinde ilk yapılan iş o kentin adını değiştirmektir ki önceki adıyla birlikte önceki sahipleri de unutulsun. Bu uygulama dünyanın her yerinde ve her zamanında sıkça karşımıza çıkar.

Latince bir deyim olan "Damnatio memoriae", "hatıranın lanetlenmesi" ya da "hafızadan silinme" anlamına gelir. Roma Senatosu, vatan hainlerini onursuzlaştırmak için ağır bir ceza olarak bunu kullanıyordu. Gölgesinde kalmamak için bir önceki imparatoru silmeye çalışan egemenleri de buraya eklemek lazım. İmparator Nero'nun Yunan Zenodorus'a yaptırdığı, Yaşlı Plinius'a göre 30.3 m. yüksekliğindeki devasa Colossus Neronis heykelinin yüzü, imparatorun ölümünden hemen sonra İmparator Vespasian tarafından değiştirilerek Tanrı Sol'a benzetilmiştir. Çok sayıda benzer örnekten biri de Geta'nın resminin Julia Domna, Septimius Severus ve Caracalla'nın yanından silinmesidir. Egemenlerin bir sonraki dönemde unutulmasını sağlamak için politik olarak bu yok edişler yaşanmıştır ve hala devam etmektedir. Tıpkı Saddam Hüseyin, Nazarbayev, Leopold ya da Stalin gibi heykelleri yıkılarak toplumsal hafızadan silinmek istenenler gibi... Assmann, "tarihsel politik isimlerin toplumsal hafızadan silinmesinin, kişinin sembolik olarak ikinci kez ölmesi anlamına geldiğini" söyler. Damnatio memoriae'den amaç da budur zaten. Ama biz de biliriz ki insanın asıl ölümü, unutulduğunda yaşanır.

Unutmak ve hatırlamak en çok erk sahibi egemenlerin profesyonel alanlarına girmiştir. Pek çok antik yapının üzerinde bulunan kurucu yazıtları bir sonraki yönetici tarafından silinmiştir. Bu durumda yapı kalacak ama onu yapan unutturulacaktır. Daha güçlü bir unutturma için ise var olanı yıkıp yerine daha görkemli yapılar dikilmiştir. Şimdiki yöneticilerde de benzer tutumlar görülmektedir.

Hatırlanmanın en iyi yolu topluma yararlı işler yapmaktır. Bugün en çok hatırladığımız isimler uygarlığa büyük ekinler bırakanlardır. Keşif ve icatlar tarihindeki binlerce bilim insanını unutmak mümkün değildir. Düşünün ki insulini, buharlı motoru, elektriği veya uçağı icat edeni, ilk aquaduktu yapanları, ilk kanalizasyonla modern kentin temellerini atanları nasıl unutabiliriz ki. Onların isimleri zaten eserlerinde yaşamaktadır, silemezsiniz. Şimdiki zamanlarda da her önemli olayımızı bir anıtle unutturmamaya çalışmışızdır. Aslında bu çaba bir daha yaşanmaması duasıdır. Çanakkale Anıtı, İstiklal Savaşı Anıtları ve Türkiye'nin her bir köşesinde dikilen Kurtuluş Anıtları bunlara güzel örneklerdir. Yeryüzündeki her ulus özgürlüklerine kavuştukları kurtuluş günlerini daima hatırlamak için özenli anıtlar dikmişlerdir. Bu kurtuluşların kahramanlarına da... Ve devletler kuran liderler elbette hatırlama listesinin başındadır. Tarih, silinmesi imkânsız büyük başarılar göstermiş imparatorlar, krallar, devlet adamlarıyla doludur: Mustafa Kemal Atatürk gibi.

İmkânsız zamanlarda hayata ilişkin her konuyu düşünüp yorumlamış olan filozoflar gibi unutulmazlar listesinin uzunca bir kısmında sanatçılar da elbette vardır. Akıl almaz müzikleri yazarlar, muhteşem heykelleri yontanlar, çağının çok ilerisinde estetik binalar inşa edenler, olmayacak kadar etkili cümleleri yazarlar... Tıpkı, "Gitmek sadece bir eylemdir. Unutmak ise kocaman bir devrim" diyen Nazım Hikmet'in cümlesi gibi.

Bugünün dünyasında hatırlama-unutmama işini toplum adına müzeler yapmaktadır. Hemen her konuda çoğalan müzeler toplumun hafızasını korumaktadır. Bir daha yaşanmaması için unutturulmayan olaylar da müzelerde yaşatılır. Örneğin, Yahudi Soykırım Müzeleri gibi.

Bizler objeleri neden saklarız ki zaten. Aynı nedenle: Atalarımızı ve yaşadıklarımızı unutmamak. En zor silinen ya da en çok akılda kalanlar ise kötülüklerdir. Bunları istesek de unutmamız kolay olmaz. Çünkü derin izler bırakmış, acıtmıştır. Aslında kötülüklerin de belgeleri hem devletler hem de bireyler için kıymetli arşivlerdendir. Çünkü unutulursa tekrar yaşama riski çoğalır.

Belki de büyük bir yükür hatıralarımız. Belki de çok yorucudur. Bütün canlılar âleminde bir tek insana bu ceza verilmiştir. İnsana verilen en büyük ayrıcalık olan aklın çok ağır bir bedelidir unutamamak... Nietzsche, "anda yaşayan hayvanın aksine, insanın, tarihselliği nedeniyle unutamayışından" bahseder. Unutamayışın acizliğine karşı dünyada farklı inanç ritüelleri devreye girmiştir. "Günah çıkarmak" bunların en bilinenidir. Kabul edip, itiraf edip ruhunu kurtarmak ve ana dönmek... Bu yol, Freud'un psikanalizine de bir teknik olarak yansır. Nihayetinde, sağlıklı bir yaşamın devam edebilmesi için unutmak gerekir.

Kısacası hatırlamak ve unutmak kardeşirler. Ve ikisi de yeri geldiğinde iyi/arzulanan, yeri -geldiğinde kötü/ istenmeyendir. Bazen aynı kişi hem en çok hatırlanmak istenen -akıldan çıkmayan- bazen de mutlak unutulması gereken kişi olabilir. Unutmanın en iyi yolunun affetmekten geçtiğini unutmamak lazımdır. Kötülüğe kötülükle karşılık vermeyen iyi insanların unutarak intikam aldıkları söylenir. Ancak ve ne yazık ki insan beyni lüzumsuz dosyaları silebileceğiniz dijital bir ortam değildir. Yaptığın iyiliği unutmak kolaydır ama gördüğün kötülüğün unutulması neredeyse imkânsızdır. Gölge veren ağaçların havalar soğuduğunda unutulduğunu da unutmayın. Mezar taşlarının varlığı hatırlanmaya yetmez, insanın kendisi unutulmaz işler yapmış, ortak yaşama pay vermiş olmalıdır.

Hatırlamayı-unutmamayı amaçlayan eserler en çok tanrılar ve ölümler için yapılmıştır. Her coğrafyada ve her dönemde muhteşem tapınaklar ve mezarlarla doludur tarih. Hatırlamak arkeolojiye ne kadar yaklaşıyorsa unutmak da en çok aşka yaklaşıyor. Şarkıların çoğunun unutulamayan sevgililer üzerine olması ne kadar da doğal. Unutmaya çalışırkenki derin sızı acaba aşkı yaşarkenki kısa zevkten daha mı aşk... Neruda'nın dediği gibi, "Aşk ne kadar kısa ve unutmak ne kadar uzun".

Şairin Kâbusu: Hatırlamak / Unutmak

Mahmut
TEMİZYÜREK

Homeros, inandığı hiçbir tanrısına değil, yalnızca Hafıza Tanrıçasına (Mnemosyne) yalvararak başlamıştı: “Söyle tanrıça! Akhilleus’un öfkelerini söyle.” Sonra felaketi özetledi: “Acı üstüne acıyı / Akhalara o kahreden öfke getirdi, / ulu canlarını Hades’e attı nice yiğitlerin, / gövdelerini yem yaptı kurda kuşa”. Ardından şunu sordu: “Onları birbirine düşüren hangi tanrı?” Ozan hafıza tanrıçasından öfkeli bir ağıtla haber ve bilgi dileniyor, olana bitene sebep arıyor; bu felaket, bu kıyam, bu ölüm, bu zulüm nasıl olabildi, anlamak ve herkese anlatmak istiyor? Ona “kör ozan” deniyor ama o bir olay yeri inceleme uzmanı gibi. Olan biten her şeyi işaretliyor, işaretini de kendine ait remizlerle simgelerle mühürlüyor. On binlerce dizeyi hafızasına kazımak, kendine hatırlama gücü kazandırmak için hünerler zorluyor. Yalnızca aktaran değil çarpılmışçasına acı duyan da kendisi (“çarpar durur kocaman dalgalarını Notos yeli”) Şairin rüzgâra bırakılmış kederli sesini duyan canların yüreği pareleniyor olmalı ki bu şok unutulmuyor kolayca. Kim duysa bu açıdan uzak kalamıyor, kaçamıyor. Hektor’un bir buçuk yaşındaki çocuğunu uçurumdan atacak kadar gaddar Odysseus bile. O katil, o savaşın özel kuvvetler komutanı, o kurnaz, yıllar sonra İthake yolunda ozan Demedokos’tan rastlıyor. Destanı ozandan dinleyince gözyaşını tutamayıp derin bir pişmanlık ağıtına başlıyor. Krallığına vardığında dilenciden farkı kalmayacak, öyle sanılacak.

Bütün bu hikâyeler sözlü kültürün kurucusu olacaktır. Hindistan’ın “Ramayana”sı, Firdevsi’nin “Şehname”si, Almanya’nın “Nibelungen”i, Kuzey’in “Kalavela”sı, Orta Asya’nın “Manas”ı, Dede Korkut’u, Kava’sı vd. Destanlar boyu yaşanan acılar binlerce yıldır ağıt sesleriyle çınlıyor, ama diyelim Homeros nereden biliyor olabilirdi mahşer yerinde yaşanan her anı? Üstelik kendisinden beş yüzyıl öncesinde (MÖ 1200’lü yıllarda) yaşandığı söylenen şeylerden söz ediyordu. İliada’da ne oldu, insanlar yıkıma nasıl uğradı? Ozanların halkları dışından kim inandı bu masallara? Her coğrafyada benzer olaylar yaşanıyor ve benzer şairler vardı. İbn Haldun kendi geniş coğrafyasında yaşananları bu anlatılardan biliyordu. Arapçada “melhame” denilen destan sözcüğünün anlamı savaş gerçeği daha da canlı tanımlar: “Ölümlü, kanlı savaş, savaş yeri, savaşın en şiddetli hali, her taraftan ceset ve giysi parçaları saçılan, insanın kaçamayacağı derecede şiddetli savaş hali” gibi anlamlara gelmektedir. Destanın söz-

cük anlamındaki yaşantıları dile döken bir başka ozan da oradan çıkacaktı. Dünyanın her ikliminde ozanlar, rab-sodlar, trubadorlar, manasçılar, kalavelacılar, dengbejler, âşıkler, aşuğlar... gibi gelenek ozanları işletiyordu toplumun hafızasını, bu demek doğal tarih bilincini.

Destanların içinde kabuklaşmış, küllenmiş olsa da içteki ateşi besleyen ukde harlı, dumanlı; taşıdığı bilinç bugün de aynı. İşte yaşayan bir örnek: 600’lü yılların trajedisi Kerbelâ destanını çalıp söyleyen zakirin sözü, bugün de hıçkırımlarla, feryatlarla kesiliyor. Hüseyin attan düştü, der demez zakir, o kanlı savaş bugün olmuş gibi yürekler kanıyor. Yalnızca cemlerde değil, bu coğrafyada söylenen çoğu kederli türküde, -bir parçası olsun- destan kırıntıları vardır. “Kerem ile Aslı”, “Leyla ile Mecnun”, “Ferhat ile Şirin” bugün de aşk türkülerinin vazgeçilmezidirler. Gerçekte böyle olsun ya da olmasın, şair süslemiş de abartmış olsun ya da olmasın, şairin toplumları bunu içselleştiriyor, gerçekten daha gerçek bularak kabulleniyorlar. Şairin kurguladığı masalına seslendiği halklar dışında Giambattista Vico gibi sözün içeriğini okuyabilen ilk bilim insanları inanmıştı modern çağda. Bu kaynaklar her özellikleriyle temel tarih metinleridir diyen Vico gibi düşünürler sayesinde üstü küllenmiş olan sözlü kültür ateşine bakış değişti. Ama kimi şairlere göre destan ve benzeri sözlü kültür kaynaklarına dair her şey folklor mezarlığı ya da sözel bir müze sayılmadı mı? Kimileri tekinsiz buldu sözlü şiiri modern şiir için, tehlikeliydi, bataklık gibi çekerdi içine. Bu fikirler mealen böyle yazılıp söylenmişti. Dahası gerçek bir karşılığı da vardı bu itirazların. Bu kaynaklar akla mantığa sığmaz görünüyordu ama şiirin üstünde massedici çekiciliği yadsınamazdı. Kadim şairin güçlü nefesinden kopup rüzgâra kapılan sesler, o titreşen diyapazonlar, bu çağda duyulamaz, hiçbir çaba onu geri getirmezdi. O ses geri gelmeyecekse ne hükmü vardı eski şiirin etnologlar, antropologlar, dilbilimciler dışında. Doğru. Ama ya tarihin sürükleyip getirdiği şeyler, yaşayanların önüne sel kuburu gibi bıraktıkları? O kayıp “yadigârlar”, şairin yana yakıla seslenip iletmediği hakikatler de mi kayıptı? Milton, Yeats, Goethe, Nâzım, Anday, Oktay Rifat, Ritsos, Elitis, Pablo Neruda gibi şairler kayba inanmadı, “yadigâr”ı sahiplendiler. Bu seçim, modern çağın şiirini de kökten dalgalandırdı.

Diyelim yanılıyorlardı. Peki, şu hikâyedeki hakikat bir müzeye, bir folklor mezarlığına nasıl konabilirdi? (Özet-

liyorum): Türkmen obalarının isyanına karşı sefere çıkan Osmanlı ordusunun Derviş Paşa'sına er yazılan Kürt dengbeç Evdela Zeynike ile obalarını korumak için harbe giren Türkmen ozan Dadaloğlu aynı savaşlardı Koza-noğlu ayaklanmasında (1864-66). Karşıt cephelerde. Ama gel duy! (Bir ses: destancı mı sesleniyor oradan?): Savaş-tan sonra yurtlarına dönüşlerinde benzer ağıtlar yaktılar. Birinin gözyaşları Göksu'dan Ceyhan'dan aktı, birininki Dicle'den Fırat'tan. Acı üstüne acı... Gövdeler yem oldu kurda kuşa. Zeynike'nin stranlarını mealen biliyorum ("Kozan yiğitlerini benden sorarsan", diye başlıyor ağıtı.) Dadal'inkiler yazıda kayıtlı. Yenik düşmüşler, dönerler-ken yol boyu ağıtlar söyler Dadaloğlu... Biri şöyle: Der Dadal'im yoyamadım düşleri / Dikemedim şehidime taş-ları / Yarsuvat'ta olup biten işleri / Sual eyler benden sağ-lar ne deyim"

İşte bu imlasız soru, bütün eski yeni şairlerin asıl sorusu değil miydi? Sual eyler benden sağlar ne deyim. Belki yalnızca bir haber vereceğim, bugünden sonsuza unutulma-sın isteğiyle. Kanatlı kanatsız kelimeler bilsem de bilme-sem de ne deyim, nasıl deyim? Kiminde o derin telaş var: her an her şey eskisi gibi olabilir, yara kabuğu açılabilir. Acı pıhtılaşp kin tortulaşıp zehre dönüşecek kaygısı. Bu zehir nasıl önlenir, şiirimle bunu nasıl söylemeliyim? ("İyi bir ya-zar olsaydım, ikinci dünya savaşı çıkmazdı" diyen bir ya-

zarı anar, ısrarla tartışır Canetti, "Sözcüklerin Bilinci"nde.) Yeni şairin önünde kütüphanelerden taşan bir yığın var, elinde kalemi kâğıdı var. Eski şairin elinde de değil, ak-lında bir yerde, hafıza tekniğinden başka hiçbir şey yok. Ama hafızanın bir sesi, bir sazı, ritmi, notası, ölçüsü, ka-lıbı var, derinden bir çınlayışı var (diyapazon sesi). Duyan kulaktan zihinlere, kalpten kalbe giden. Ezber tekniği, ha-fızanın tek cevheri; ama onun da gizemli bir kurgusu, katı dokulu karmaşık ağı, zor mu zor ustalığı var. Ustalık çıraklı şair tekkeleri bunun içindi: Ete kemiğe büründüm /Yu-nus diye göründüm, diyene kadar odun taşıyacak. (Rim-baud, "odun keman olmak ister" demişti. Yunus'un doğru odunları usul sesli bir ney olmak isteyecektir.)

Şiir de şair de, hep böyle devam edebilir mi? Elbet dönüştü; zamanına da uydu şair, sınıfına da, modasına da. Kimi eren sayıldı kayıptan haber verir, kimi ergen tavırlı, hızlı destur çekiverir. Bir kısmı saraya kondu, divana sığındı. Birileri de var ki, "kendi tabutunu kendi taşıdı". Pir Sultan gibi. Şair, nasıl bir poetik yol izlerse izlesin, "ölü geçmişin ya-şayanlar üzerine kâbus gibi çökmesinden" (Marx), kaçı-namadı. Bu kâbus şairde hem bir bela hem de bir imkân olarak yaşayacaktır.

antsanat

Proust'un İzinde

Nedret Öztokat
KILIÇERİ

Ölümünün yüzüncü yılında Marcel Proust ve yedi ciltlik “Kayıp Zamanın İzinde” romanı her zamankinden daha fazla konuşulmakta, okunmakta ve çok sayıda yazı ve incelemeye konu olmaktadır. Antalya Edebiyat Günleri'nin yedinci buluşmasının toplumu, tarihin, felsefenin, psikolojinin ve edebiyatın temel konularından olan “Hatırlamak ve Unutmak” izleşine ayrılmış olması Marcel Proust'u Antalya'da da konuşmak için bir fırsat oldu. İstanbul'da odaklanan bir dizi etkinlik (İstanbul Üniversitesi'nde, 17-19 Ekim 2022 tarihlerinde düzenlenen Uluslararası “Marcel Proust Türkiye'de” Kolokyumu, Uluslararası Psikanaliz Birliği üyesi olan İstanbul Psikanaliz Derneği'nin 22 Kasım 2022'de düzenlediği “Zamanı Bulabilir miyiz?” başlıklı kolokyum, çeşitli panel ve klasik müzik konserleri) 2022 yılına damgasını vururken, tam da Proust'un vefat ettiği gün olan 18 Kasım 2022'de, Akdeniz'in “lacivert”ini kucaklayan güzel sahil kenti Antalya'da bu büyük yazardan söz etmek, onu ülkemizde misafir etmeyi sürdürdüğümüzün hoş bir göstergesi oldu.

Proust'un romanının ikinci cildinde (“Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde”) anlatıcı, büyükannesine seçkin bir sahil kasabası olan Balbec'e gider ve orada ergenliğin sonlarına gelmiş bir genç ne kadar sıkılırsa o kadar sıkıntı ve karamsarlık içinde dolaşırken, bir gün birden mendirekten bir grup genç kızın geldiğini görür. Beyaz martılar gibi, uçuşa uçuşa, neşe içinde adeta denizin üzerinden Balbec Grand-Hôtel'in plajına yaklaşmaktadırlar. İçi mutlulukla dolar genç çocuğun. Bu cilde adını veren “çiçek açmış genç kızlar”ın belirlediği deniz ve güneşli aydınlık, anlatıcının ruhunda uyanan ve onu erkekliğe sevk eden heves, hayal ve arzunun ortamı olarak belirir. Dördüncü ciltte (“Sodom ve Gomorra”) anlatıcı bu kez büyükannesinin kaybının ardından yine yazın buraya gelir. Artık yetişkindir. Odasına yerleşir yerleşmez Balbec'ten onda kalmış güzel duygular zihninin yüzeyinde belirmeye başlar. Ve ilk sabah göreceği manzarayı gözlerinin önüne getirir: “Dalgalar, denizin laciverttaşından dağ sıraları, buzulları ve çağlayanları, yüksekliği ve umursamaz görkemi.”

Yaşadığı süre boyunca erken yaştan başlayarak hastalıklarla yaşamak zorunda kalan ve son yıllarında iyice tecrit edilmiş bir hayat sürdüren Proust, “Kayıp Zamanın İzinde”nin yedi cildinde de anlatıcısını (ki adının Marcel olduğunu da hatırlatalım) yaşadığı döneme uzak duran, geçmişinin izlerini yeniden bulmaya çalışan, bu geçmişi yazıyla inşa etmeye çalışan bir yazar adayı portresi çizer.

Geçmiş ve hafıza; işte Kayıp Zamanın İzinde'nin kapılarını açan iki anahtar sözcük. Son cilt “Yakalanan Zaman”da an-

latıcının sözlerine dönelim: “Hafızanın dirilişlerini bir süre düşündükten sonra, ara sıra, daha Combray'de, Guermantes tarafında gezinirken, başka bir şekilde anlaşılabilir bir takım izlenimlerin tıpkı bu hatırlamalar gibi aklımı çelmiş olduğunu fark ettim bir anda, ama bunlar içlerinde geçmişe ait bir izlenimi değil, yeni bir gerçeği, değerli bir imgeyi barındırıyorlardı ve ben o imgeyi keşfetmek için, sanki en güzel fikirlerimiz hiç işitmemiş olduğumuz halde duymaya, notaya dökmeye çalıştığımız ezgilere benzermiş gibi, bir şeyi hatırlamaya çalışırcasına çabalıyordum”.

Bazı uzmanlara göre, Marcel Proust'ta hafıza, içe bakıştır; anlatıcı geçmişe giderek, zaman ve uzamda geriye dönerek bir bakıma kendisini önceki zamanda var eder. Uyanık ve son derece keskin bir zihinle, izlediği gündelik deneyimlerin içinde geçmişe bağlanan ipelikler yakalar. Bu görüşe katılmamak elde değil. Romanda defalarca rastladığımız gibi, görünüşte sıradan, hiçbir özelliği olmayan bir “veri” (bir koku, bir görüntü, bir tat, bir dokunma) anlatıcılığı geçmişe, orada olanı, yani yaşananı yeniden anlamlandırmaya, hatta o anımsayıta yeni bir şey keşfetmeye götürür.

Proust yazdığı üç bin sayfalık romanında anlatıcısı gibi en içerde, en mahrem, en derinde olanı keşfetmeye çalışmıştır. Bunu uzun cümleler, ayrıntılı betimlemelerden oluşan üslubuyla gerçekleştirmiştir. Şimdiki zamanın içinde, karşımıza çıkan önemsiz bir ayrıntıdan, bilincin derinliklerinde saklı kalmış, uyuyan anılara giden akış Proust takipçilerinin dikkatinden kaçmamıştır. Geçmişle şimdi arasında bireyin romanına bir model olmuş, duyumsayışların, bilinçli ya da bilinçsiz -en çok da bilinçsiz, irade dışı- anımsayışların, kısaca belleğin ve zihnin çalışmasının anlatısı olmuş, yirminci yüzyılın roman anlayışında kendine özgü ve farklı bir yere sahip olmuştur.

“Kayıp Zamanın İzinde”, Fransa'da yirminci yüzyılın başında Restorasyon dönemiyle yeniden ilgi toplayan, bir zamanlar Fransız İhtilali'yle ayrıcalıklarını yitirmiş ve gözden düşmüş aristokrat sınıfının, yani kökten soylularla, imparatorluk döneminde soylu unvanı alan seçkinler ve eğitimli okumuş burjuvaların (Proust'un ailesi gibi) snob hayatlarının dökümü gibi gözükabilir. Oysa insanın hatırlamaya olan gereksinimini, kaçınılmaz anımsayışları, hayata atfettiğimiz anlamlarda irade dışı hafıza ve duygusal belleğin önemini ve insanın geçmişleriyle kurduğu ilişkilere bu kadar yakından bakan bir roman olmasıyla bu yedi ciltlik yapıt bugün de okurlara geçmiş ve bugünüyle hayatı anlamlandırmak için bir fırsat veriyor.

“Trajik, Hüzün Verici, Ama Müthiş de Heyecanlı!”

Felsefe ve sinema yazının ve çeviri dünyasının önemli ismi, Modern Zamanlar Dergisi'nin yayın danışmanı Veysel Atayman'ı konu alan “Devrimin, Özgürlüğün ve Aşkın Pedagojisi” adlı belgesel, 6 Aralık Salı akşamı Antalya seyircisiyle buluşacak. BAKÜS'te gerçekleşecek gösterim öncesinde, ülkemizdeki sanatçı ve aydın çevrelerin yakından tanıdığı Veysel Hoca'mızı yeniden hatırlatmak istedik.

“Güneşin doğmasını beklemeyeceğiz; sisler içinde yürüyeceğiz.” Veysel Atayman

Çocukluğunu ve gençliğini Samatya'da yaşamış, 68 Kuşağı'nın muhalif aydınları arasında belki de en üretken ve en renkli isimler arasında sayılan Veysel Atayman, 70'lerden 2014'e uzanan öğretim görevliliğinin yanı sıra, çevirmenlik, yazarlık ve eleştirmenlik alanlarında eşsiz yapıtlara imza atmış, nevi şahsına münhasır bir düşünür, yazardı. 2016 yılından 2022'ye dek süren belgesel çalışması, öğrencilerinden Yalçın Baykul'un efsane öğretim görevlisi Atayman'ın yakın çevresinden 55 kişi ile gerçekleştirdiği söyleşilerden ve kendi gözlemlerinden oluşuyor. Sıfır bütçe ile İstanbul'da başlayan belgesel, altı yıllık bir çalışma sonunda Berlin'de tamamlandı.

Atayman, 1968 yılında İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl Hisar Kısa Film Yarışması'nda “Birisi” adlı çalışmasıyla Özel Ödül aldı. 1969 yılından başlayarak Sinematek ile bağlantılı birçok dergiye çeviriler yapmaya başladı. Türk sinema tarihinde bir döneme damgasını vuran “Genç Sinema” adlı devrimci dergide sinema yazıları yayınlandı. 1973 yılından başlayarak aralarında “Mülteci Konuşmaları” (Brecht), “Monografiler” (Sartre, Freud, Brecht) “Kant Felsefesine Giriş”, “Aydınlanma”, “Etik”, “Zaman Üzerine”, “Aşkın Metafizigi”, “Başlangıçta Hidrojen Vardı”, “Bilinç Gökten Düşmedi” gibi birçok çeviriye imzasını attı. Ayrıca “Direnenin Estetiği” ve “Anarşinin Kısa Yazı” gibi direniş edebiyatının başyapıtlarının çevrilmesine de önyak oldu. “Samatya, Dinmeyen Tını” adlı bir inceleme, “Altılığın Son Ayağı” adlı kendisinin de tiryakisi olduğu ganyan tutkusu üzerine kara mizahi bir roman kaleme aldı, 150'ye yakın kitabın önsözünü yazdı. Yazdığı önsözlerden bazıları kendisinden kitaptan daha çok söz ettirdi.

Felsefe, tiyatro, sinema, çeviri ve yazın kuramları ile eleştiri alanlarında birçok çevirisi ve yazısı bulunan Atayman, Alman romancı Sten Nadolny'nin “Selim Ya da Konuşma Yeteneği” adlı romanını dilimize kazandırırken, aynı roman üzerine kapsamlı bir doktora tezi de

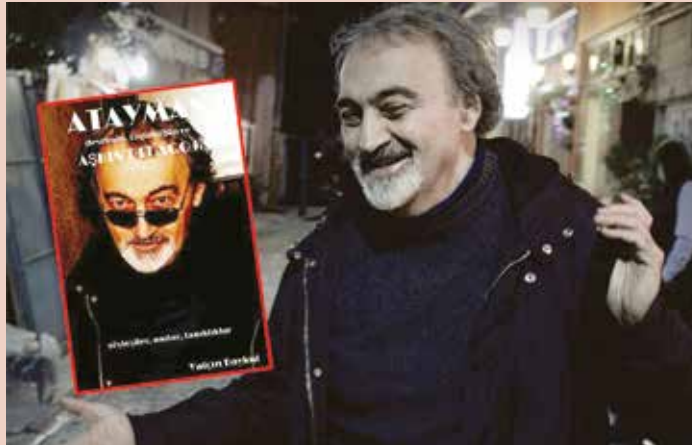
Yalçın
BAYKUL

kaleme aldı. Romanın kahramanı Selim gibi kendisi de eşsiz bir anlatıcı olan Atayman, öğrencileriyle hem derslerde, hem de hayatın her alanında yarattığı beyin fırtınalarının, sıra dışı soruların ve tadına doyum olmaz öğretilerinin, tartışmalarının ve ortaklaşa üretimin unutulmaz efsanesini, son derece dinamik ve üretim odaklı bir “Aşkın Pedagojisi”ni yarattı.

2009 yılında Cumhuriyet Kitap'tan yeni baskısı yapılan “Biz Bu Evrenin Çocukları” adlı çevirisi ile Dil Derneği Ömer Asım Aksoy Çeviri Ödülü'nü kazandı, yazı ve yorumları Türkiye Yazıları, Varlık, Cumhuriyet, 25.Kare, Evrensel Kültür, Birgün ve Sol gibi dergi ve gazetelerde yayınlandı. Atayman, hayatının son yıllarında gençlerle sinema atölyeleri gerçekleştirirken bir yandan da Modern Zamanlar sinema dergisinde yazdı. “En büyük tutkum” dediği sinemaya ilişkin de birçok çalışma kaleme alan yazar, “Cinayet Sineması”, “Ütopik Sinema/Bilim Kurgu”, “Erotik Sinema”, “Aşk ve Duygu Filmleri”, “Şiddetin Mitolojisi”, “Postmodern Kurtarıcılar”, “Sinemamızın Komediyle İmtihanı”, “Cinselliğin Mitolojisi” adlı alanında vazgeçilmez nitelikte başucu kitaplarını okurların hizmetine sundu.

22 Şubat 2016 tarihinde aramızdan ayrılan, iki erkek, iki kız dört çocuk babası Atayman'ın yakınları, dostları, yoldaşları ve öğrencileriyle Yalçın Baykul tarafından gerçekleştirilen söyleşilerden oluşan “Atayman: Devrimin, Özgürlüğün ve Aşkın Pedagojisi” adlı belgesel, eşsiz bir öğretmen, çevirmen ve yazar olan Veysel Atayman'ın hayatına ve çalışmalarına birinci elden ışık tutmaktadır. Kendisini her zaman sevgi ve özlemlen anan öğrencilerinden düşünen, sorgulayan,

sorgulayan, eyleyen birer muhalif ve kendini gerçekleştiren özne yaratma çabasındaki, adanmış bir öğretmenin sıra dışı yaşamı anlatılan. Son sözü yine hocaların hocasına bırakalım: “Bir yürüme, yol alma ‘oyunu’ bu. Onun için trajik, buruk, hüzün verici, ama müthiş heyecandırıcı bir yolculuk.”

Selahattin Tonguç Anlatıyor:

70'lerin Antalya'sında Kültür ve Sanat

“Hatırlamak / Unutmak” temalı bu sayımızda, kentimizin efsanevi belediye başkanlarından Selahattin Tonguç’un Konyaaltı’ndaki evine konuk olduk ve 1970’li yılların Altın Portakal’ı ile döneme damgasını vuran sanat olaylarını yeniden anımsamak istedik.

Vedat
SÜMBÜL

Siz başkan seçilmeden önce Antalya’da nasıl bir siyasi tablo vardı ve başkanlık seçimine giden süreçte neler yaşandı?

1969 yılında CHP il başkanı, 1973’te ise bir partili olarak seçim çalışmalarım ve gayretlerim nedeniyle, il ve ilçe teşkilatlarıyla partinin önde gelenlerinin katıldıkları bir toplantıya beni de çağırdılar. Ben de zaman içinde adaylık konusunu değerlendirmeye çalışacağımı söyledim. Henüz 32 yaşındaydım; ekibimdeki arkadaşlar ise (Gürkut Acar, Malik Günal, İnan Sancalı, Fahri Tugay gibi isimler) 25-26 yaşlarındaydılar. Genç bir ekip olarak bir taraftan seçim çalışmalarına katkı koyarken bir taraftan da Antalya’nın geçmişini dikkatle inceleyip geleceğine dair ciddi bir proje hazırladık. Üç ana hedef öne çıkıyordu bu projede: Tuzim, kültür ve tarım alanlarında Antalya’nın geleceğini garantiye alacak yollar öneriyorduk. Bu proje kamuoyu tarafından ilgiyle karşılandı. Çeşitli mekânlarda sazlı sözlü, oldukça renkli ve coşkulu propaganda çalışmaları yaptık. Sonuçta her biri çok popüler olan ciddi rakiplere rağmen seçimi kazandım.

Göreve başladığımızda nasıl bir belediye buldunuz?

Mazbatayı aldım ve konvoy halinde belediyeye gittik. Başkan Avni Tolunay yerinde yoktu. Hızla belediyede ne olup bittiğini öğrenmeye çalıştım. Öncelikle tüm belediye çalışanlarını salonunda topladık. Görevini yapmayan, suiistimal edenlerin dışında düşünceleri ne olursa olsun kimse- nin ekmeğiyle oynanmayacağını ve herkesin rahat olması gerektiğini söyledim. Artık tüm Antalya’nın belediye başkanı olduğumu, herkese aynı duyarlılıkla yaklaşacağımı belirttim. Bir taraftan belediyeciliği öğrenmeye çalışırken, diğer yandan da muhasebe kayıtlarını incelemeye başladım. Oldukça sorunlu bir

tabloyla karşılaştım. Belediyenin kasası, seçim zamanı ne varsa harcadığı için bomboştu.

O günlerde belediye çalışanlarının biriken alacaklarının ödenmesi konusunda çok ilginç gelişmeler yaşanmış. Anlatır mısınız?

1974 yılbaşı döneminde (kurban bayramı da gelmişti), çalışanlarımız çocuklarına ayakkabı alacak, bayram için harcama yapabilecek durumda değildi ve bu kabul edilemezdi. Para bulabilmek için bütün birimlerimizle gece gündüz çalıştık. Ankara’ya gidip tüm mercilere başvursam da hiçbir katkı alamadık. Antalya’da bankalardan kredi kullanmayı denedik; ama hiçbiri kredi vermeye yanaşmadı. Tüm çareler tükenince grup toplantısında bu tabloyu bilmeden seçildiğimizi ve çalışanlara hak ettiklerini veremeyen bir belediye başkanı olarak göreve devam edemeyeceğimi söyledim. Bu arada eşimi ve çocuklarımı, seçim çalışmalarını rahat yapabilmek için İstanbul’a, eşimin ailesinin yanına göndermiştim; babamın evinde kalıyordum. Eve gidince babamın beni beklediğini gördüm. Gözlerimin içine bakıp, “Yüzün mosmor olmuş, sende bir hal var.” dedi. Ben de durumu anlatıp istifa etmeyi düşündüğümü belirttim. Hayatım boyunca babam bana ne el kaldırmıştır ne de hakaret etmiştir. İlk kez ağır sözler söyleyerek, “Sen avukatsın, gider başka bir kentte de düzen kurarsın; ama bizim ailemiz beş yüz yıldır Antalya’da yaşıyor, bu halkın yüzüne nasıl bakacağız” diyerek tepki verdi. Gecenin o saatinde şoförü çağırıp Ankara yoluna düştüm, para bulabileceğim her kapıyı çaldım, en son Genel-İş Sendikasına gittim. Genel Başkan Abdullah Baştürk, danışmanları Şükrü Koç ve gazeteci-yazar İlhami Soysal başkanlık odasındaydılar. Durumu anlattım ve sonuçta hep sendikalar belediyelerden para

talep ederken, ben belediye adına bir sendikadan çalışanların haklarını ödeyebilmek için borç para istedim. “Sen çıldırdın mı, bir işveren sendikadan para ister mi, ayrıca da sizin belediyeden aidatlarımızı alamazken”, dediler. Beni yemeğe götürdüler, orada bütün belediyelerin aynı şeyi istemelerinden duydukları endişeyi dile getirdiler. Her şeye rağmen sendikada bir koltukta yatıp orada yiyip içeceğimi ve belediye çalışanlarına para ödeyemezken otelde kalma-yaçağımı söyledim. Nihayet 200 bin lira vermeyi kabul ettiler ve parayı aldığım gibi Antalya’ya döndüm. Ertesi gün bu parayı bizzat encümen olarak dağıtmaya karar verdik.

Başkanlığımızın önemli bir bölümüne Altın Portakal ve diğer kültürel, sanatsal çalışmalar damgasını vurdu.

Hakkısınız. Altın Portakal’da bizden önce yapılan festivaller magazineldi. Biz tarım, turizm ve kültür konusunda hazırladığımız ve söyleşimizin başında da belirttiğim proje kapsamında festivali kentin kültür ve sanatına kalıcı katkılar yapan bir etkinlik olarak gerçekleştirmek üzere çalıştık. Avni Bey zamanındaki son festivalle bizim gerçekleştirdiğimiz ilk festivali sadece jüri üyeleri bakımından karşılaştırırsanız arada dağlar kadar fark olduğunu görürsünüz. (Editörün Notu: Tonguç Dönemi Jürisi, Altın Portakal Film Festivali tarihinin en nitelikli seçici kurullarından biri olarak tarihe geçmiştir. Doç. Âlim Şerif Onaran (Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi), Atilla Dorsay (İstanbul Sinematek Derneği Temsilcisi, Sinema Yazarı), Mahmut Tali Öngören (Ankara Sinematek Derneği Temsilcisi, Öğretim Üyesi), Nijat Özön (Sinema yazarı), Sami Şekercioğlu (Türk Sinema Arşivi Yönetmeni), Semih Tuğrul (Sinema Yazarı), Ertem Göreç (Yönetmen), Berker İnanoğlu (Yerli Film Prodüktörleri İşverenler Sendikası Temsilcisi), Recai Akçaoğlu (Türk Filmciler Derneği Temsilcisi), Dr. Arşavir Alyanak (Türk Film Prodüktörleri İşverenler Sendikası Temsilcisi) ve Melih Başar (Türk Film Prodüktörleri Temsilcisi)).

O yıllarda yayınladığım bir bildiriye, “1974 yılında yapılacak festival ile daha önceki yıllardaki organizasyonlar arasında bir benzerlik bulunmamaktadır. Basında ve halk arasında Antalya Festivali’nin bir eğlence, bir skandal konusu olduğu kanısı var. Şunu bir kez daha açıkça ortaya koyalım ki, Antalya Festivali bir sanat olayıdır. Onun bunun yarattıkları skandallarla magazin gazetelerinde boy göstermeleri için ortaya konmuş bir olay değildir. Lüks yemek ve toplantıların, davullu zurnalı eğlencelerin kesinlikle yer alamayacağı bir gerçek sanat olayı olacaktır Antalya Festivali.” demiştim. Bugün, o düşünceleri hayata geçirmekten mutluluk duyuyorum.

Göreve başladığımız ilk festivalde Sinematek ve Onat Kutlar’la işbirliği düşüncesi nasıl ortaya çıktı ve şekillendi?

O dönemde Türkiye’deki bütün aydınlar çabamızı ve hedeflerimizi görünce bu etkinliğe sahip çıktılar. Özellikle Onat Kutlar ve arkadaşları, yalnızca sanatsal kaygıları gözeterek yanımızda durdular. Rahmetli, bir yazısında,

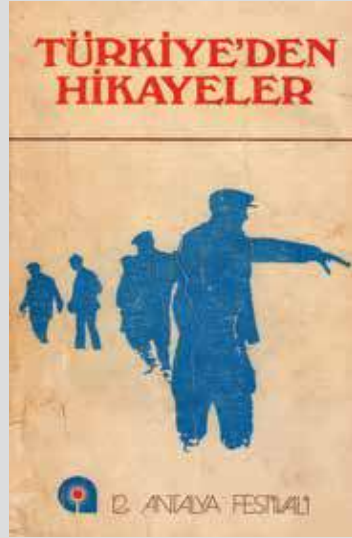

“Antalya bir halk festivalidir. Sinema geniş kitlelere mal edilmelidir. Antalya halkı, aynı zamanda pop müzik konserlerini, Türk şarkıcıların politik sorunları dile getiren nağmelerini, sokaktaki heykelticileri ve Arkeoloji Müzesindeki sergiyi de ilgiyle izleyebilecek kadar sanatsever.” diye yazmıştı.

Kutlar’dan Şerif Onaran’a; Ruhi Su’dan Zülfü Livaneli’ye; Melike Demirağ’dan Sezen Aksu’ya; Mehmet Aksoy’dan Kuzgun Acar’a; Orhan Talan’a, Atilla Dorsay’a kadar bütün sanatçı ve yazarlar bu çabaya destek koydu, bizimle dayanışma içine girdiler.

O yılların bir başka önemli etkinliği de Plastik Sanatlar Sempozyumu’ydu. Bu özel etkinlikle ilgili neler söylemek istersiniz?

Festivalin bünyesine Sempozyumu ve diğer etkinlikleri de dâhil etme düşüncesi 1975 Altın Portakal’ında şekillendi. Bu doğrultuda yapılan ilk çalışma Kuzgun Acar’a aittir. Haşim İşcan’ın çaba ve emeğine şükranlarını sunan “El” heykelinin bir başlangıç olduğunu söyleyebilirim. Acar, Venüs Heykeli’nde değişikliğe giden yarışmamızın da, Zühtü Müridoğlu’yla birlikte mimarlarındandır. Plastik Sanatlar Sempozyumu’nu bir yıl sonra, 1976’da resmi bir hüviyete taşıdık. O etkinliğe katılan ressam ve heykeltıraşlar da hiçbir bedel talep etmeksizin, gönüllü olarak kenti güzelleştirdiler. Konyaaltı’ndaki bungalovlarda konaklayıp, temin ettiğimiz malzemelerle çalışmalar yap-

tılar. Sizinle, o dönemde sempozyuma katılan sanatçılar ve üretim yaptıkları noktaları gösteren belgeyi paylaşayım. (Ressamlar: Gülsün Karamustafa (Antalya Müzesi), Orhan Taylan (Belediye İşhanı Batı Duvarı), Ahmet Demir (Antbirlik Trafosu), Necati İslimyeli (Antalya Otelı Karşısındaki Trafo), Ali Nawaz (Özel İdare İşhanı Duvarı), Figen Taşbaşoğlu (Antalya Müzesi), Susanne Makimester (Endüstri Meslek Lisesi Bitişiği, Trafo), Yusuf Taktak (Eski Mezbaha Duvarı), Cihat Aral (Kapalı Spor Salonu Giriş Duvarı), Seniye Fenmen (Güllük Caddesi Trafo Duvarı), Seyit Bozdoğan (Biyolojik Araştırma Müdürlüğü Duvarı), Zehra Aral (Perşembe Pazarı Trafo Duvarı), Avni Mehmetoğlu (Yenikapı Trafo Duvarı), Asım İşle (Zerdalilik Trafosu Duvarı), Nevhiz Tanyeli (Konyaaltı Aile Plajı ve Gazinosu Duvarı), Naima El Shshig (Konyaaltı Trafosu Duvarı), Rodil Andersen (Kırk Daire Trafosu Duvarı). Heykeltıraşlar: Mehmet Aksoy (Belediye Önü), İsmail Saray (Barbaros Parkı).

Sonrasında bu eserlerin bir bölümünün saldırıya uğramasına tanık oluyoruz.

Evet. Bir siyasi partinin mitinginin ardından bazı olaylar yaşandı. Resimlere boya atılması gibi Antalya'ya, dünya kenti olmaya çalışan bir kente yakışmayan gelişmelere tanıklık ettik. Biz tüm sokakları heykellerle, olabilecek başka sanat eserleriyle donatmaya çalışırken bir taraftan da bu eserler saldırıya uğruyordu. Bu saldırıları yapanların birçoğunun Antalya dışından, bizim Antalya'da kültür sanat adına gerçekleştirmeye çalıştığımız çağdaş projeleri baltalamak adına gelen siyasi kimlikli kişiler olduklarını biliyoruz. Burada da o art niyetli girişimleri destekleyen, barındıran sözde aydınları da gayet iyi tanıyoruz. Neresinden bakarsanız çok acı ve bu kente yapılmış en büyük kötülüklerden biri. Duruma sanatçılarla birlikte tepki gösterdik. Bu olayın hemen sonrasında, dönemin valisinin de birtakım yasaklama girişimleri oldu. Atatürk Kapalı Spor Salonu'nun önündeki resme perde çekti. Bahanesi de resmin cinsellik içermesiydi. Bu olaylar kamuoyunda geniş yankı uyandırdı.

Döneminizin Altın Portakal merkezli etkinlikleri sempozyumla sınırlı kalmıyor. Diğer sanatsal çalışmalarını da hatırlayalım.

12. Antalya Festivali kapsamında bir "Hikâye Yarışması" düzenlemiştik. Fakir Baykurt, Asım Bezirci, Adnan Binyazar, Erdal Öz ve Sadun Tan-

ju'dan oluşan nitelikli bir Seçiciler Kurulu oluşturduk. Yanlış hatırlamıyorsam 170 hikâye geldi. Bunları teker teker inceleyen komisyon, ilk üç dereceyi kazanan hikâyelere 12 eser daha ekledi ve bunları "Türkiye'den Hikâyeler" adıyla kitap olarak bastırdık. 1974'te, sonradan albüm olarak da basılan Ali Kocatepe'nin; Gökben, Esmeray, İlhan İrem, Seyyal Taner gibi müzisyenlerle birlikte seslendirdiği "Antalya'ya Koş" şarkısının hazırlanmasına destek verdik. Birkaç yıl sonra bir de müzik yarışması yaptık. Rahmetli Yavuzer Çetinkaya kazanmıştı o yarışmayı. Antalya'nın simgesine dönüşen belediye logosu da ilk olarak başkanlığım döneminde tasarlandı. Grafik tasarım yarışması, karikatür sergileri, aşıklar şöleni, o dönemden aklımda kalan diğer etkinlikler. Bugün pek anımsayan kalmadı; ama ilk uluslararası film yarışması da bizim dönemimizde gerçekleşmişti. Avrupa'dan önemli yönetmenlerin katıldığı, sinema çevrelerinin çok memnun kaldığı bir seçki olduğunu anımsıyorum. (Editörün Notu: Yarışmaya katılan filmler; Ivan Nichev'in "Zvezdi V Kossite Salzi V Ochieta" (Bulgaristan), Mustafa Abu Ali (Filistin) ve Jean Khalil Chamoun (Fransa) imzalı "Tall el Zaatar", Paula Delsol'un "Ben et Benedict" (Fransa), Ryszard Czeka a'nın "Zofia" (Polonya), Vaclav Matejka'nın "Hodina Pravdy", Istvan Szabo'nun "Budapesti Mesek" (Macaristan), İosif Demian imzalı "Zidul" (Romanya) ve Larisa Shepitko'nun bir yıl önce Berlin'den Altın Ayı ile dönen "Voskhodzheniye" (SSCB) ve "Maden" (Yavuz Özkan).)

1980'de, tam da darbenin olduğu gün (12 Eylül) festival başlayacaktı. O günlerde neler yaşandı?

Biz festival heyecanı ile uyanacağımızı düşünürken darbe haberiyle uyandık. Konyaaltı obalarında kahyorduk. Gece, saat iki civarı obamızın kapısı çalındı. Heyecanla açtım. Karşımda rahmetli Avukat Adnan Selekler vardı. Eşime ve bana, "Sizinle konuşmam gereken şeyler var." dedi. Bize darbe olduğunu söyledi ve sakın sakın kendisini dinlememizi istedi. 27 Mayıs döneminde Yassıada ve

Kayseri’de içerde yattığım belirterek eşimden, içine koyacaklarını da izah ederek bir bavul hazırlamasını istedi. “O bavul hep kapınızın kenarında dursun; çünkü darbenin nereye varacağı belli olmaz”, dedi, panik yapmamamız gerektiğini söyledi. Birkaç gün gelen giden, arayan soran olmadı. Doğal olarak da festival kesintiye uğradı. Bana dokunulmadı. Bir süre sonra benden bütün belediye evrakları istendi, Kenan Evren’in talimatıyla tüm belediye başkanları gibi ben de görevden alındım.

Darbe sonrasında neler yaşandı? O günlerde Orhan Taylan’ın Promete’si yok edildi, Mehmet Aksoy’un İşçi ve Oğlu yerinden kaldırıldı. Bu gelişmeler yaşanırken neler hissettiniz?

Kentle ilgili ciddi projeler yürütürken bu gelişmeler beni derinden etkiledi. 1976’da Ege Ordu Komutanı Kenan Evren’le Orhan Taylan’ın “Promete”si konusunda tartışmıştık. Eser hakkında kendisine bilgi verdim ve resimde siyasi bir taraf olmadığını belirttim. Ancak o, bu resimde siyasi mesajlar ve anlamlar olduğunu, hatta eserdeki karakterin Stalin olduğunu söyledi. Kendisine bunun doğru olmadığını izah etmeye çalıştım. Sonuçta darbe olunca “Promete”, Mehmet Aksoy’un o güzel eseri ve daha nice değerli ürün darbenin kurbanı oldu. Elimden geldiği kadar bu eserlere sahip çıkmaya çalıştım, ama darbe koşulları çok sertti ve maalesef koruyamadık. Örneğin Mehmet Aksoy’un “İşçi ve Oğlu” heykelini, Kuzgun Acar’ın “Haşim İşcan (El)” heykelini koruyabilmek için sakladık ve bu iki nadide eser yakın tarihte tekrar ortaya çıkarıldı. Biz Antalya’yı her yönden geleceğe hazırlamaya çalışırken zarar gören sadece bu eserler değildi; Antalya kültür ve sanat hayatı derin yaralar almıştı ve bu gelişmeler, bu kente gönül veren beni hala çok rahatsız eder.

O döneme dair ilginç anılarımız var mı? Ruhi Su, Aziz Nesin, Rahmi Saltuk, Levent Kırca, Müjdat Gezen, Tarık Akan gibi çok önemli isimler festivalin konuğu olmuşlardı. Onlarla ilgili anılarımızdan aklımızda kalanları anlatır mısınız?

Ruhi Su Türkiye’de yasaklıydı. Konserleri ve diğer programları engelleniyordu. Kültür Sineması’nda düzenlediğimiz konserle bu yasağı ilk delen biz olduk. Konser sırasında sinemanın içi-dışı insan kaynıyordu. Usta sanatçı bizden konser için para-pul istemedi, sadece iyi bir ses düzeni talep etti. Ben biraz gecikmeli olarak arka koltuklarından birinde başka sanatçı konuklarımızla konseri izlemeye başladım. Yazık ki konser başladıktan sonra ses düzeni bozuldu. Bunun üzerine Ruhi Hoca sahneden çekildi. Bana sahneye tekrar çıkmayacağı iletili. Koşarak kulise gittim ve ricada bu-

lundum, çıkmayacağımı söyledi. “Biz sizi halkın sanatçısı olarak tanıyoruz, sahneye dönmenizi bekliyoruz”, dedim. İsrarla sahneye çıkmayacağını söyleyince ben de kızdım ve “Bu davranış bir halk sanatçısına yakışmaz, bu kadar insan sizin için toplanmışsa o sahneye çıkmalısınız; ayrıca halkın ne tepki vereceğini de kestiremiyorum.” dedim. Bu arada ses düzeni düzeltilti, konser tamamlandı ve çok büyük ilgi gördü. Konser sonrasında Ruhi Su evime gelerek özel resital verdi ve bana hayatım boyunca unutamayacağım bir mutluluk ve gurur yaşattı.

1978’de festival kapsamında, stadyumda Barış Konseri düzenledik. Aziz Nesin, Tarık Akan, Zülfü Livaneli, Atalol Behramoğlu, Ahmed Arif gibi daha nice büyük sanatçı orada. Kapıda kimi solcu gençlik gruplarının halka kapalı bir konser olduğu gerekçesiyle slogan attıklarını öğrendim. Gidip gençlere bunun doğru olmadığını anlattım. TRT’den canlı yayınlanan bir konserin halka kapalı olmayacağını, isterlerse girip içerde bunu kendilerinin de görebileceğini söyledim ve sorun çözülmüş oldu. Ancak maalesef Ahmed Arif konuşma yaparken o gruptan biri, şairi yuhalamaya başladı. Bunun üzerine Aziz Nesin fırladı, mikrofonu kaptı: “Gençler, yuhaladığımız kişi ülkenin Türkiye’nin en büyük şairlerinden biri, ne yaptığımızın farkında mısınız” diyerek gençleri susturdu; program sorunsuz tamamlandı. Etkinliğin ardından eve geldim, bir süre sonra telefonum çaldı. Karşımda Aziz Nesin, “Tonguç, sen beni buraya öldürtmeye mi getirdin? Kaldığım otelin sahibi ülkücüymüş. Ben bu otelde uyuyamam, bir çare bul.” diye sesleniyordu. “Hocam, rahat olun, hemen geliyorum”, dedim ve otele gidip eşyalarıyla beraber evime getirdim. Bu benim açımdan çok anlamlı bir duruma neden oldu. Aziz Nesin gibi dünya çapında bir sanatçıyla uzun uzun sohbet etme, onu evimde ağırlama fırsatı bulmuştum.

1978 ve 1979 yıllarında festival sansüre uğramıştı. Bu süreçte neler yaşandı?

Sansür konusuna hep takılıyorduk. 1977 yılında, bir sene önce sansürlenmiş “Kara Çarşafı Gelin”i En İyi Film seçmiştik; ama dönemimde birçok filmin yarışmaya katılması engellendi ya da engellenmeye çalışıldı. Bu nedenle sanatçılar, jüri üyeleri, belediye ve festival yönetimi olarak ortak karar alıp 1979 festivalinin film yarışması bölümünü iptal ettik. İptal ettiğimiz bu yarışma Prof. Dr. Mustafa Akaydın döneminde aynı jüri üyeleri ve aynı filmlerle tekrar edildi ve sansüre karşı tepkimizi ikinci kez göstermiş olduk.

Bu güzel söyleşi için çok teşekkür ediyor, size sağlıklı günler diliyoruz.

Dağyakası'nda Unutmak ve Hatırlamak Üstüne

7 Ekim 2022 tarihinde, Muratpaşa Belediyesi 7. Antalya Edebiyat Günleri etkinlikleri kapsamında Edebiyat Patikası'na katılan Ahmet Telli, Antalya'da yaşayan şairler Şükrü Erbaş, Ferruh Tunç ve genel yayın yönetmenimiz Tuncer Çetinkaya, Edebiyat Günleri ana teması olan Unutmak/Hatırlamak üstüne söyleştiler.

Özgür
MARANGOZ

“İnsanın yaşadığı değildir hayat, aslolan hatırladığı ve anlatmak için nasıl hatırladığıdır.”

Gabriel Garcia Marquez, Anlatmak İçin Yaşamak

“Geçmiş olduğu gibi hatırlasaydık çok yoksul bir durum olurdu” diyor Erbaş. “Geçmiş bugün hatırladığımızda, aslında yeniden yaşıyoruz. Anton Makarenko bir sözünde şöyle diyor: “Bütün hayatım güzel geçti, çünkü beni bugüne getirdi”.

“Peki ama böyle bir durumda bütün bir geçmiş bugün uğruna feda etmiyor muyuz? Kimi zaman da capcanlı bir şimdiyi ve ürpertici bir geleceği geçmişe feda edebildiğimiz gibi... Burada, deyim uygunsuzsa bir çeşit adalet aramız söz konusu mu?”

Tunç, Telli'ye dönüyor bu soruyla.

“Ne dersiniz?”

“Dün ve bugün ya da geçmiş ya da bugün ve gelecek arasında adil olmayı hiç düşünmedim aslına bakarsan. Adalet dediğimiz şey vicdandır. Adil olmak istemiyorum; çünkü adil olacak kadar vicdanlı olduğumu düşünüyorum. Bana yaşatılanlara karşı adil olamam; onlar da beni adil bulmayabilir. Hatıralarım beni haksız bulabilir, ama vicdanıma karşı adilim, “ben buyum” diyebilirim.” Diye yanıtıyor Telli. “Sanat da bu türden bir sanatçı duruşu ve tutumundan ortaya çıkmıyor mu zaten? Duyuş, sezis ve güzellik ekleninde olmak koşuluyla ancak böylesi özgün hatırlayışlar ve unutuşlar sanata dönüşebiliyor.”

Konuşmalar, hatırlayışın ve onun turası olan unutuşun, hatırlayana ve hatırlayışa bağlı olarak bir sanat olarak ortaya çıkabileceğine varıyor. Söyleşimizin alınışına koyduğumuz Marquez alıntısı da bunu söylemiyor mu zaten? Hep böyle mi oldu? İnsanlar hep benzer bir şekilde mi hatırlayıp unuttular? Özellikle hatırlama ve unutuşun sanata dönüştüğü yerden ilerlersek...

Tunç, şöyle diyor:

“Modern sonrası hatırlayışın kendinden öncesi ile bir farklılığı var: Modern öncesindeki kolektif, birikimli, -çok

tanrılı bile olsa- monolitik kozmolojinin ürünü olan -sanatsal diyebileceğimiz- hatırlayışlar ve unutuşları temsil eden destanlardan farklı olarak unutmak ve hatırlamak modernite ile bireysel-özgün ve özerk bir yaratıya dönüşüyor. Böylece, modernite sonrası gerçek-özerk sanat ve sanatçı ortaya çıkarken hatırlama ve unutma çeşitleniyor, çoğalıyor...”

Telli'nin söyleşi boyunca kurduğu cümleler de bu yargıyı, (her meseledeki genel geçer doğruları dile getirmek yerine özgün ve estetik duruş ve konumlanışın önemini) doğrular nitelikte ya da örnekler gibi:

“Dün Arykanda Antik Kentine gittik. Geçmişten bize kalan yerleri gezerken kendimi o yaşanmışlığın içinde hissettim adeta. Oradaki her şey gerçek bir tiyatro sahnesindeymiş gibiydi sanki. Ben ya izleyici ya da oynayan biriydim. Çocukluğumda bilinçaltıma girmiş, annem ve babamla yıllarca yaşadığım evimizin bahçe kapısındaki ağacın nasıl koktuğunu hatırladım birdenbire. Eve konuk gelen kadınların hangi kokuyu kullandıklarını hatırladım. İşte orada hissettiklerimden biri, yani benim “hatırlama” dediğim şey, şu an hayatımda olmayan kokuların geri gelmesiydi.”

Devamı da var söyleşinin başka bir yerinde bu sözlerin:

“Antik kenti sarmış o yabancı bitkilerin içinde gezerken kokuları hatırladım ve artık bunları unutmak istemiyorum. Ama bilinçli olarak unutmak istediğim şeyler de var... Me-

sela bazı isimleri, bazı yüzleri hatırlamak istemiyorum ve gerçekten de bir süre sonra onları unuttuğum oluyor. Hafızamda kalmasını istediklerimden, unutmak istediklerimin içine karışıp kaybolanlar da oluyor tabii...”

Telli, bir gün önce Antalya Edebiyat Günleri etkinliği olarak katıldığı Edebiyat Patikası izlenimlerinden yola çıkarak konuşuyor. Konuştuğu sırada düne dönüşmüş olan o ‘eski şimdi’ birdenbire tersine dönüyor ve kendisi oluyor ve belki de zamansızlaşıyor. Bununla kalmayıp bu güne değin yaşanmış, unutulmuş ve hatırlanmışlar sarmalına katılıyor.

Erbaş, “Hiçbir şeyin kaybolmadığına inanıyorum” diyerek, unutmamanın aslında kendine yaşamsal uygunluk arayan bir geri çekiliş olduğuna, bir “potansiyel” olduğuna işaret ediyor, Telli’inin dün gerçekleşen gezi ile çocukluğu arasında bağlar kuran sözleri karşısında. “Beş duyumuzla algıladığımız şeylerin hayatımızda hep var olduğuna inanıyorum. Sadece onu öne çıkaracak, hatırlamamıza sebep olan uyarılar olabilir. Bunlar, olaylardır”.

Dün Antalya’da çıkan, Korkuteli’nde soluklandıktan sonra Güğü Beli’ni aşarak Elmalı çarşısında dolaştıktan, Tekke’de Kaygusuz’la Abdal Musa söylencesini dinledikten sonra Arikanda’da ulaşılan hayran olunası genişliği geziye katılanlar başka neler hatırlayarak/unutarak hissettiler acaba?

Sürüdüyor konuşmasını Erbaş; “Biz, geçmişte kalan bir şeyi her konuştuğumuzda, onu yeniden dünyaya getiriyoruz, onu dünyada tutuyoruz. Aslında biz, geçmiş hayatımızla bugünkü hayatımızı yeniden kıymetlendiriyoruz. Bunu bizzat yaşadım ve beni var eden budur. Bugün dünü söze ya da yazıya döktüğümde varlığımı yeni bir anlam katıyorum, varlığımı yeniden kıymetlendiriyorum.”

Peki, bir de bugün anımsamadıklarımız, belki de anımsamak istemediklerimiz yok mu? Yani o hatırlama eylemi sırasında ‘varlık ikizi’ olarak devreye girerek hatırlamaya alan açan unutmak konusunda ne diyeceğiz?

Unutmak ve bilmemek sözlerindeki semantik geçişliliği ihmal etmeden dinleyebiliriz Telli’yi: “Uzunca bir şiirimi, ‘adımdan gayrısını bilmiyorum’ diye bitirmiştim. Buradaki ‘bilmeme’ hali ile gerçekten ‘bilememek’ hali arasındaki fark, bilincin beni bıraktığı kıyıdır. O kıyı benim için kendim olarak kalabilmektir; çünkü insan sürekli kendisi olarak kalamaz. Bunun yollarından biri unutmaya dayalı hatırlamalardır. Aslında hafıza dediğimiz hadise bir çöplük değildir; ayıklar ve onu senin kendi karakterine has bir üslup edindirir. Yani hafızanın da bir üslubu vardır ve bu üslup, gündelik hayattan tutun da sanatsal alandaki düşüncelerimiz, tasarladıklarımız, tasarlayıp vazgeçtiklerimiz; hatırlamalar ve unutmalar üzerine bir hayattır aslında. Bu hayat hem kendi hayatımız hem de sanat yaşamımızdır.”

“Bu noktada, çerçeveyi genişletmek adına..” diye söze giriyor Çetinkaya, “Bu masada oturan herkesin belli ölçülerde yakındığı bir durumu da masaya yatırabiliriz: Toplumsal unutmama, bellek kaybı... Biraz önce iradi bir tutum olarak unutmama eyleminden söz ettik ve bunun da vicdani olmak kaydıyla anlaşılabilir bir yanı olduğunu vurguladık. Olgunun toplumsal boyutuna mercek tuttuğumuzda, çoğunlukla yakın tarihi içine alan politik merkezli hafıza kaybının hayıflandığımız bir meseleye dönüştüğünü de görüyoruz değil mi?”

Telli’nin cevabı şu: “Toplumsal hafıza”yı, biraz da çok sık kullanılan bir terim olduğu için problemlili buluyorum. Hayatım politik etkinliklerden sanatsal etkinliklere doğru açılırken, en çok hafızamı didikleyen ve beni yaralayan şey toplumsal hafıza denen şey karşısında kendimi aciz hissetmemdir. Çünkü biriktirmeye değil tüketmeye yönelik, yaşadığı günden başka hiç bir şeye değer vermeyen adam,

sorsan “hayatım roman” diyor; ama bunu diyen adamın üst üste iki romanı okuduğunu sanmıyorum. O, dışarıdan sürekli etkilenecek kendine biçilen role bir hayat biçmiş diye düşünüyorum.”

Telli söyleşinin başka bir yerinde söylediklerini buraya koymanın yeridir diye düşünüyoruz:

“Hatırladıklarım yazdıklarımıdır, unuttuklarım ise yazmadıklarımıdır”. Hatırladıklarımın dair düşünüyorum da galiba her birini bir biçimde yazdım diye düşünüyorum. Benim için hayat bir deneyimlemedir. Deneyimlerden bize kalan hatırlarız, deneyimlemediklerimiz de bizim hatırlamadıklarımızdır.”

Toplum için de böyle değil mi?

Söyleşinin bundan sonrasını akışına dokunmadan aktarıyoruz:

Tunç: Hatırlamak ve unutmakla ilgili iki kavram var: Birisi nostalji, diğeri de anakronizm. Bu ikisi üzerinden de konuşsak derim. Nostaljiyle başlayalım. Bir toplumda veya bireyde nostalji hâkim hale gelmişse, bu neye işaret eder?

Çetinkaya: Hatta soruyu, bu “duygusal bir sömürüye, edebi yanı kuşkulu bir hazza işaret ederse neye işaret eder” diye de genişletelim.

Tunç: Tuncer’in başlangıçtaki sorusundan hareketle, toplumsal hatırlamadaki seçicilik, keyfilik, zaman kaydırması, bugünün değer ölçü birimleri ile geçmişteki olayları yargılamak ve bugüne taşımak gibi tarihsel olguları, popüler güncel meselelermiş gibi ele almak ve onun karşısında taraf tutmak konusunu anakronizmi de buna ekleyebilir miyiz?

Erbaş: İki kavramın da bana çağrıştırdığı şeyin, “gerçekle bağın kopmuş olması durumu” olduğunu söyleyebilirim. Kişinin yaşadığı zaman ve gerçeklikle bağını koparmış olması bana göre hastalıklı bir durumdur. Eğer bu sadece bir bireys,e kendi dar çevresine zarar verir; ama politik bir bireyse ve topluma mal olmuşsa, bu bağı kopardığı zaman düşmanlık ve yıkım başlar. Geçmiş yok etmeye başlar ve tüm topluma zarar verir diye düşünüyorum.

Telli: Burada gerçeklikten kopma ve körleşme söz konusu. Nostalji anlaşıldığı gibi bir kavram mıdır yoksa içinde romantik öğeleri de barındıran bir geçmiş midir?

Tunç: Aslında ikisi birden. Geçmiş sevmek, duyarlı bir kendini gerçekleştirmeyi geçmişte aramak. Gerhard Gadow’un “Atlantis”i gibi. Nostos’u kayıp ülkeyi aramak, ona sığınmak üzere; “geriye doğru yolculuk” diyelim.

Telli: Estetik dışı, bencil ve yaşanan anı izah etmeyen bir şeydir. Sözgelimi, “biz eskiden 15 kuruşa bir dondurma alabiliyorduk, şimdi alamıyoruz”. Toplumsal nostaljik durum gerçekten bencildir. “Hadi oraya git” desen, gitmez adam. Kazandığı mevzii onun için ileriye yöneliktir, geriye değil. Sanat, bunu bir yöntem olarak kullanabilir. Terry Eagleton’ın “Azizler ve Alimler” kitabında kahramanında olduğu gibi alır ve bugüne getirir. Aslolan bunun bir yöntem olduğunu bilmek ve yaşam biçimine dönüştürmemektir. Hakikat olduğunu sanmak gibi bir gaflete düşersek günün anlamamış oluruz.

Çetinkaya: Aklıma kimi Woody Allen filmleri geldi. “Tekrar Çal Sam”, “Kahire’nin Mor Gülü”, “Paris’te Geceyarısı” gibi filmlerin kahramanları nostalji takıntılı, gerçeklikten kaçıp geçmişe sığınan kimselerdir; ama deneyimleri, onları zorla da olsa bugünde yaşamaya zorlar. Dilerseniz biz de sohbetimizi bugünle ilişkilendirerek noktalayalım ve en tanıdık haliyle, “umut / umudunuz var mı?” diye soralım.

Erbaş: Mevlana’nın bir sözünü çok severim: “Umutsuzlukta en büyük umut vardır”. Yani yaşadığımız gerçekliğe baktığımızda bir umut taşıyorum; ama aynı zamanda karamsarım da. Karamsarlığa kapılmayan bir insanın aklından ve kalbinden şüphe ederim. Yoksa hepimizin içinde tabii ki umut var.

Telli: Umut çok kullanılan bir kelime ama ‘neyi umuyorsun’ diye sorunca içi kolaylıkla doldurulamaz. Umut ettiğin şeyi tarif edebilirsen, kavramlaştırabilirsen bir anlam kazanır. Benim ütopyam var, bu ütopyanın gerçekleşebileceğine dair umudum yok; ama o ütopyaadan hayatıma çağırabildiğim her şeyi yaşamaya çalışmak gibi bir çabam var. Yani insanları sevmek zorunda değilim ama anlamak zorundayım.

Erbaş: Bir gün, bir gazeteci bana, “Otuz yıldır yazıyorsunuz, her şey daha kötüye gidiyor. Hiç umutsuzluğa düşmüyor musunuz?” diye sordu. Ben de kendimi birden böyle kapana kısılmış gibi hissettim ve “yazmasaydım iyiye mi gidecekti?” diye cevap verdim.

Tunç: “Yazmasam eksik kalır, yazsam tam mı?”. Benim gözlemim toplumsal ve bireysel olarak nostaljinin ağır bastığı bir dönem yaşadığımız yönünde. Hatırlayışlarımızdaki eski öykü bütünlüğü parçalanmış gibi sanki. Toplumsal hatırlamamız ise geçmişteki kadar benzerlikler taşıyor. Bu hem çağımızla, dünyamızla ilgili hem de ülkemize özgü yanları olan bir şey. İnsanlarda her iki kaynaktan gelen esaslı bir “şimdiden endişe, yarından kuşku” duygusu var. Bu, bizi nostaljiye sığınmaya itiyor. “Eski, güzel zamanlara” ... Toplumsal dönüşüm zamanlarının en büyük özelliklerinden biri de bu aslında. Bu dönüşümün çöküşü de içerebileceğini ne denli ürkütücü olsa da anmadan geçmemeliyiz. Yoksa gerçek umudu inşa edemeyiz Şükür’nün dediği gibi. Gerçek umut için yerinde ve zamanında karamsarlığa ihtiyaç var. Çağ değişiyor, bizler de ister kendiliğinden ister iradi olsun bir dönüşüm içindeyiz. Ama bu değişim ve dönüşüme ne ölçüde etki edebiliyor, onu nereye kadar yönlendirebiliyoruz? 80’li yıllara kadar aydın, yazar-çizer kesiminin romantik siyasetle de etkileşen benzer bir geçmişli hatırlama şekli vardı. Kendimizi şu veya bu şekilde onun içinde hisseder, bundan olumlu, yaratıcı bir enerji alır, olanlardan ve olacaklardan sorumluluk duyardık. 80’den sonra bu büyük ölçüde dağıldı, yitirildi görünüyor. Nesnel olmaya çalışarak söylüyorum bunu... Bu nostaljiye sığınmaya, sonraki hikâyenin dağılmış olmasına ne diyorsunuz?

Çetinkaya: Bu ortak duygunun ortadan kalkması meselesine kesinlikle katılıyor ve sonuçlarının çok ağır olduğunu düşünüyorum.

Erbaş: Deneme yazımın birini, “eskiden kendimizi sevdiğimiz bir yalnızlığımız vardı, şimdi kendimizi de sevmediği-

miz bir yalnızlığımız var” diye bitirmişim.

Tunç: Kendi sorumu kendim cevaplamış olmayacaksam, sanatı da içine alan entelektüel zihne hâkim olmuş ‘seküler-nihilizm’in bunda payı olduğunu söyleyeceğim. Batıdaki durumla çok farklı değiliz aslında. Hatta bu, esas olarak batılı bir fenomen. Reel politikanın klişe dili dışında kalan, ümit bağladığımız düşünsel ve estetik pratikler, eğer hala reel politikaya iltica etmemişlerse, çeşitli şekillerde, seküler-nihilizme demir atmış görünüyorlar. Bu durumun, romantizm sonrası şekillenen sanatsal estetizmle çok örtüştüğünü düşünüyorum. Burjuvazinin, modernleşmenin bütün getirilerini mülkiyetine geçirmesine karşı bir tepki olarak, değerli düşünce ve sanat seküler-nihilist bir estetizme çekilmiş ve oradan hala çıkamamış gibi. Sosyalizmin romantik ya da reel denemeleri ve sonuçsuz kalan başkaca devrimci çıkış arayışları dışında bu estetist-seküler nihilizm sanatta hakimiyetini sürdürüyor düşüncesindeyim. Bizde, Türkiye’de bu seksen sonrasında gecikmeli bir şekilde belirginleşti düşüncesindeyim. Hatırlayıştaki kronolojik keyfilğin (anokranizmin), bugünden kaçarak geçmişe sığınmanın (nostaljinin) olduğu kadar bugüne taşınan tarihsel kindarlıklar ile tarihi şimdiden, şu andan başlatmaların bununla ilgisi var gibi geliyor bana.

Telli: Hatta daha çok sanatta ve sanatçılar arasındaki ilişkide o dediğiniz seküler nihilizm daha etkili bir biçimde karşımıza çıkıyor. Hiçbirimiz bir Bazarov (“Babalar ve Oğullar”) değil; ama biliyoruz, okumuş ve oradan gelmişiz, kendi hayatımıza dışarıdan bir baktığımızda Bazarov yönümüz birden ortaya çıkıyor.

Erbaş: 12 Mart ve 12 Eylül gibi zamanlar hayatta çok ağır yaşandı. Dışarıdaki hareket, onlara oturacak ve söz söyleyecek bir zemin oluşturdu. Şimdi ise hiç kimsenin dışarıda düşünsel bir hareketi olmadığı için, yazacağı, birbirine tutunacağı bir şey de kalmadı. Bu durum teknolojinin gittiği yerle de ilgili olabilir.

Tunç: ‘Bilmeye’ sığınıyoruz öte yandan da. Yani olanları bilmek onlar hakkında kanaat beyan etmek yeterli oluyor. Hatta buna, git gide güçlenen öğrenmekten çok öğretmeye olan eğilimimizi, başkalarını suçlayarak kendimizi temize çekme ahlakçılığımızı da ekleyebiliriz... Bütün bunların, insanın üzerine bir hayat kurduğu hatırlama ve unutmalara etki etmemesi mümkün mü!

Telli: Koparılmış hayatlar, koparılmış zihinler hem şiirde hem de yazıda kendi zihnini yeniden inşa etmiş ve geri çekilmiş; ama geri çekilirken de utancını başkasına yüklemiş.

Çetinkaya: Bu ilk bakışta karamsar tablo bir yana, “bir şeyler var değiştirmemiz gereken, önce acılardan (belki de umuttan) başlanacak” dizeleriyle sohbetimizi sonlandıralım o zaman...

Z Kuşağı'nı Sanatla Anlamak

Genç Çınarlar Liselerarası Kısa Film Yarışması

Antalya Valiliği koordinesinde, İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen Liselerarası Genç Çınarlar Kısa Film Yarışması, kentimizde Altın Portakal'dan sonra gerçekleşen ikinci büyük sinema organizasyonu olarak dikkat çekiyor. Bu yıl dokuzuncusu düzenlenecek yarışmaya Antalya'nın tüm ilçelerinden yüzlerce öğrenci katılım sağlıyor.

Türk Millî Eğitim Sistemi'nin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda; öğrencilerin yaratıcı, araştırmacı, entelektüel, yenilikçi ve ekip çalışması yapabilecek niteliklerde yetişmeleri anlayışla hazırlanan ve öğrencilerde Değerler Eğitimi bilincini geliştirmek gibi bir anlamı olan Genç Çınarlar'ın konu başlıkları; "Sorumluluk", "Saygı", "İyilik ve Hoşgörü", "Dürüstlük", "Sevgi", "Vatanseverlik", "Barış", "Özgüven", "Yardımlaşma ve İşbirliği"ni kapsıyor. Etkinliğin mimarlarından olan, Antalya Millî Eğitim Müdür Yardımcısı ve etkinlik sorumlusu Mehmet Karakaş, yarışmanın temel amaçlarını şöyle özetliyor: "Genç Çınarlar Kısa Film Yarışması, öncelikle öğrencilerimizin milli, manevi, kültürel, tarihi ve evrensel değerler ile çevreye karşı duyarlı bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlamayı hedefliyor. Sinema sanatını tanımalarını sağlamak, kısa film yapımını özendirme, özgüvenlerini, estetik duyum ve beğenilerini geliştirmek, duygu ve düşüncelerini, görsel sanat çalışmalarını aracılığı ile sergileyebilmeleri için onlara imkân tanımak; birlikte üretmelerine olanak tanımak gibi kazanımları da diğer amaçlar arasında sıralayabiliriz".

Genç Çınarlar'da Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar ve İletişim Fakültelerinden akademisyenlerin yanı sıra; festival yöneticisi, görüntü yönetmeni, müzisyen ve yazarlardan oluşan nitelikli bir seçici kurul tarafından değerlendirilen filmler, her yıl Atatürk Kültür Merkezi'nde düzenlenen başarılı bir tören eşliğinde ödüllendiriliyor.

Türkiye'de liseliler arasında düzenlenen en yüksek bütçeli ve kurumsallaşmış ödül olarak da göze çarpan yarışmada, ilk üç derece dışında Mansiyon ve Teş-

Metin
MADEN

vik ödülleri de veriyor. Ayrıca ikinci yarışmada ödül kazanan filmin danışman öğretmeni olan ve elim bir kazada yaşamını kaybeden Burak Şahin'in adı bir başka özel ödülle yaşatılıyor. Yarışmanın "Yeşilçam Özel Ödülü" ise her yıl tanınmış bir sanatçı tarafından veriliyor. Ödül törenlerine şu ana kadar katılım sağlayan isim-

ler arasında Ediz Hun, İzzet Günay, Engin Çağlar, Hülya Koçyiğit, Gülsen Tuncer ve Engin Ayça da bulunuyor. Dokuz yıl boyunca ödüle değer bulunan eserlere genel olarak bakıldığında; "farklılıklara saygı", "aile içi şiddet", "eğitimin çağın koşullarına uyumlanması", "teknoloji bağımlılığı", "pandemi döneminde ve sonrasında yaşanan ruh hali" gibi çarpıcı başlıkların kısa film aracılığıyla masaya yatırıldığına tanık oluyoruz. Bu durum da Z Kuşağı'nın güçlü bir natsal dışavurum yoluyla, veliler ve eğitimciler tarafından daha iyi algılanması sonucunu doğuruyor. Dokuzuncu yarışmanın şartnamesinin bugünlerde yayınlanacağı Genç Çınarlar'da önceki yılların ödüllü filmlerine, etkinliğin youtube kanalından ulaşabilirsiniz.

antsanat

“Yanaşma” ya da Çakırlar’daki Pehlivan!

Antalya’da çekilen filmleri konu aldığımız köşemizin bu sayıdaki konuğu, 1973 yapımı “Yanaşma”. Çakırlar’da çekilen bu ağılık dramasını yeniden hatırlarken, filmin başrol oyuncusu da olan ve 2022 Haziran’ında aramızdan ayrılan unutulmaz jönümüz Cüneyt Arkın’ı saygıyla anıyoruz.

Ali Can
SEKMEÇ

Ortaçağ’dan kalma feodal düzenin, geçmişte ülkemizde de sık karşılaşılan bir uzantısıdır Ağılık... Toprağın sahibi olmakla birlikte burada yerleşik insan toplulukları üzerinde de hak sahibi olmayı, içinde yaşanan ülke demokrasiyle yönetilse bile bu toprak parçası üzerinde tıpkı bir monarşik düzen kurmayı temsil eder. Türk sinema piyasası, kendi içinde çeşitlilikler içeren bu ağılık düzenine karşı elbette ilgisiz kalmazdı. 1940’lı yıllardan itibaren çekilen yüzlerce köy konulu filmde onları çoğu zaman kötü karakter olarak kullandı. Hemen her senaryoda ağa zorbalığına karşı gelen bir yanaşma filmin başkahramanı oluverdi. Tıpkı 1973’te Duygu Sağıroğlu yönetiminde Antalya’da çekilen “Yanaşma” adlı filmde olduğu gibi... Bu yazımızda sizlere bu filmin yapım sürecini anılar eşliğinde anlatmaya çalışacağız.

Sinemamızda ticari filmlerin en önemli üreticileri arasında yer alan Memduh Ün sahipliğindeki Uğur Film, 1974 sinema sezonuna iş garantisi sağlam filmlerle çıkabilmek için çalışmaktadır. Bir gün, avantür filmlerin hızlı ve usta yönetmeni Yavuz Figenli, elinde kendi yazdığı senaryosuyla şirkete uğrar. O sırada yazıhanede bulunan Memduh Ün ve şirketin değişmez yönetmeni Duygu Sağıroğlu sohbet halindedirler. Yavuz Figenli, kısa bir sohbetten sonra senaryosunu okuması için Memduh Ün’e verir ve çıkıp gider. Ün anlatıyor: “Yavuz ilginç bir adamdır. Çektiği filmlerin senaryolarını kendisi yazardı. Genellikle düşük bütçeli vurdu kıldılı filmler çekerdi, ama iş yapmayan filmi yoktu. O gün bıraktığı senaryoyu Duygu’yla birlikte okuduk. Hikâyesi her ikimize de ilginç gelmişti. Bunu satın almaya karar verdik. Ertesi gün yazıhaneye gelen Yavuz’la pazarlık yapmamıza rağmen oldukça büyük bir paraya senaryoyu aldık...”

Memduh Ün’ün aklında bu senaryodan Cüneyt Arkın’lı bir film yapmak vardır. Nasıl olsa şirketin Arkın’la yapılmış üç filmlik bir anlaşması vardır. “Savulun Battal Gazi Geliyor” ve “Gönülden Yaralılar” çekilmiştir. Sağıroğlu’nun yönetmesine karar verilen film için Arkın’ın karşısına kısa zamanda oyuncu kadrosu oluşturulur: Meral Zeren, Turgut Özatay, Hayati Hamzaoğlu, Gönül Tansel, Sabahat Işık, Haydar Karaer... Tabii İbrahim Uğurlu, Mehmet Uğur, Giray Alpan, Halil Dede, Raif Öztürk, Ahmet

Yeşildere gibi kavgacılar da unutulmaz...

Prodüksiyon işlerini yürütecek olan Sabri Aslankara, yardımcı Feyzi Barlas’la birlikte filmin çekimleri için İstanbul çevresinde mekân bakmaya başlarlar ama takvimler Kasım 1973’ü göstermektedir. Hava koşulları gün geçtikçe bozulmaya, harici sahnelerin çekilmesine imkân vermeyecek şekilde soğumaya başlamıştır. Memduh Ün, durum karşısında kararını verir. Onun için kurtarıcı olan şehir ise Antalya’dır: “İstanbul’da hava sıkıntısı baş gösterince ekibi Antalya’ya göndermeye karar verdim. Bu şehir bize her zaman kucak açmıştı. 15 Kasım’da ekip yola çıktı.”

Uğur Film ekibi Antalya’da şehir içindeki Derya Motel’e yerleşir, fakat onları Antalya’da da yağmur karşılar. Gün gün boyunca yağan yağmur, tüm ekibin otelde kalmasına neden olur. İki kişi hariç tabii. Sabri Aslankara ve Feyzi Barlas... Prodüksiyon amiri, yönetmenden aldığı direktifler sonucunda uygun bir köy bulmak üzere Antalya’yı karış karış dolaşır. Sonunda şehir merkezine 20 km. uzaklıkta bulunan Çakırlar köyünde karar kılınır. Yönetmen Duygu Sağıroğlu ilk çekim gününü şöyle anlatıyor: “Ekipten bir gün sonra, yanında eski eşi Betül Işıl olduğu halde Antalya’ya gelen Cüneyt Arkın, yol yorgunu olduğu için, ilk gün işe gidiş saati biraz ileri aldım ve sabah sekizde yola çıktık. Durup dinlenmeden yağan yağmur, gökyüzünün tüm ağırlıklarını boşaltmasını sağlamıştı. Pırıl pırıl bir güneş, insanın içini ısıtıyor, herkes havanın

güzel oluşuna şükreliyordu. Toz toprak yollarda tozu dumana kata kata vardığımız Çakırlar Köyü yemyeşil bir yerd. Hemen köyün şirin kahvesine karargâh kurduk. Birer sabah çayı içelim dedik. Üç-dört kişinin oturduğu kahvenin sahibi, ateşli bir sinema seyircisiydi. Duvarları, Yeşilçam'ın ünlülerinin fotoğrafları ile süslemiş, kahve ocağının yanında, büyük bir beceriklilikle elde edilmiş birkaç film afiş asılmıştı. Kahveci, sıcağı sıcağına Cüneyt Arkın'dan da imzalı bir fotoğraf istedi. Eğer alamazsa belli ki çayları vermeyecekti. Cüneyt, hemen bir fotoğrafını imzaladı. Kahveci bunu kasa olarak kullandığı dolabın üstüne yerleştirdikten sonra tavşankanı çayları getirdi.

Çay; Cüneyt, Meral, Hamzaoğlu ve Betül İşıl'ın yüzündeki sabah mahmurluğunu aldı götürdü. Kahveden prodüksiyon amiri Sabri'nin çekim için ayarladığı eve geçtik. Görüntü yönetmeni Orhan Kapkı kamerayı, set ekibi de reflektör ve lambaları hazırladılar. Hep birlikte oyuncularımızı beklemeye başladık. Cüneyt, siyah şayak elbisesi ve çizgili pamuklu kumaştan gömleği ile bir yanaşmadan çok, hali vakti yerinde bir köy delikanlısını andırıyordu ilk bakışta. Fakat bu elbise film içinde eskitileceği için çok önemli değildi. Köye bir pantolon-bluzla gelen Meral ise çiçekli basmadan elbise, şalvar; başında yemeni, ayağında da lastik ayakkabılarla Antalyalı bir kız oluvermişti..."

Film zorba bir köy ağasının yanında çalışan, genç bir adamın öyküsünü anlatır. Durumunu güçlendirmek, nüfuzunu genişletmek ve malına mal katmak isteyen Derviş Ağa (Turgut Özatay), Müslüm'ün (Haydar Karaer) kızını, oğlu ile evlendirmek istemektedir. Bu evliliğin gerçekleşmesi, hem onların servetlerinin aile bağı ile büyümesini sağlayacak, hem de geçmişte eşkıya, şimdiyse onlar gibi bir ağa olan Kara Ali'nin (Hayati Hamzaoğlu) ikisine dış geçirmesini önleyecektir. Fakat kızın babası, çocuğunun henüz küçük olduğunu ve böyle zamansız bir evliliğe karşı bulunduğunu belirterek teklifi reddeder. Diğer taraftan Cano (Meral Zeren) bütün köydeki kadınların yanıp yakıldığı yanaşma Mehmet'e (Cüneyt Arkın) hayranlık duymakta, onunla kaçmak istemektedir.

Filmin bir sahnesinde Derviş ağa, Müslüm ve Kara Ali şerefine köy meydanında bir eğlence tertipler. Kuzular çevrilir, güreşler tutulur. Derviş ağa'nın yanaşması Mehmet, en güçlü adaylardan biridir. Cüneyt Arkın, bu sahnenin çekiminde yaşadığı trajikomik durumu bir sohbetimizde şöyle anlatmıştı: "Bir ağa eğlencesi sahnesi çekeceğiz. Bu sahnede yanaşmanın oraların törelerine göre biriyle güreşmesi gerekiyordu. Bu hem eğlence bakımından hem de yanaşmanın gücünü kuvvetini göstermesi bakımından çok elverişli bir şeydi. Sahnenin tüm teknik kısmı hazırlandı. Bu hazırlık yapılırken prodüksiyon amiri Sabri Aslankara Antalya'ya inmişti; benimle güreşebilecek birisinin arayışındaydı. Uzun süre bekledik. Sonunda yanında biriyle geldi. Birde baktım benim iki mislim bir adam. Pazuları, bileği sağlam. Sabri onu bir mağazada eşya taşırken görmüş. Adam dört buzdolabını tek başına sırtında taşıyor-

muş. Baktı ki olay çok ciddi, hemen fiyatını artırdı, dört-beş misli para istedi. Anlaşma sağlandıktan sonra yanımıza geldi, mizansenini tarif etti: Ben bir oyun yapacağım, sonra o bir oyun yapacak. Birkaç oyundan sonra yönetmenimiz belli bir işaret verecek ve pehlivan yenilecek. Sahne böylece tamamlanacaktı. Çekime başladık. O bir oyun yapıyor, ben bir oyun yapıyorum. Oyunlar uzadı ve yenilme zamanı gelince yönetmen pehlivana hafifçe yaklaşarak artık yenilmesi gerektiğini fısıldadı. Adamın gözüne bir baktım. Değil yenilmek daha da öfkeli bakıyordu. Beni kaldırıp, kaldırıp yere vuruyordu. Bu defa yönetmenin sesi yükselmeye başladı. "Kardeşim ne olursun yenil" diyordu, ama pehlivan yenilmek istemiyordu. Daha da hırslandı. Yönetmen daha da bağırmağa başladı: "Allahını seversen, elini ayağına öpeyim yenil. Ben bir ara 'Abi ne olur yenil' diyecek oldum, pehlivan kafamı tuttu, kulağıma yaklaştı. 'Demek sen parayla adam tutup yeniyorsun hem de Malkoçoğlu oluyorsun ha sana yenilmeyeceğim iştel'. Fakat pehlivan biraz yaşlıydı ve antrenmansız olduğu için nefesi kesilmeye başladı. Bende bundan istifade etmeye karar verdim. Derhal bir judo oyunu ve kol kapma yaparak öne geçtim. Bu oyun hayli tehlikelidir. Hasmım ya yere düşecek ya da kolu kırılacaktı. Ben şiddetle bu oyunu tatbik edince beraberce yere düştük. Hemen ayağa fırladı, 'Rejisör müsün nesen kardeşim, ben yenilmedim. Bu adam oyun yaptı. Berabere kaldık. Bunu lütfen filmin altına yaz.' Tabii biz filmin altına bunu yazmadık, ama o gece doktorlar bana 7-8 tane reçete yazdılar".

Filmin görüntü yönetmeni Orhan Kapkı, bir süre sonra başka bir filmde çalışmak üzere ekipten ayrılınca yerine Kaya Ererez getirilir. İki kameramanlı "Yanaşma" nın Antalya'daki çekimleri yeniden başlayacak bir ilişkinin de temelini atar. Cüneyt Arkın, 1970 yılı içinde evlenip sansasyonel bir şekilde ayrıldığı eski eşi Betül İşıl'la 3 yıllık aradan sonra yeniden birliktedir. Betül İşıl, filmin çekimleri boyunca Cüneyt Arkın'ın kostümünden, makajına hatta set yemeğine kadar her şeyiyle ilgilenir, yardım eder. 35 gün süren film çekimleri, Aralık ayı sonunda tamamlanır. Tüm ekip, 1974'e evinde yorgunluk atarak girerken, Cüneyt Arkın, Antalyalı pehlivandan aldığı darbelerle yeni yıla hastane odasında girecektir.

“Altın Portakal Yalnızca Bir Festival Değildir!”

Bu yıl 59’uncusu düzenlenen Altın Portakal Film Festivali, Türkiye’nin en köklü sanatsal organizasyonlarının başında yer alıyor. İnişli çıkışlı bir serüvenin ardından ilki 1964 yılında düzenlenen festivalin kuruluş ve gelişme aşamalarını, konuyla ilgili tek kitabı kaleme alan (“Altın Portakal’ın Öyküsü”, AKSAV & Antalya Büyükşehir, 2013) eğitimci ve sinema yazarı Tuncer Çetinkaya’yla konuştuk.

Fikret
GÜLCÜ

Altın Portakal nasıl doğdu?

Resmî tarihler 1964 yılına işaret etse de, Antalya’da sanatsal şenliklerin doğumuna ilişkin birkaç dönüm noktasından söz edilebilir. Bunlardan ilki, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün 9 Mart 1930 tarihinde Belkis harabelerine yaptığı ziyarete ilişkindir. Bu tarihte, dönemin müze müdürü Süleyman Fikri Erten ile Aspendos’u gezen Paşa, antik şehrin bakımsız oluşuna dikkat çekip, bölgenin yöre insanı için cazibe merkezi haline dönüştürülmesi doğrultusunda işaret fişeğini yakar, “Bu tiyatroyu restore ediniz, kapısına kilit vurmayınız” der. Gerçekten de Antalya’nın 40’lı yıllarına bakıldığında, yağlı güreş müsabakalarıyla başlayan ilk organizasyonlar, 50’lerin ilk çeyreğinde, biraz da tesadüf sonucu farklı bir çehreye bürünecektir. Bugün tarihçilerin de ısrarla altını çizdiği üzere Aspendos, uzun yıllar boyunca bölgenin kültür merkezlerinin başında yer almıştır.

Aspendos’taki ilk sanatsal faaliyetler nelerdir?

Bu noktada Antalya’nın sivil kent tarihçisi unvanını sonuna dek hak eden Hüseyin Çimrin’in anlatımlarını hatırlamak önemlidir: Antalya, o yıllarda kenti karadan diğer illere bağlayan 120 km’lik şose Burdur yoluna sahiptir; şehirde içme suyu olarak sarnıçlarda toplanan yağmur suları ile % 2,7 kireçli olan iskele suyu kullanılmaktadır. Özel idareye ait 90 yataklı memleket hastanesi, 8 hekim, 3 eczane ve 4 de hamama sahiptir! Memleket insanının ve kentin ileri gelenlerinin tek arzusu, türlü olanaksızlıklara karşın bir dünya cenneti olduğunu bildikleri şehirlerini ülke insanına tanıtmak ve turizm hamlesini başlatmaktır. Bu doğrultuda ilk adım, 1949’da Antalya Tanıtma ve Turizm Derneği kurularak atılır. Çeşitli toplantıların ardından tanıtım broşürleri hazırlayan, sonradan Antalya Milletvekili de olacak Burhaneddin Onat ve dernek başkanı Osman Batur, birkaç yıl sonra hedefleri doğrultusunda büyük bir fırsat yakalarlar.

Nedir o fırsat? Bir sinema etkinliği mi?

Antalya’nın ilk sanatsal deneyimi sinemayı değil tiyatroyu içine alır. 1953 yılında kente turistik bir gezi düzenleyen Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü öğren-

cisi bir grup genç, rotalarını Aspendos’a çevirdiklerinde, antik şehrin görkemli manzarası karşısında hayranlıklarını gizleyemez ve hocalarının da yardımıyla burada, Shakespeare’in “Romeo ve Juliet”ini sahnelemek isterler. Dönemin Antalya Valisi İhsan Sabri Çağlayangil’in bu girişimi coşkuyla kabul etmesi, bizleri ikinci organizasyona ulaştırır. Takvimler 27 Mayıs 1953’ü gösterdiğinde, Antalya Valiliği ve Antalya Belediyesi bütün araçlarını halkı taşımak için Turizm Derneği’nin emrine verir. Merkezin dışında, Manavgat’tan, Serik ve Alanya’dan, Korkuteli’ ve Elmalı’dan binlerce Antalyalı’nın katılımıyla sahnelenen oyun, bizleri Belkis Tiyatro ve Müzik Festivali’ne ulaştırır.

Böylelikle film festivaline doğru geliyoruz...

Evet. 50’lerdeki birkaç deneme, kenti festival düzenleme konusunda önemli bir noktaya ulaştırmıştır. Etkinliklerin sinemayla buluşmasında ise iki temel etmen karşımıza çıkar. Öncelikle sinema, 60’lı yılların en kitlesel sanat formudur. Yeşilçam’ın sektörleşmesi ve Anadolu’da pek çok sinema salonunun açılması, bu sanatın halk tarafından hızla benimsenmesi sonucunu doğurur. Üstelik, 1947 yılında Yerli Film Yapanlar Cemiyeti tarafından düzenlenen ve tekrarı gelmeyen bir film müsabakası dışında ülkede bir sinema festivali deneyimi de yoktur.

Antalya’nın Altın Portakal’ı organize etmesindeki diğer önemli faktör de o yıllarda film sektöründe çalışmalar yürüten Behlül Dal’ın varlığıdır. Babası Mustafa Fuat Bey’in 30’larda kentte ağır ceza hakimliği yapması, Dal’ı Antalya’yla bütünleştirmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrenimini yarıda bırakan Dal, 40’larda Antalya Halkevi Bölge Yönetmenliği yapar. 11 Nisan 1957 tarihinde ise “film ithali, işletmesi, yerli film çekilmesi ve çekirilmesi, film ihracı, yerli ve yabancı film işletmesi ve komisyonculuğu ve bilumum film işleri yapmak” amacıyla, İsmet Paşa Caddesi 73 no’lu dükkanda, Antiş Film’in temellerini atar. O dönemde, “İnsanlık İçin” (“Kuduz”) ve “Kıbrıs Şehitleri” filmlerine de imza atan şirket festival düşüncesiyle buluşturan gelişmelerin başında, Behlül Dal’ın çocukluk arkadaşı olan ve o yıllarda Demokrat Parti’den Belediye Başkanı seçilen Ömer Eken’in varlığı gelmektedir. Eken’den büyük destek alan Dal, merkezi İstanbul’da bulunan Film Prodük-

törleri Derneği'yle ilişkiye geçer ve festivalin şartnamesini hazırlamaya koyulur. Ancak başlangıç için olabilecek en talihsiz tarihi seçmiştir: 27 Mayıs 1960!

İlginç bir noktaya temas ediyorsunuz. Bu durumda ilk Altın Portakal Film Festivali'nin başlangıç tarihi 27 Mayıs 1960, yani askeri ihtilalin yapıldığı güne denk düşüyor.

Kesinlikle öyle. Sinema tarihçisi Ali Can Sekmeç'in yıllar sonra Behlül Dal'ın özel arşivine ulaşarak ortaya koyduğu belgeler, ilk festivalin 27-29 Mayıs 1960 tarihinde yapılmasının planlandığını gösteriyor. Bir başka deyişle ertesi gün festival yapmak üzere uykuya dalan Ömer Eken, sabahın ilk ışıklarıyla karşısında ihtilalci subayları buluyor ve tutuklanıyor.

Gerçekleşemeyen festivalin içeriği hakkında neler söylemek istersiniz?

Elimizde, 27 Mayıs'ın duvarına çarparak tuzla buz olan ilk festivalin programına ilişkin tüm ayrıntılar mevcut. Behlül Dal ve yerel yöneticiler yola Münih Festival ve Karnavalı, Nice ve Cannes şenliklerinin organizasyon şemasını inceleyerek başlamışlar. Şehirdeki bütün oteller bu iş için harekete geçirilmiş, rehberler belirlenmiş ve ayrıntılı bir etkinlik şeması yapılmış. Belgelerde, festival için Antalya'ya gelecek yerli turistler için yatak, yorgan ve karyola kiralanmasından İskele'deki balık pazarından yiyecek teminine kadar yapılacak görevler ayrıntılarıyla yer alıyor. Müzik için Isparta ve Antalya bandoları ve Elmalı mehter takımı belirlenmiş; sonradan "kortej" adını alacak olan, o yıllardaki ismiyle "festival kervanı" planlanmış, Karaalioğlu Parkı'ndaki birinci miradorda garden parti yapılacağı duyurulmuş. Planlaması yapılan etkinlikler arasında güzellik müsabakası ve havai fişek gösterileri de var.

Bütün bunlar, ilk festivalin dört yıllık bir rötarla gerçekleşmesi anlamına geliyor.

Aradaki üç yılı boşa geçirmek istemeyen Antalyalılar, bu yıllarda da "Antalya Fuarı" adı altında bir dizi etkinliğe imza atmışlar. Cumhuriyet meydanında başlayan kortejin eski belediye binasında son bulması, gelecek yılların Altın Portakal'ına da model oluşturmuş. Esnaf loncalarının tebdil-i kıyafetle yürüyüşleri, sonradan Güzel Sanatlar Galerisi müdürlüğü de yapacak olan Resim Öğretmeni Esen Emekcil'in dekorlarını hazırladığı, Sanat Okulu (bugünün Konyaaltı Endüstri Meslek Lisesi) öğrencileri tarafından canlandırılan eski Antalya uygarlıkları sunumu, Aspendos'taki konserler, sonraki yıllarda da tekrarlanacak festival ritüelleri arasında yer alıyor.

1964 yılına geldiğimizde bizleri neler bekliyor?

Bundan önce, film festivali düşüncesinin yeniden masaya yatırılmasında önemli bir ismin daha adını anmak gerekiyor: Bir yıl önce göreve gelen ve belediye başkanlığı görevini tam on yıl boyunca sürdüreceği olan Dr. Avni Tolunay. Behlül Dal'ın, tıpkı Ömer Eken gibi çocukluktan arkadaşısı olan yeni başkan, yarım kalan projeyi canlandırmak ve kentin simasını değiştirmek için elinden geleni yapıyor. Dal'ın belediye encümeni karşısına çıkmasını sağlayan Tolunay, yönetmenin İstanbul'daki film yapımcılarıyla buluşmasına da önayak oluyor ve bu doğrultuda yerel yönetimin maddi olanaklarını Dal'ın hizmetine sunuyor.

Bu noktada Altın Portakal isminden ve festivalin simgesi Venüs heykelinin nasıl doğduğundan bahsedebilir miyiz?

Dal'ın sonradan anlatımlarına göre festivalin adı, 1964 yılının Nisan ayında kendisi tarafından belirlenmiş. Şöyle anlatıyor yönetmen: "Otobüsüm Afyon-İzmir yol kavşa-

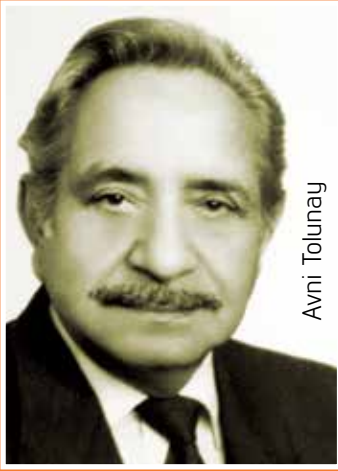
ğında, eski bir kır kahvesinde mola verdiği zaman elime kâğıt-kalem alıp düşünmeye başladım ve nihayet aradığım ismi buldum: Altın Portakal! Antalya'nın simgesi olan ve her yanı portakal bahçeleriyle süslenmiş bir kent için en güzel simge budur işte! Evet, şenliğin adı Altın Portakal Film Festivali olmalıydı. Fakat sonrası isim bulmak kadar kolay olmayacaktı. Başarı armağanı ne olmalıydı. Elimde kalem, not tuttuğum kâğıdın kenarına şekiller çizmeye başladım. Fakat olmuyordu. Bir film şenliği ödülünün özgün olması gerekiyordu. Tıpkı Oscar ödülü gibi... Festivalin adı Altın Portakal olunca armağanı da bu isimle anılacaktı ister istemez. Fakat nasıl olmalıydı bu armağan. Sonunda onu da buldum. Otobüs Antalya'ya yaklaşırken film armağanının şekli de kafamda oluşmuştu. Hemen notlar aldım. Armağan, güzelliğin simgesi bir Venüs heykeli olmalıydı. Sağ elinde bir portakal olmalıydı. Bu Antalya'yı sembolize edecekti. Giysisinin etekleri dalgalı olmalıydı ki bu da Akdeniz'in dalgalarını yansıtmalıydı". Festivalin ödül heykeli İstanbul'da Bedii Cemal Aktulga tarafından tasarlanacak, yıllar içinde değişime uğrasa da geniş kesimler tarafından kabul görecektir.

1964 yılındaki ilk festivali ve ödüle değer bulunan filmleri hatırlayabilir miyiz?

1964 yılının Eylül ayında, İstanbul Polis Görevlileri Derneği Salonu'nda toplanan 6 kişilik Ön Jüri, yarışmaya başvuran 23 filmi 4 günde izleyip ilk yarışmacı filmleri belirlerler. Bu yapımlar; "Gurbet Kuşları" (Halit Refiğ), "Acı Hayat" (Metin Erksan), "Yarın Bizimdir" (Atif Yılmaz), "Ağaçlar Ayakta Ölür" (Memduh Ün), "Kızgın Delikanlı" (Ertem Göreç), "Ayrılan Yol-

lar"dır (Ertem Göreç). Dr. Avni Tolunay ve eşinin de hazır bulunduğu 1-10 Ekim 1964 tarihleri arasında düzenlenen festivalin Filmcilik Dalı'na katılan jüri üyeleri ise şu isimlerden oluşur: Dr. Avni Tolunay, Bn. Tolunay, Dr. Burhanettin Onat, Prof. İsmail Hakkı Onay, Hadi Yaman, Selahattin Burçkin, Mustafa Yücel, Faruk Kenç. Yalnızca 6 filmin yer aldığı yarışmadan En İyi Film Ödülü'yle dönen "Gurbet Kuşları", Kahramanmaraş'tan İstanbul'a göç eden bir ailenin büyük kentte tutunma mücadelesini konu alırken, çok önemli bir toplumsal soruna parmak basmış, iç göç olgusunu mercek altına almıştır. İlk şenliğin diğer kazananları şunlardır: En İyi Yönetmen: Halit Refiğ (Gurbet Kuşları), En İyi Görüntü Yönetmeni: Ali Uğur (Acı Hayat), En İyi Kadın Oyuncu: Türkan Şoray (Acı Hayat), En İyi Erkek Oyun-

Avni Tolunay

Behlül Dal

cu: İzzet Günay (Ağaçlar Ayakta Ölür), En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu: Yıldız Kenter (Ağaçlar Ayakta Ölür), En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu: Ulvi Uraz (Yarın Bizimidir).

İlk yıllardan bugüne düşünecek olursak Antalya seyircisi karşısında, eksikliği ve fazlasıyla nasıl bir Altın Portakal buldu, onu nasıl sahiplendi?

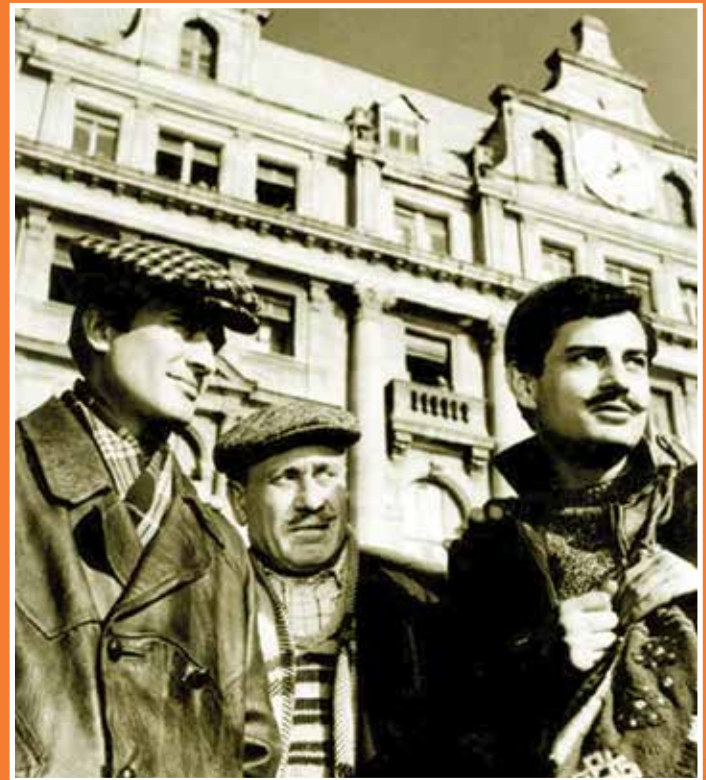
Kurulduğu günden bu yana, Kültür Bakanlığı'ndan aldığı destekler bir yana, Altın Portakal bir yerel yönetim festivali olmuştur. Bu yüzden de organizasyonun içinde yapılan dönemlendirmeler, festivalin onur başkanı da olan belediye başkanlarının ismiyle anılır. Göreve yeni gelen her başkan, gönüllü ya da istemeyerek kendisini Altın Portakal organizasyonunun merkezinde bulur. Avni Tolunay döneminin (1964-1972) festivallerinin sinema ayağını, başkanlığını Turgut Demirağ'ın, genel sekreterliğini ise Ümit Utku'nun yapmış olduğu Prodüksiyon Cemiyeti yönetmiştir. Bu, ikili bir sonucu da beraberinde getirir. 60'ların ortasında Türk sineması kendine özgü bir anlatım modelini oturtmaya başlamış, yerli ve uluslararası sanat çevrelerinin dikkatini çekmeye başlamıştır. Lütfi Akad, Metin Erksan, Halit Refiğ, Atıf Yılmaz, Ertem Göreç gibi yönetmenler, ülke insanının sorunlarını beyazperdeye taşıyan özgün bir sinema dilini oluşturmaya çabalarırken, Cemiyet, temel derdi gişe geliri elde etmek olan yapımcıların temsil olduğu bir kuruluştur. Bu yüzden de Portakal'ın ilk dönemi, Yeşilçam organizatörleri ile duyarlı yönetmenlerin hesaplaşma alanına dönüşür. Kazanan ya da hakkı yenen filmler, olaylı ödül törenleri, dönemin politik rüzgârından nasibini alıp protesto edilen, hatta gösterimi engellenen yapımlar, Tolunay döneminde sıklıkla karşımıza çıkan manzaralardır. Yerel yöneticiler ve Antalya insanı ise bütün bu ayak oyunlarından ve tartışmalardan çoğunlukla bihaber olarak sinema sanatçılarına bağrına basar, filmleri coşkuyla selamlar ve kenti ülkenin en önemli sinema şenliği merkezine dönüştürürler. İlk yılların festivallerini, Antalya'yı iç ve dış turizmin cazibe merkezi kılma çabasıyla geçiren Tolunay ve ekibi, sinemasal bakımdan sınıfta kalsalar da, özellikle dönemin magazin basınının da etkisiyle, kenti "İkinci Cannes" ola-

rak takdim etmeyi başarırlar. Bu durum, Portakal'ın ikinci dönemine tekabül eden Selahattin Tonguç yıllarında değişecek ve Antalya, sinema başta olmak üzere, plastik sanatlar, edebiyat ve müziğin de merkez üslerinden biri haline gelecektir. Bu, sonraki dönemde görev alacak olan tüm başkanlar için (Yener Ulusoy, Hasan Subaşı, Bekir Kumbul, Menderes Türel, Mustafa Akaydın, Muhittin Böcek) geçerlidir.

Son söz olarak...

Klasik ifadesiyle, "Altın Portakal Yalnızca Bir Festival Değildir!". Organizasyon bakımından Antalya insanının, yöneticileriyle birlikte giriştiği özverili bir serüvendir. 27 Mayıs sonrası kudretli komutanı ve kentin belediye başkanı Teoman Paşa, ilk festivaller için kent çapında başlatılan temizlik hareketinden dolayı Antalyalılara yaptığı methiyeler halen hafızalardadır. Benzer şeyleri Aspendos'taki ilk festival serüveninde gösterilen kolektif çalışmada da görebiliriz. Bugün ülkenin turizm başkenti olarak nitelendirilen Antalya'nın bu başarıya erişmesindeki itici güçlerin başında Altın Portakal yer almaktadır. Olgunun sinemasal yanına baktığımızda, Türkiye'deki hiçbir sanat organizasyonunun bu kadar uzun sürmediğini görürüz. Bu noktada da kent insanının sinemayı bağrına basması ve bu sanatın en prestijli ödüllerine ev sahipliği yapma konusunda tereddüt etmediği gerçeğiyle karşılaşırız. Bu bakımdan Altın Portakal'ın, yalnızca sinemayla ilgili olmadığını ve bir kentin kendisini var etme ve dünyaya tanıtma çabasını içerdiğini vurgulayabiliriz.

antsanat

59. Altın Portakal'ın Ardından “Adaletsizliğe” ve “Cesaretsizliğe” Devam

59. Antalya Altın Portakal Film Festivali, 1-8 Ekim 2022 tarihleri arasında gerçekleşti. 1964'ten beri düzenlenen etkinlik, Türk sinemasının yeni ürünlerinin gösterime girdiği, endüstriyle sanatın bir araya geldiği, sinemamızın ulaştığı noktanın ve gücünün tartışıldığı önemli bir etkinlik olmuştur. Bu tip festivaller sayesinde sinema sanatına yeni bir soluk ve üslup getiren yönetmenler de izleyicileriyle buluşma imkânına kavuşmuştur.

Levent
YAYLAGÜL

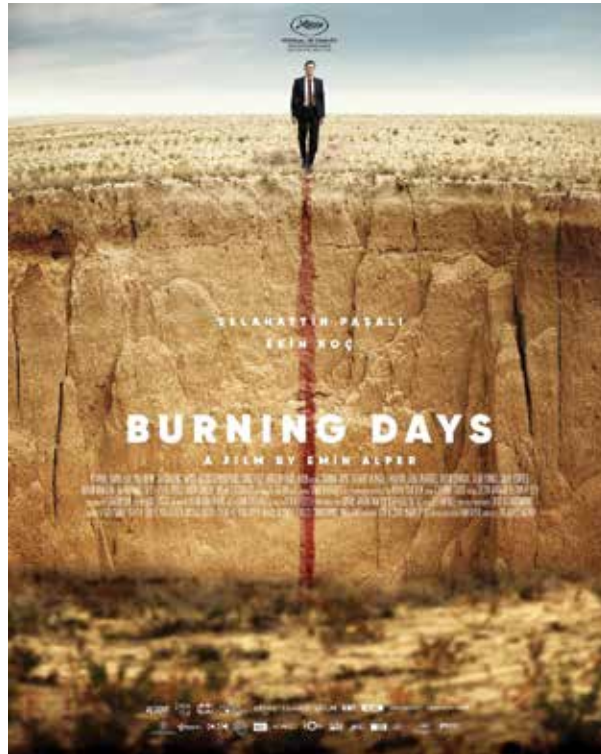
Sinema sanatı ile gösterim, satış ve kuramsal tartışmalar da film gösterimleri üzerinden gerçekleşmiştir. Bu yıl, festivalin ulusal film bölümünde toplam 10 film yarışmıştır. Atalay Taşdiken'in "Hara" filmi, B sınıfı Amerikan filmlerini andıran konusu ve Amerikan orta sınıf muhafazakârlığını aile kurumu üzerinden meşrulaştıran bir filmidir. Aile içi iletişim ve dayanışmayı bütün sorunların çözümü olarak gören filmin Türk sinemasına önemli bir katkı yapması beklenemez. Ümit Köreken'in "Bir Umut" filmi, sinema filminde rol almak için deneme çekimlerine giden Umut'un 20 yıl önce kendisini terk eden ve MS hastası olarak ortaya çıkan annesi ve hamile kalan karısı arsasında yaşadığı iletişim sorunları üzerine kuruludur. Filmde travmatik bir çocukluk yaşayan, baba olmaya hazır olmayan ve sürekli yanlış kararlar alarak hayatını zora sokan Umut'un geçmişiyle geleceği arasına sıkışmış iç dünyasından hareketle annesi ve eşiyle yaşadığı iletişim sorunları anlatır.

Belmin Söylemez'in "Ayna Ayna" filminde, üç tiyatrocü kadının yaşamından hareketle küçük burjuva kadınlarının ekonomik açıdan hayata tutunma çabaları ve toplumsal baskılara karşı korkuları dile getirilir. Film bir türlü anlatmak istediği toplumun muhafazakârlaşması sorununa gelemmez. Gereksiz detaylar üzerinden ana sorunun etrafında dolaşır. Anlatmak istediği anlatma cesaretini bulamayan film, kadük kalmış

hissi uyandırmaktadır. Burak Çevik, Sofia Bohdanowicz ve Blake Williams'ın filmi "Gidiş O Gidiş" filmi anlattığı hikâyeden ziyade anlatım tarzıyla ilginç bir filmidir. Yakın arkadaşının ölümü üzerine hayatın anlamını/anlamsızlığını sorunsallaştıran yönetmen iç sıkıntından kurtulmanın yolunu düşünmede değil eylemde olduğunu gösterir. Türk film izleyicisinden ziyade küçük bir azınlığın varoluşsal felsefi sorununu dile getiren filmin Türkiye'de gişe yapma şansı bulunmamaktadır.

Kaan Müjdecî'nin "İguana Tokyo" filmi, Japonya'da geçen tekno-fütürist distopik bir film olarak Freud, Schopenhauer ve Nietzsche'nin görüşleri arasında sallanan ve yer yer Metin Erksan'ın deneysel çalışmalarını çağrıştıran gerçe-

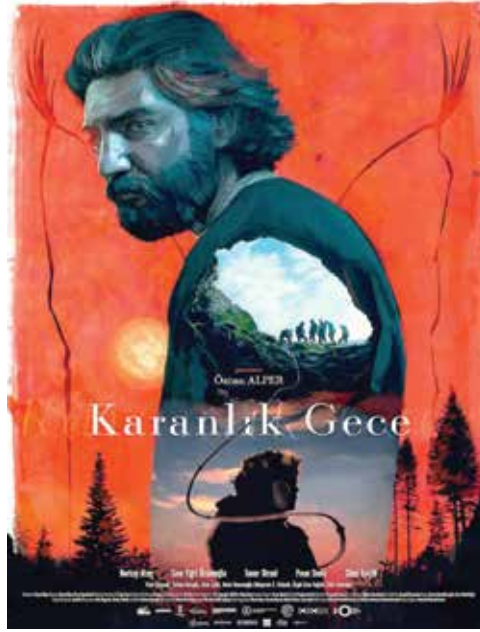
küstü bir üsluba sahiptir. Kağan Müjdecî'nin yerellik/ulusallık aşamasını aşarak evrenselliğe ulaştığı görülmektedir. Müjdecî keşke en iyi bildiği şeyi yani boz-kır kültürünü anlatmaya devam etseydi, bu toprakların kültürel birikimine daha fazla katkı sağlayabilirdi. Gerçek yaşamda aile içi bir uzlaşmanın sembolü olan İguana aslında üç kişilik ailenin görünenin aksine nasıl bir çatışma içerisinde olduğunu ve bu çatışmayla ancak bilgisayar oyunu düzleminde yüzleşebildikleri gerçeğine dayanıyor. Gişe şansı olmayan film, bilgisayar oyunlarına ve varoluşsal felsefeye ilgi duyan küçük bir azınlığın ilgisini çekebilir. Bu filmde Müjdecî, "Sivas"ın gerisinde ve gölgesinde kalmıştır. Selcen Ergun'un yönettiği "Kar ve Ayı" çok iddialı olmayan ancak festivaldeki film-

lerin çoğundan daha başarılı bir film-
dir. Film geleneksel sinemanın anlatı
tarzına uygun bir şekilde bir öykü an-
latmaktadır. Hâlâ doğaya bağlı ve ba-
ğımlı olan Anadolu insanının ayıllarla
kesişen ve korku ilişkisi çerçevesinde
yaşadığı tecrübeyi anlatan film, do-
ğaya ve hayvanlara saygıya vurgu
yapan açık seçik mesajı ve sorunu-
yla farklı platformlarda izleyiciyle bu-
luşabilecek şekilde, gerçek yaşamın
akışının sıcaklığını ve samimiyetini
yakalamıştır. Film, oyuncu seçimi ve
mekân kullanımı açısından da belirli
bir düzeyi tutturmuştur.

Onur Ünlü'nün Bomboş filmi bir kara
mizah örneği olarak dikkat çeken bir
filmidir. Hayatı işi ve evi arasında ge-
çen Günel'in şansı pek yaver gitmez.
Çekilişe Kıbrıs tatili kazanan iş arka-
daşının kazada ölümüyle Kıbrıs tatiline talip olur. Günel
orada aslında gerçek talihliyi bekleyen kiralık katil ile iliş-
kileri çerçevesinde sığın ve ayağı çatladığı için aldığı
ilaçların etkisiyle gerçekle halüsinasyon arasında gizemli
gelgitler yaşar. Önce kendisini öldüreceğini düşünen ka-
tilinden korkan Günel ilişki geliştikçe Şefik'e (yani katile)
dönüşür. Yer yer Hitchcock filmlerini çağrıştıran Onur
Ünlü filmlerinin izleyici sorunu yoktur. Her daim izleyici-
yi yakalayabilen belli bir senaryo matematiği olan Onur
Ünlü bu filmde "İtirazım Var" filminin gerisinde kalmış-
tır. Filmin ismi adeta filmin içeriğini yansıtmaktadır. İs-
met Kurtuluş ve Kaan Arıcı'nın filmleri "LCV (Lütfen Ce-
vap Veriniz)" yarışmanın en ilginç filmlerinden birisidir.
Sadece üç oyuncu ve tek mekânda geçen film zor oları
başarıyor ve 70 dakika boyunca izleyicinin dikkatini diri
tutuyor. Gerek farklı cinsel tercihlere yönelik egemen
ön yargıları eleştirel bir yaklaşımla ele alma yönündeki
çabası gerekse de başarılı diyalog ve oyuncularının per-
formansı ile ilginç bir film "LCV". Final sahnesinde her
şeye rağmen toplumsal baskıların gücüne yaptığı vur-
guyla gerçekçiliği yakalamıştır.

Özcan Alper'in "Karanlık Gece" filmi, gerek konusu, ge-
rek olay örgüsü gerekse de geri dönüşleri (flashback)
başarılı bir şekilde kullanan anlatım tekniği açısından
Altın Portakal'ın en başarılı iki filminden birisidir. Kırsal
kesimde köylü gerçekliğini ve zihniyetini ele alan film,
farklı olana yönelik acımasız, kıyıcı ve kalles köylüleri
bir linç olayının vicdanlarda bıraktığı iç hesaplaşma çer-
çevesinde ele almıştır. Film köylü romantizmi yapmadan
geleneksel kültürün bir yansıması olarak zorlu kırsal ya-
şam koşullarının yarattığı köylünün çıkarıcı, korkak ve
sorumsuz zihniyetini gerçekçi bir şekilde eleştirmiştir.
Emin Alper'in "Kurak Günler" filmi ise hiç şüphesiz Al-

tın Portakal'ın en başarılı filmidir.
Film hiç eğip bükmeden siyasal
muhalafetin görmezden geldiği,
siyasal iktidarın adım adım inşa
ettiği yükselen faşizmin ayak
seslerine kamerasını çevirmiş-
tir. "Kurak Günler", psiko-politik
gerilim türünün son yıllardaki en
başarılı filmidir. Emin Alper filmin
kamerayla değil, beyinle, bilgiyle,
sağlam bir dünya görüşü, gözlem
gücü ve cesaretle yapıldığını gös-
termiştir. Yanıklar kasabası küçük
bir Türkiye iken Türkiye büyük bir
Yanıklar kasabasıdır. Film, neo li-
beral politikaların sonucu olan
yoksulluktan ve yoksunluktan
kaynaklanan alt sınıfların öfkelerini,
egemenlerin nasıl kendi çıkarları
doğrultusunda, aslında halk için
çalışan savcı ve idealist gazeteci

gibi aydınlara yönelttiğini göstermiştir. Mülkiyet ve ikti-
dar ilişkileri çerçevesinde toplumun nasıl içinden çıkıl-
maz bir cendereye sokulduğunun açık göstergesi olan
film, Türkiye'de ortak yaşama şansı bulunmayan aydınlar
ve faşizme taban olan kitlelerin ayrımını ve karşıtlığını fi-
nal sahnesindeki obruk sembolizmiyle başarılı bir şekilde
ortaya koymuştur. Suçluların ve kötülerin dejenere edil-
miş bir demokrasiyle sisteme nasıl egemen oldukları ve
ahlaksız düzenin ahlâk bekçisi ve adalet dağıtıcısı haline
geldikleri filmin başındaki ve sonundaki kovalamaca ve
linç girişimi sahneleriyle güçlü bir şekilde vurgulanmış-
tır. "Kurak Günler" filminde distopik bir gerçeklik olarak
Türkiye'yi bekleyen büyük tehlike, çıplak bir şekilde gör-
mek istemeyen gözlerle sokulmuştur.

Kuşkusuz Altın Portakal'ın en başarılı filmi olan "Kurak
Günler" en çok ödülü de toplamıştır. Festival'in başın-
dan beri "adalet" kavramına vurgu yapan Jüri, Emin Al-
per'in gösterdiği cesareti gösteremeyerek "En İyi Film"
ödülnü bu filme verememiştir. Kendi kendisiyle çelişen
kurul, en çok ödülü alan filme en iyi film ödülünü ver(e)-
memiştir. Geleneksel linç kültürünü anlatan film, en iyi
yapım seçilirken, faşizmi gündeme getiren film görmez-
den gelinmiştir. Etnik, dinsel ve cinsel kimlikler üzerin-
den özgürleşme yaşanacağını zanneden, bir yandan da
kendilerinden esirgenmeyen kaynaklardan faydalanma
lüksünden vazgeçemeyen sol liberaller, Emin Alper'in fil-
minde açıklıkla ve cesaretle ortaya koyduğu faşizmin taş-
larını döşeyenlerin başında gelmektedirler. "Kurak Gün-
ler" filminin En İyi Film ödülünü alamaması, sinemasal/
sanatsal bir değerlendirmenin ve takdirin değil, sosyal
körlük ve siyasal cesaretsizliğin bir sonucudur.

“Sanatçı Özgür Olmalıdır”

Hüseyin Özşahin, filmografisinde “Bir Millet Uyanıyor”, “Tarkan”, “Hababam Sınıfı”, “Köyden İndim Şehire”, “Mavi Boncuk”, “Aile Şerefi”, “Faize Hücum”, “Yolcu” gibi birbirinden önemli yapımlar bulunan emektar bir Işık Şefi ve Görüntü Yönetmeni. Uzunca bir süredir kentimizde yaşayan yönetmenle, Yeşilçam’ın görkemli yıllarından günümüze uzanan keyifli bir sohbet yaptık.

Oya
DURAN

Işık şefi olarak çalışmaya başladığımız Yeşilçam’da 1972’den sonra kameraman olarak devam ettiniz. 80 civarında filme imza atmış ve bugüne kadar pek çok kameraman yetiştirmiş bir sinema emekçisisiniz. Sinema serüveninizin nasıl başladığını bizlere anlatır mısınız? Sivas’ın bir köyünde yaşarken İstanbul’a geldim. İş bulup çalışacaktım. Dayımın yanında kalıyordum. Bir gün benden evvel İstanbul’a gelen bir okul arkadaşım ile karşılaştım. Atlas sinemasında çalıştığını söyledi. O yıllarda sinema nedir, bilmiyordum. Beni sinemaya götürdü ve o büyüdü dünyayla o zaman tanıştım. Kaderimi Yeşilçam’da “Baba Turgut” diye anılan Turgut Ören değiştirdi. Ören Film Stüdyosunda bana bir oda verdi, “Getir götür işlerini sen yapacaksın, o esnada da montajı öğren” dedi. Ben gayretle işi öğrenmeye, kendimi yetiştirmeye çalıştıktan altı ay kadar sonra yönetmenliğini Memduh Ün’ün üstlendiği “Ölüm Peşimizde” filminin çekimleri başladı. Filmin görüntü yönetmeni Ören’di. Hazırlıklar başladı, ancak ışık şefi o gün işe gelemeyince Turgut Baba bu işi bana verdi, böylece bu sektördeki maceram başlamış oldu.

Işık şefliğinden görüntü yönetmenliğine geçişiniz nasıl oldu?

Ertem Eğilmez, Arzu Film’i yeni kurmuş, “Senede Bir Gün” için ışık şefi arıyormuş, bana ulaştılar. Konuştuk, anlaştık. O günden sonra ekibe dâhil oldum ve yirmi yıl boyunca Ertem Eğilmez’le çalıştım. Görüntü yönetmenim Kriton İlyadis’ti. Bir gün sette Hülya Koçyiğit ve İlyadis’le otururken Hülya, Kriton’a dönüp “Hüseyin’i artık kameraman yapın, görüntüye geçerse iyi resimler çeker” dedi. Kriton, “Ben zaten Hüseyin’i hazırlıyorum” dedi -ki gerçekten birçok şeyi ondan öğrendim. Aradan birkaç gün geçti, Aram Gülyüz beni çağırdı, filmin başrol oyuncusu Ayhan Işık’a, “Bu çocuk kameraman olmak istiyor, ona çekti-

relim mi?” diye sordu. Işık bana baktı, gülümsedi, “Hüseyin aslan gibi çocuktur, tabii çeker.” dedi ve kameramanlığa “Senede Bir Gün” filmiyle başlamış oldum.

Ertem Eğilmez’le yirmi yıl çalıştınız. Usta yönetmenimizin hayatınızdaki rolü ne olmuştur?

Ertem Eğilmez senaryo yazarken Yaşar Kemal’in romanlarından esinlenirdi. Onun, gücünü halktan ve gelenekten alan yanını severdi, halk için popüler, duygulu ve özgün filmler çekerdi. Ancak o ve diğer bazı yönetmenler sinemayı teknik olarak bilmiyorlar, konuya duygusal olarak yaklaşıyorlardı. Çekilecek bir filmin içeriğine uygun teknik öğelerin nasıl kullanılacağından habersizlerdi. Bu yönde kendilerini geliştirmediler. Hoş, şimdiki yönetmenler de dijital kameraya teslim oldular ya konuyu dağıtmayayım. Yönetmenlerin bu tutumundan dolayı görüntü yönetmenleri alışılmışın dışına çıkamıyorlardı. Bu yüzden yönetmenle küçük gerginlikler yaşanmıyor değildi. Ben de Ertem Bey’le mekân ve açılarla ilgili zaman zaman tartışırdım.

Türk sinemasının gelişmesinde engel olarak gördüğünüz şeyler nelerdir?

Türk sinemasının önündeki en büyük engel sansürdü. Yeşilçam sinemasında yönetmenler özgür değildi ve haliyle yaratıcı olamıyorlardı. Farklı konular işlenemiyor, belli kalıpların

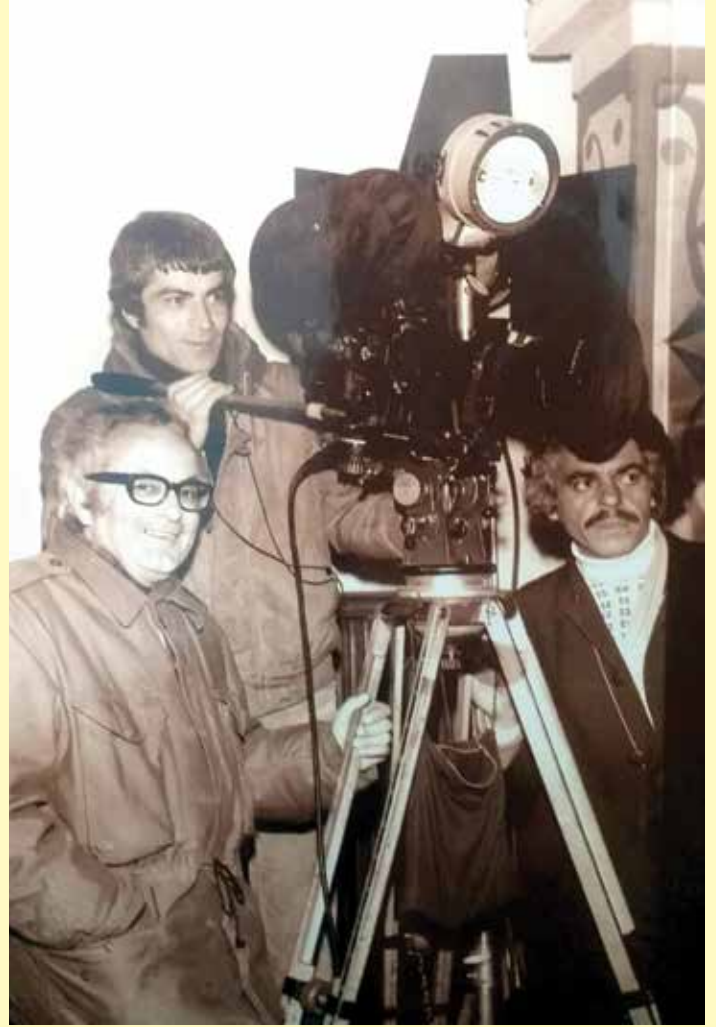
ötesine çıkılamıyordu. Yatırımcılar da sansürü düşünerek riskli gördükleri projelere yatırım yapmıyorlardı. Bu da Türk sinemasının gelişimini engelledi. Oysa sanat ve sanatçı özgür olmalıdır. Öte yandan bazı yönetmenler de Türk sinemasının gelişiminde etkisiz kaldılar. Yapımcıların güdümünden çıkamadılar. Metin Erksan ve Atif Yılmaz'ı bunların dışında tutuyorum.

Sinema oyuncularının birçoğu yaşamını zorluklar içinde, otel odalarında, kahve köşelerinde geçirdi. Sanatçıya sahip çıkılmadı, sinema ilgisiz bırakıldı. Siz de muhakkak bu gerçeği görmüşsünüzdür.

Elbette arkadaşlarım ve zaman zaman ben, bizzat bahsettiğiniz bu sıkıntıları yaşadık. Sinema emekçileri olarak birleşmenin, örgütlenmenin gereğini anlamıştık. Sanırım 80'li yılların sonuna doğru tüm sinema emekçilerini kapsayan sendikalaşma girişimleri başlamıştı. Oyuncuların sosyal, yasal, ekonomik özlük haklarını ve mesleğin saygınlığını korumak, hak ettikleri yaşamı sürmelerini sağlamak amacıyla Sinema Oyuncuları Derneği (SODER) kurulmuştu. Dernek başkanı olarak da Türkan Şoray seçilmişti. O yıllarda sinema çalışanları ve oyuncuların iş devamlılığı yoktu. Bu yüzden sosyal sigortaları yapılamıyordu. Sinema sanatçıları bir filmde başka bir şirketle üç ay çalışıyor, sonra başka bir filmde başka bir şirketle çalışıyor, bu yüzden sigorta için gereken 120 iş günü doldurulamıyordu. 1975-76 yılları itibariyle sosyal sigorta primlerini borçlanmak suretiyle ödeyerek sigortalı olma hakkı için talepte bulunulmuş ve sonunda bu hak kazanılmıştı.

Sizi etkileyen yönetmenlerin ve sizde iz bırakan filmlerin birkaçını bizimle paylaşır mısınız?

Başar Sabuncu'nun yönetmenliğini üstlendiği "Yolcu" filmi benim için önemlidir. Görüntü yönetmenliğini yaptığım bu filmde kendi hâkimiyetimi ele almış özgün bir çekim yapmıştım. Başrollerinde Tarık Akan, Müjde Ar ve Halil Ergün vardı. Görüntü ve teknik açıdan çok beğendiğim filmlerden biri de "Sevmek Zamanı"dır. Yönetmen Metin Erksan. Siyah beyaz çekilen bu film, görseelliğin en doğal en gerçekçi izlerini taşır. İzlemediyseniz izlemenizi tavsiye edeceğim başka bir film dünya sinemasından, "İrlandalı Kız" (David Lean, 1970).

Aklıma, ışık şefliğini yaptığımız "Tarkan: Viking Kanı" filmi geldi. Türk sinemasını yakından takip edenler için bu filme damga vuran ahtapot sahnesi unutulmazlar arasındadır. Bu meşhur sahne nasıl çekildi?

O dönemde bu tür bir sahneyi çekmek, teknik yetersizlikler nedeniyle oldukça zor ve zahmetli bir işti. Ertem Eğilmez, bir plastik fabrikasına film için dev bir ahtapot yaptırmıştı. Ahtapotun kollarını hareket ettirecek bir mekanizma tasarlanamayınca kolları hareket ettirmek için dalgıçlar tutulmuştu. Her şey hazırlandıktan sonra ahtapot, bir kamyonla Bodrum'a taşındı ve denize bırakıldı. Su altı sahnelerinde Kartal Tibet ile ahtapotun boğuşması gerekiyordu; ancak o dönemde su altı kamerası nerede? Çekimlerin denizde yapılması imkânsızlaşınca ahtapot, tekrar bir kamyonu yüklenip İzmir Efes Oteli'ne götürüldü. Otelin havuzunun altında bir bardan vardı. Bardaki müşteriler, yüzenleri o bardan izleyebiliyorlardı. İşte Tarkan ile ahtapot arasında geçen o boğuşma sahneleri bu havuzda yaşandı. Bizler de bardan bu sahneleri kayda almıştık.

Yeşilçam sinemasına dair sorulacak, konuşulacak o kadar çok şey var ki. Sizi daha fazla yormak, vaktinizi almak istemiyorum. Sizin de vurguladığımız gibi, sanat ve sanatçının özgür olması dileğiyle bu samimi sohbet için size teşekkür ediyorum.

Nar Zamanı'ndan Karınca ve İnsan'a

Cevahir Çokbilir, ulusal ve uluslararası film festivallerinde adından sıkça söz ettiren, kısa filmleri ödüle değer görülen genç bir sinemacı. Ailesi ve yakın çevresinin anılarından süzülüp gelen filmlerinin ilginç öyküsünü ve sanatsal çalışmalarını okuyucularımız için özetledi.

Cevahir
ÇOKBİLİR

1988 yılında doğdum. 1993'te memleketim Gaziantep'ten Antalya'ya taşındık, ilk ve orta öğrenimimi burada tamamladım. O zamandan beri Muratpaşa'da ikamet ediyoruz. 2006 - 2013 arası Ankara'da yaşadım, Ankara Üniversitesi İletişim Radyo-Tv ve Sinema Bölümü'nde lisans eğitimimi, 2014 - 2018 arasında da İstanbul'da Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde de yüksek lisansımı tamamladım. Eğitim hayatım boyunca bazı film projelerinde çalıştım. İstanbul'da ve Ankara'da dizi setlerinde kısa bir süre çalıştıktan sonra, onca zamanın, emeğin, paranın ve enerjinin inanmadığım ve insanlığa katkısı olmadığını düşündüğüm TV dizisi projelerine harcadığımı görünce kendi filmlerimi çekmeye karar verdim.

Ailecek bağlama çalıp türkü söyleyen bir gelenekten geliyoruz. Oğuzlar'ın Barak ve Çepni Türk Boyu'ndanız ve Alevi geleneğinden geliyoruz. Üniversiteye başlarken 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi üzerine bir belgesel çekmek istiyordum; ancak sinemayla ve Ankara'da müzisyen arkadaşlarla tanıştıkça, Anadolu'nun müzik kültürü üzerine de belgesel çekme isteğim oluşmaya başlamıştı. 2012 yılında Ankara'da "Kara Güneş" isimli gruba klip çekmiştim; klipte oynayan arkadaşım Çiğdem Azapçı çekimlerden sonra beni aradı, kafasında bir belgesel projesi olduğunu söyledi. Dedesi, Çorum'un Yazır Köyü'nde yaşayan rahmetlik Âşık Hasan, zamanında Cemlerde zâkirlik yapmış, çevre şehirlere köylere düğünlere gitmiş saz çalmış, abdallık etmiş; hatta Muharrem ve Neşet Ertaş ile düğünlere gitmiş. Çiğdem, "dedem artık yaşlandı, köyde de saz çalıp söyleyen kalmadı" dedi ve belgeselini çekip çekemeyeceğimizi sordu. Aynı kültürden geldiğim bir konu olunca, kısa bir süre içinde belgeseli yapmaya karar verdik ve ortaya ilk filmim "Maşuk" çıktı. 2012 ve 2013 yıllarında Türkiye'de ve uluslararası büyük film festivallerinde gösterildi.

"Maşuk"u takip eden günlerde annem, 12 Eylül'de ailemizin yaşadığı bir hikâyeden bahsetti.

Benim bu dönemle ilgili film çekmek istediğimi biliyordu. Anneannem (Hatçaanam, Hatçaney olarak bilinir çevre köylerde de) dayımı beş yıl boyunca sandığında nar saklamış. Narlar çürürmüş, dayım gelmezmiş; narlardan da annelere, teyzelere vermezmiş "Mustafa gelip yiyecek" diye. Dedim, "sen kabaca aklına geldikçe yaşadıklarımı yaz, ben toparlarım". Ankara'dayken annem gönderdi hikâyeyi, ben de senaryolaştırdım. İki farklı dönemde Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü'ne proje yapım desteği başvurusunda bulundum, fakat destek çıkmadı. Bir şekilde kendi imkânlarımla ve projeye destek veren eş-dost aracılığıyla çekimlere başladık ve Antep'te, Antalya ve Isparta'da çekimleri tamamladık. "Nar Zamanı" böyle çıktı. Ulusal ve uluslararası önemli film festivallerinde gösterildi ve toplamda 7 ödül kazandı.

Yüksek lisans bitirme tezi projesi olarak bir film çekmem gerekiyordu. O sıralarda yine annem köyde yaşadığı bir başka hikâyeyi anlattı: Köye tavuk öleti (hastalığı) gelmiş. Anneannem de sağlam kalan tavuklarla annemi, akrabalarımızın yaşadığı diğer köye göndermiş. O zaman araba, traktör yok tabii, köylere ulaşım sorunu var. Annem tavukları sırtlamış, çuvala koymuş gitmiş bir sonbahar za-

manı. Kış gelmiş, hastalık geçince sağlam kalan tavuklarla köye geri dönmesi gerek. Köy dolmuşuna binmiş, fakat araç, Yavuzeli-Antep yol çatından, yoğun kar yağışından dolayı köylere dönememiş. Annem (henüz 9-10 yaşlarında çocuk haliyle) dolmuştan mecburen inmiş. Köy 2 kilometre. Yol kardan kapanmış, hava kapalı, bir yandan yürüdükçe kurtlar iniyor, bir yandan sırtında çuvaldaki tavuklar. Neyse, köye bir şekilde ulaşmış. Ben bu hikâyeyi 12 Eylül hikâyesiyle birleştirip senaryolaştırdım ve “Nar Zamanı”nın devamı olan “Kar Zamanı” çıktı ortaya. Ulusal ve uluslararası festivallerden 10 ödül aldı ve birçok festivalde gösterildi.

Yüksek lisansım bittikten sonra reklam ve klip çekimleri yapmaya devam ettim. Bir gün müzisyen amcam Şahin Çokbilir beni aradı ve bir eserine klip çekmek istediğini; bunun da karıncalarla birlikte olacağını söyledi. “Amca” dedim, “nasıl olacak, karıncaları oynatamayız”. Sonra hikâye bana ilginç geldi ve ona bu projenin klip değil film olması gerektiğini, oyunculuğunu da kendisinin yapmasını söyledim. Onun da hoşuna gitti bu fikir. Projenin senaryosunu yazdık ve bakanlığa başvurduk; bu kez bakanlıktan destek çıktı. Almanya’da amcamın yaşadığı Worms Belediyesi de destekledi projeyi ve biz çekimlere başladık. Çekimlerde karıncaları oynatmak doğal olarak mümkün değildi; sonradan görsel efektlerle bilgisayar ortamında sanki film boyunca karınca oradaymış gibi makro lenslerle yaptık çekimleri. “Karinca ve İnsan” da böyle çıktı ortaya. 2021 - 2022 yıllarında 40 civarı ulusal ve uluslararası film festivalinde gösterildi, 20 ödül aldı. Bu filmlerin ortaya çıkmasında ailemin desteği çok büyük. İlk zamanlarda nasıl bir yol çizdiğimi, neden kendi

filmlerimi çekmekte ısrar ettiğimi pek anlamamışlardı; çatışmalar yaşıyorduk, ancak haklılardı. Çünkü hayatın devam edebilmesi için para kazanmak gerekiyordu. “Düzenli bir işe gir, çalış” diye çok ısrar ettiler; ancak zamanla klip ve reklam çekimlerinin artmasıyla ve filmlerin aldığı başarıyı görünce daha çok destek oldular. Annem ve babam çalışmalarına özellikle destek veriyorlar; kendileri de seviyor ve çekimlerime katılıyorlar. Annem profesyonel makyaj ve kostüm tasarımı yapıyor, babam da ulaşım departmanımızın başkanı :)

Yönetmenliğini, yapımcılığını ve senaristliğini yaptığım filmler dışında görüntü yönetmenliğini yaptığım birçok proje de oldu. Bunlardan en bilineni TRT’nin Belgesel kanalında yayınlanan “Minibüs” ve T.C. Cumhurbaşkanlığı ve Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi’nin katkılarıyla çekilen “Urfa’nın Kurtuluşu: 12 Binler”.

Şu anda henüz senaryo desteği başvuru aşamasında olan, Almanya’da yaşayan müzisyen arkadaşımız Uğur Sofu’nun hikâyesini anlatacağımız uzun metrajlı bir filmin danışmanlığını yapıyorum. 34 yaşındayım, bunun büyük bölümü Muratpaşa’da geçti. Türkiye’de gerek film festivalleri ve gerekse çekimlerimiz olduğu için çok şehir gördüm, hepsi de çok güzel; ancak Antalya’nın yeri gerçekten ayrı. Burası gerçek bir sinema kenti. Çalışmalarımın öyküsünden bahsettiğim bu yazıya vesile oldukları için Antalya’nın sanat hayatına değer katan AntSanat Dergisi emekçilerine çok teşekkür ediyorum. Yolumuz açık olsun!

Artık Kitabı Var: “7 Mehmet”

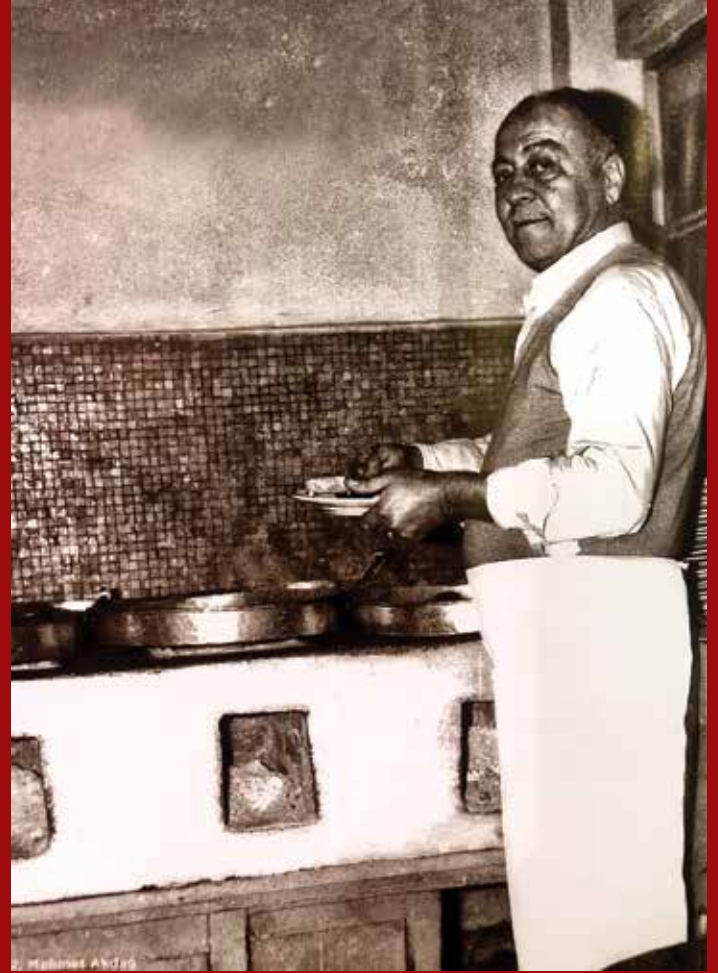

İlke
TÜRKDOĞAN

Hani derler ya “İşin kitabını yazdı!”, 7 Mehmet Restoran, Antalya’da yemeğin ve restorancılığın kitabını gerçekten yazmış ve bu kitap, hikâyeleri, tarifleri ve orijinal tarihi fotoğraflarıyla Alfa yayımları tarafından basılmış. Et ve balık yemeklerinde oldukça iddialı olan, çorbasından tatlısına mükemmel lezzetler sunan mekânda, Türkiye’nin ve dünyanın farklı yerlerinden gelen konuklara “En ünlü yemeğiniz hangisi?” diye sorduğunuzda asla tek cevap alamazsınız; ancak işin uzmanıysanız deniz balıkları, oğlak eti ya da salataları arasında mevsime göre bir öncelik belirtebilirsiniz.

“Hem Karizmatik Hem Uygun” olarak tanımlanan 7 Mehmet Restoranın “Damak Tadı Düşkünleri” ve “Lezzet Arayıcıları” için başı başına Antalya’ya gelme sebebi olarak anılmasının tesadüf olmadığını, Mehmet Akdağ ve Sinan Hamamsarılar imzalı bu kitabı okuduğumuzda daha iyi anlıyoruz. Yılların tecrübesinin kuşaktan kuşağa aktarılması ile pişirme tekniklerinden yemek malzemelerinin seçilmesine, tatlısından çorbasına kadar her şeyin son derece özenle hazırlanması ve sunulması, geleneksel tariflerin en son teknolojiler kullanılarak pişirilmesi gibi birçok ustalık gerektiren yöntem uygulanıyor burada.

Gelelim, “7 Mehmet / Hikâyeler, Ürünler ve Tarifler” kitabına: Eserin baskısı kâğıt fiyatlarına inat son derece kaliteli, satış fiyatı da içerik ve özenli çalışma düşünüldüğünde ilgilileri için oldukça uygun. Kapakta fotoğrafı kullanılan yorgun ahşap kaşık, aslında burada yıllardır verilen emeğin ve vefalı çalışmanın, hatta kitabın özeti gibi. Tarifler bölümünde, resimleri de yer alan yemeklerin kolay anlaşılabilir tarifleri verilmiş.

Üç bölümden oluşan kitapta, “Yemediğim ve emin olmadığım yemeği müşterilerime sunmam” diyen Dede Mehmet Akdağ’ın 1937 yılında Antalya Eski Balık Halinde kurduğu ilk lokantadan başlayan hikâyesi kaleme alınmış.

Bugünlerde dördüncü neslin de yetiştirildiği mutfak kültürü konusunda “Sektörün Okulu” gibi işleyen 7 Mehmet’in anlatıldığı kitapta, restorana yolu düşen birçok ünlünün de yorumlarını okuyabilirsiniz. Hatta “Sezen Aksu Pilavı” da varmış münüde; ama hikâyesini öğrenmek için kitabı mı okursunuz yoksa gidip yerinde sipariş mi verirsiniz, orası size kalmış.

7 Mehmet’in el aldığı Hacı Hasan Usta’nın 18 Şubat 1935’te Antalya’ya gelen Mustafa Kemal Atatürk’e, kış ortasında “Paşam sever” diye taze fasulye bulması; “7 Mehmet” isminin, Dede Mehmet Akdağ’ın gerçek anlamda nasıl alın yazısı olduğu gibi birçok Antalya hikâyesinin de anlatıldığı kitap, kent tarihi için de önemli bir kaynakça olmuş. Geleneği günümüzde sürdüren ve bu lezzetli mirasa hakkıyla sahip çıkan Torun Mehmet Akdağ’ın belirttiği üzere -deyim yerindeyse mutfağma doğ-

duğu- 7 Mehmet'in deneyimlerini gelecek kuşaklara aktarabilmek ve bu kültüre yakışır aşçılar yetiştirmek üzere bilimsel / akademik eğitim çalışmalarına başlanmış; çünkü "Babam öldüğünde ustam öldü" diyor, Mehmet Akdağ. Bu ustalığın ve birikimin aktarılması biz de çok değerli buluyor ve kitaptaki temennilere katılıyoruz. İyi günde-kötü günde restoran kapalı da olsa daima yanan ocağı sönmessin, 1937'den beri Antalya'dan dünyaya sunulan bu lezzetler unutulmasın, gelecek nesiller de bu yemeklerden mahrum kalmasın...

Atatürk'e Hazırlanan Taze Fasulye (Hazırlık: 30 Dakika, 4 Kişilik)

Malzemeler: 65 g. sızma zeytinyağı, 850 g. taze fasulye (tercihen körpe çalı fasulye), 1 kg. domates (kabuksuz), 2 adet cin biber, 20 g. tuz, 10 g. şeker.

1. Kılçıkları alınmış ve ortadan ikiye uzunlamasına kesilmiş fasulyeler uygun boyda bir tavada, sızma zeytinyağında yüksek ateşte kavurulur.
2. Domatesler dörde bölünüp cin biberle birlikte tavaya eklenir ve sotelemeye devam edilir.
3. Tuzu ve şekeri de eklendikten sonra karışım, domatesler eriyinceye kadar, üstü yarım açık olacak şekilde, orta ateşte pişirilir. Bu işlem 10 dakika kadar bir süre alabilir.
4. Süre sonunda cin biberler karışımdan çıkartılır ve kapağı açık halde yüksek ateşte 5 dakika sotelenir.
5. Uygun boyda bir tabağa alınarak servis edilir.

Püf Noktası: Bu yemeğin "ala diri" yani dişe gelir haliyle, çok pişmeden servis edilmesi makbul olacaktır.

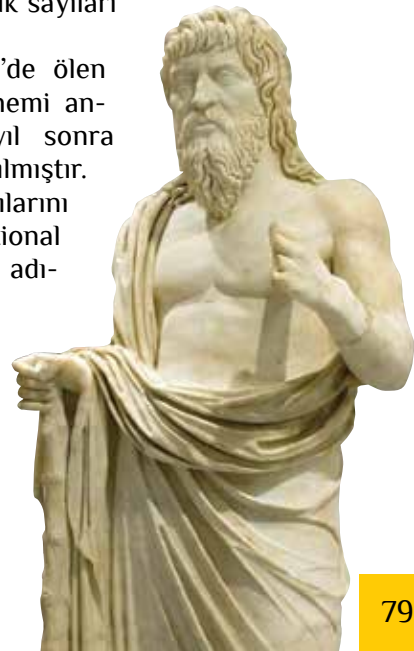
antsanat

Ay'da Bir Antalyalı

AntSanat'ın bu sayısında Antalyalı Apollonius'u ağırlayacağız. Apollonius, Antalya'da bulunan ve Anadolu'daki eski çağın büyük yerleşim merkezlerinden Pamfilya bölgesindeki Perge Antik Kentinde M.Ö. 262'de dünyaya gelmiştir. O, İskenderiye'ye giderek ünlü matematikçilerden ders almıştır. İskenderiye'den sonra dönemin en büyük ikinci kütüphanesinin bulunduğu Bergama'ya geçmiştir. Burada "Konikler" adlı analitik geometrinin temel taşlarından olan muazzam eserini yazarak eserini, önsözünü de yazan Bergama kralı I. Attolos'a ithaf etmiştir. İçinde 487 teorem bulunduran ve sekiz ciltten oluşan bu eserin ilk dört cildi Yunanca, üç cildi Arapça olup, son cildi ise kayıptır. Eserin el yazmaları İstanbul'da Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Apollonius, eserin ilk dört cildinde kendinden önceki matematikçilerin çalışmalarını değerlendirmiştir. Diğer dört cildinde kendi çalışmalarına yer vermiştir. "Konikler, kendiyle bir düzenin kesişmesi sonucunda çıkan düzlemsel eğrilerdir" tespitiyle literatüre giren eserde elips, hiperbol parabol adlandırmalarını yapan da matematikçi hemşehrimiz Apollonius'tan başkası değildir. Kitaplarında önemli noktaları harflerle simgeleyen bir sistem kullanması da Apollonius'un çağdaşlarından ne derece ileride olduğunu göstermektedir. Üç daireye teğet olma koşulunu yerine getirecek bir dairenin çizimi Apollonius'un problemi olarak bilinmektedir. Problemi çok sonraları ünlü matematikçi Gauss çözebilmiştir. Apollonius, "Yakın Aynalar" isimli eserinde güneş ışınlarının tek bir noktaya yansıyamayacağı tezini çürütmüş, ışık hüzmelerinin eksenine paralel yansıdığını yazmıştır. Bu fikir, günümüzde kullanılan parabolik aynaların yani otomobil farları veya fener gibi aletlerin keşfinin önünü açmıştır. Arşimet'in "Pi" sayısı ile ilgili hesaplamalarından çok daha uygun bir hesap yöntemiyle büyük sayıları çarpmayı kolaylaştırmıştır. M.Ö. 1090'da İskenderiye'de ölen Apollonius'un değeri ve önemi ancak kendisinden 1800 yıl sonra Rönesans çağında anlaşılmıştır. Apollonius'un bilime katkılarını unutmayan IAU (International Astronomical Union) onun adını Ay üzerindeki kraterlerden birine vererek bu takdire şayan hemşehrimizi ölümsüzleştirmiştir.

Zeynep Köseoğlu

Akdeniz Endemikleri

Maya
ARKAN

Reyhan kokusunun fesleğen kokusuna; fesleğen kokusunun turunç, portakal, limon çiçeği kokusuna; limon çiçeği kokusunun kıvılcık, alıç, yaban mersini, kuşburnu kokusuna karışıp; hem ovaların, hem de ormanların kokusunun birbiri ile öpüştüğü küçük bir mutfakta reçel, marmelat ve sostan fazlasını yapıyorum. Yaralı dünyanın yaralı insanlarını iyileştirmek istiyorum belki de.

“Sağlık, saygı, sevgi, coşku, esenlik dileklerimiz ile zenginlik dolduruyorum şişelerin içine ve gönlümün elleri ile sunuyorum size. “Bir kavanoz dolusu iyi dileğim var” alır mısınız?

Kıvılcık marmelatı için malzemeler:

- 1- Bir kg kıvılcık
- 2- Bir demet reyhan
- 3- Bir adet çubuk tarçın, beş tane karanfil
- 4- İki litre yabancı armut pektini
- 5- Yarım limonun suyu

Yapılışı:

Bütün malzemeyi bir saat kaynatıp, süzgeçten geçirip sıcakken kavanozlara alıyorum. Pektin yerine yarım kg pancar şekeri kullanabilirsiniz.

Yabancı armut pektini tarifi:

- 1- İki kg olgunlaşmış yabancı “çöğür” armut’u
- 2- Elli gr ayva yaprağı.
- 3- Yarım limonun suyu.

İki saat kaynatıp; pamuklu bezden süzüyorum. Süzdüğüm yabancı armutların suyunu kısık ateşte yine iki saat kaynatıyorum.

Not: Şeker kullanılmayan kıvılcık marmelatı aynı zamanda balık, hindi ve tavuk etleri için de nefis bir sos olarak kullanılabilir. Ayrıca pişirdiğimiz marmelatın posasını süzgeçten geçirmeyip sadece suyunu süzerek sıcak kavanozlarsak konsantre meyve suyu olarak da tüketebiliriz. Afiyet olsun

“Ninem’in Sofrası”ndan

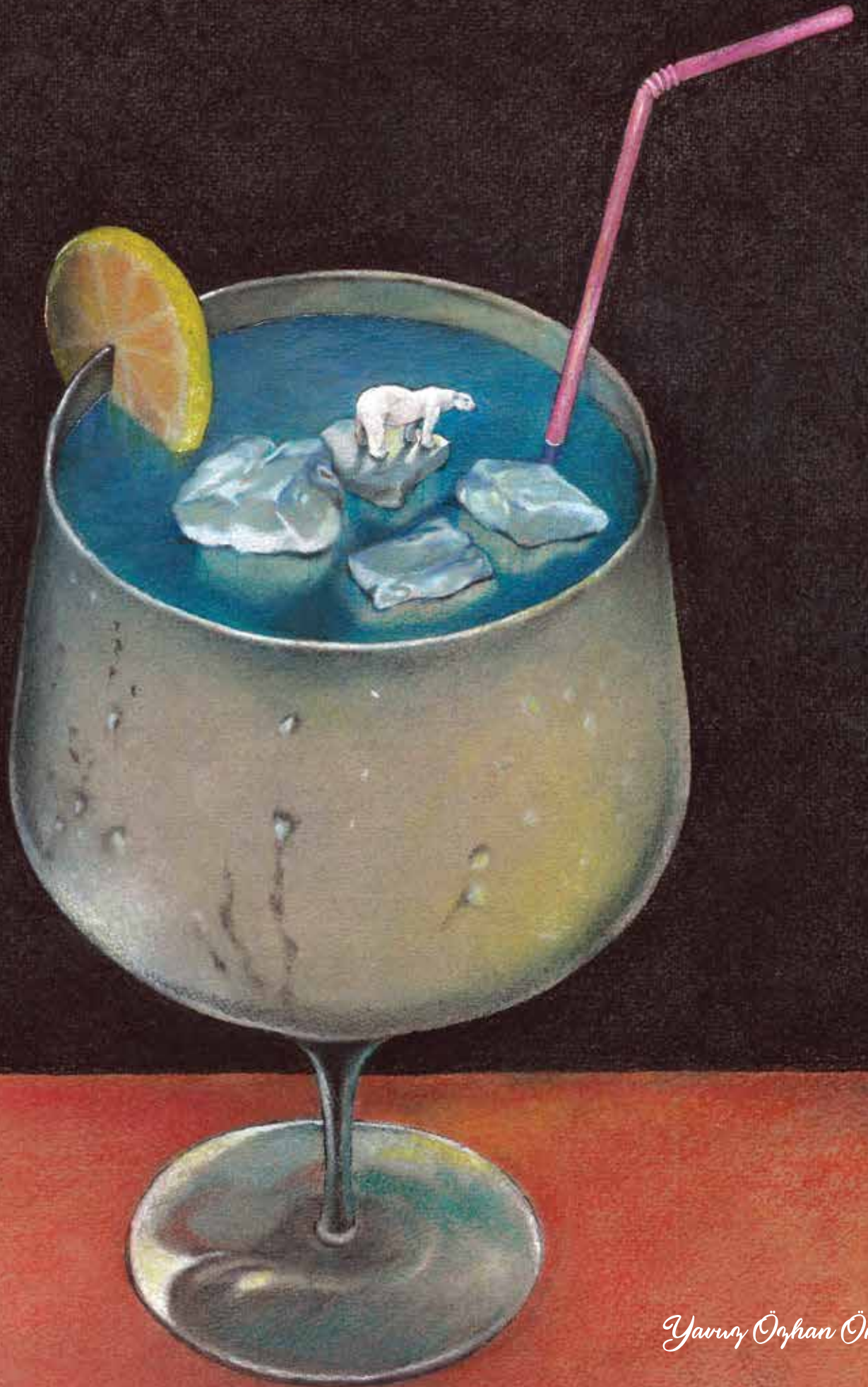
- Çat! Çaat! Çaaat!
- Nineciğim, n’apıyorsun? Ellerime niçin vuruyorsun? Avuçlarım çok acıdı.
- Güzel yavrum, yaptığın işi aşkla yapıyorsun. Elindeki malzeme ekşi, acı diye yenilecek. İnsanın gönül kovanındaki bal fazla olursa yaptığı aş, işe ellerinden bal damlar. O vakit, tursuydu, sirkeydi, tarhanaydı, marmelatı, bozulur. Sana vurdum ki, kavanozların içine ellerinden biraz acı damlasın, yaptıkların bozulmasın ninesinin bal kızı.
- Nineciğim sen bir ömürsün, bunu da şimdi senden duydum, bir yaşma daha girdim.
- Eee, iyi o vakit, sen daha çok yaş alırsın benimle yavrum, yakında benim yaşma gelince akran oluruz, fena mı olur?
- Nineciğim gülüyorum, ama ellerim hâlâ çok acıyor.
- Derman derdi verendedir ninesinin bal kızı, getiriver bakayım o emektar ellerini, öpeyim de geçsin yavrum.

Orhan Zafer

Zahit Büyükişleyen

Yavuz Ozhan Onur

“sorun çözücü”

TURUNCMASA

www.turuncmasa.com

444 8 007